

СПОМИНИ ПРО МАТІР

ВЕГРЕВІЛЬ, АЛЬБЕРТА
1987

Copyright, Canada, 1987
by Mrs. Anna Pidruchney
1st printing 1987 by The Printing House Ltd.
(Etobicoke, Ontario)

Published by Lubomyr Szuch

(Mrs. Wm.) Anna Pidruchney
General Delivery
Vegreville, Alberta
T0B 4L0

Я Споминаю Свою Матір Єву Райчибу (з Гізинів)

(1888 — 1954)

В Великій Любові і Пошані

СПОМИНИ ПРО МАТІР

(У шістдесятому році мого шлюбу, 1929 — 1988)

АННА ПІДРУЧНА

**ВЕГРЕВІЛЬ, АЛЬБЕРТА
1987**

Високопреосвященний Митрополит Іоанн Теодорович.

На Першу Візитацію в Наші Громаді
Свка і Михайло Райчиба Запросили
Єпископа—Митрополита Йоана Теодоровича
із Нью Йорку та
о. Гребенюка і о. Стратійчука
до Прілейт, Саскачевану, в Канаді.
В той—сам—час Владика учолив Шлюб
Анни Райчиби із Василем Підручним
в Неділлю, 22—го липня, 1928 року.

988 - 1988

Сл. п. Блаженніший Митрополит ІЛАРІОН (у мірі проф. д-р Іван Огієнко) — Митрополит Української Православної Церкви в Канаді від 1951 до 1972 р. (Похоронений у Вінніпезі).

Народився 15 січня 1882, упокоївся в Бозі 29 березня 1972 року.

У Ювілейному 1988 Році

вже тисячу літ минуло відколи

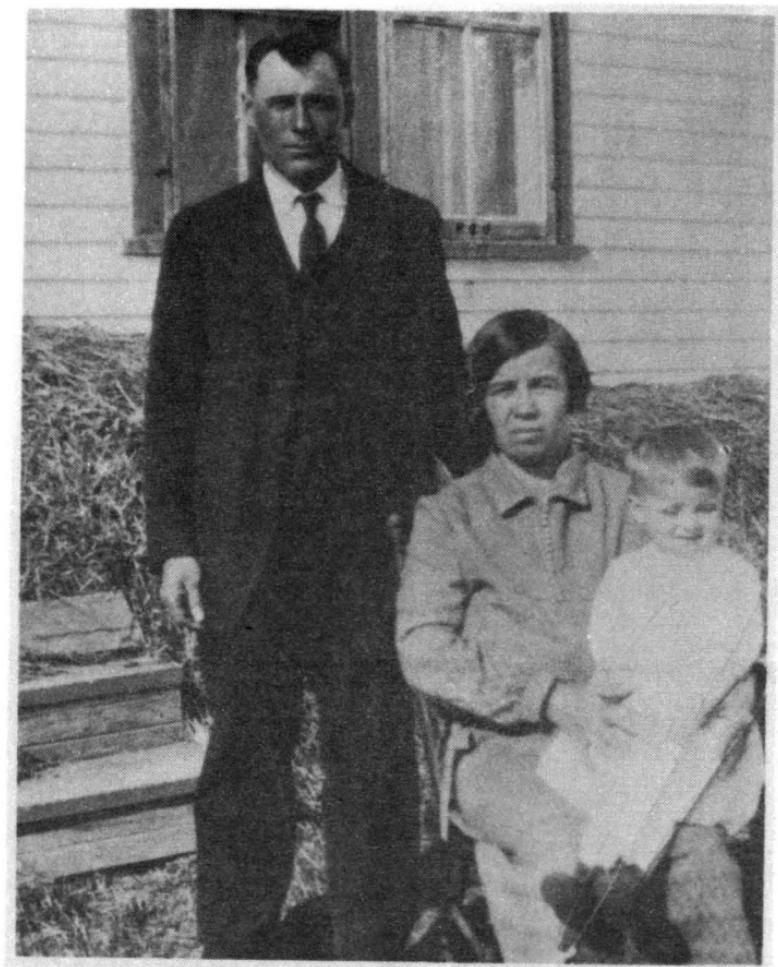
наш Князь Володимир Великий

Охрестив Україну

в Святу Православну Українську Віру

**ПАМ'ЯТАЙМО
ТИСЯЧОРІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ**

* Михайло Райчиба, Євка Райчиба і Катерина (1920 — 1946) коло свої хати в Прілейт, Саскачеван.

Початок

З Вегревіль, в Альберті,
22—го квітня, 1987.

Дорога Олю,

Захотілося мені написати життєпис моєї мами. Чому? Бо якраз у Ювілею 1000 Ліття Хрещення України, припадає 60 років від моєgo шлюбу — де родичі запросили (і заплатили) та угостили Єпископа (Митрополита) Йоана Теодоровича на нашу Православну Громаду в Прілейт. Він нам у достойнив та посв'ятив Громаду, як також положив свою руку на наш шлюб (22—го липня 1928 р. — липня 1988).

Наша мама, Євка Райчиба, освітлювала та вчила це суспільство жити релігії — почерез читання **Українського**

Голосу та українських оповідань із Старого Краю! То ця наука дала мене до Інституту Петра Могили та устаралася української учительки для наших дітей.

Ти була першою тою Силою українського духа про котрого мама мріяли. І остаточно ти прийшла до нашої родини як 'невістка' в одинака, Івана Райчиби. Я вчила почерез літні вакації, а ти була першою особою, шкільною учителькою, **українською** шкільною учителькою, у нашім суспільстві! Мама вважали тебе як Божою Ласкою в їх молитвах щоб наш український нарід пам'ятав себе почерез українську мову!

З тої точки, Олю, я прошу тебе написати свою 'пам'ятку' про маму? Хочу помістити твої слова у 'передмові'. Коли здиблю друкарню — бо **Український Голос** зайнятий тепер — то побачу чи можливо буде мені на свою руку 'видати' працю брошурою. Певно що за таку працю треба буде просити **всіх** 'купити' цей раз цю Історію

Жінки—Доглядачки суспільства.

До сего дня маю 30 цих листків написаних. Думаю що буде з 50 таких сторін закім закінчу. Я знаю що ти занята — але прошу, дай мені відповідь як найскорше. Я поїду на Гомштади при кінці травня — там падькаються фармерською трагедією — а я, як на біду, закупила в сестри Марії єї пів—сексії, котру землю тато єї лишили. Жаль було мені пустити в чужі руки тії 'улюблені' землі, котрі спасли наших молодих українців в '29 році при опаду економії! Навіть дід Теодор перемучили одну зиму в Петра і Насті Хомяк, щоб 'усидіти' своє тло! На старість прив'язалам собі '???????????' до денних журб!

Мама не дивилися на перепони, все казали, "Якось то буде, як Бог дасть здоровля — все виконається."

Буду очікувати відповідді, Олю.

До Побачення,

Ганька Підручна

* Євка Райчібова. Прілейт, Саскачеван, 1931.

ЄВА ГІЗИН РАЙЧИБА

Пам'ятаю свою маму як особу навколо котрої збиралися люди і вона читала їм незабутні оповідання — **Монте Крісто, Кармелюк, Олюнька, За Сестрою**, та навіть, **Сорок Тисяч Миль Під Водою**, та **Пірване Дитя**.

Це було тих перших пару років коли ми перебралися з Гімлі в Манітобі на прерії—гомштади в Саскачевані! Райчиби, Чарнецькі, Кінасевичі та Козловські засіли громадою і тих перших два роки в землянках вкопаних під горбом (як можливо було попасті на горбок в біжчім розі фарми до сусідів) вони зходилися вечерами слухати оповідань.

Але мама читали! Роками нагадували тодішні учасники що, "Ані перед нею, ані по ні, ніхто не вмів так читати як Євка Михайлова! Вона читала як 'розповідь', як 'розмова', як 'сум', як 'втіха'; а гості то 'слухали', то

'плакали', то 'сміялися', та переживали історію книжки так наколи б то було їх життєпис! Але вона мережила—читала!

Євка була наймолодша в родині четверох дітей; і коли старший брат і дві сестри вже ходили на заробіток у панське поле, Євка мала нагоду до третьої кляси в сільській школі научатися! До того вона була дрібного росту, і коли вже старшою стояла в ряді з наставленою рукою на черговий виплат заслужених грошей, все підшпортувала грудки землі під ноги щоб виглядати високою.

В школі наука йшла в польській мові, але їх українська учителька все находила час на українські лекції. Вона так любила читати що кожної неділі в церкві пильно слідила старослов'янський молитовник. Доки вона приїхала до Канади 1904 року єї вже було шістнадцять років.

В Гімлі вже родина що приїхали раніше, винаймили Євку на працю в місті Вінніпегу, в ресторані! Букви

польської мови спромогли єї скоро висловлювати англійські слова — і вона легко полапувала вказівки англійського господаря! Коли родина згадували тієї перші роки в Канаді — все пам'ятали що той господар назвав Євку 'Гудзиком' і заставляв єї до легшої праці, коло тих канадійських пирогів, котрих називав 'пай'!

Тут, в Вінніпегу, вона подибала книгарню, тут вона закуповлювала українські книжки і тут вона пізніше замовила **Український Голос!** 1908 року мама вийшли заміж за Михайла Райчибу із Гімлі; а 1910 року вже із дитиною, Ганею, вони ще раз шукали 'вільних земель' і здибали їх в Саскачевані — в пізніше названім Прілейт.

Пам'ятаю пару Богослужінь де люди шептали що "не розуміти того Бельгійця"! Пам'ятаю коли один 'піп' збирав "на Сиріт"! і все мама співали цілу Службу Божу із старослов'янського молитвенника. Прицяцьканий 'дяк' відповідав на 'Гойсподи Помилуй' тай 'Подай Гойсподи', але

Апостола такої мама не могли привчити навіть тата — хіба разом читали!

В маленькім селі, Улазів, в області Цішанів, вдова Анна Гізин мала городець і пару овочевих дерев. Євка вміла і на городі згосподарити і в хаті спорядити. А що вже борщ і курячу юшку: то тато все хвалили що "Ніжадна кухарка не годна зварити такого борщу смачного як Євка, альбо і курячої юшки." На 'машину' у молочіння, для двадцяти 'хлопів' Міхал забажає борщу, а на другий день юшки; і так Євка на стіл подає великий горщище із вареною: "досягайте по бурачки аж до дна, хлопці, смакуйте." На перший день є час накачати тих 'паїв' — тих Англійських пирогів — із сушених яблук. І я, Гання, вже фальдую навколо тарілки а мама поправляють тай нагадують як їх 'бас' вчив!

Видно що вже десь 1917—го року ми відповідалися від католицьких попів бо прийшов лист від самого єпископа

Будки із датою на його самого відвідинни! Ну, їде, нема часу на переговори. То літо, погода гарна, дали знати всім і скликали збори. Зараз зорганізувалися в парафію Православної Автокефальної Української Церкви — осередок котрої вже був оголошений у Вінніпегу!

Господарі зарядили пару коней у 'демократі' та шість коней під верхом (сідел ще не було в нас), зроблять таку 'параду'! До міста шість миль. Пристіл злагодили на дворі і вбрали черемхово (!); два довгі 'столи' із дощок обставили лавками в 'великій хаті'. (В нас господарі засідали за стіл із священником (або Єпискипом) а жінки вже обідали за другим 'застелленям' та годували дітей).

Мами приготовили кошечки маленьким дівчаткам на квітки щоб устелити стежку Єпископу в проході до вівтаря. Я із братом Іваном пішли у яр збирати квітки 'на завтра'. Мама навіть дали нам по кавалку хліба, щоб ми почерез причину голоду не прийшли до дому без зілля! Ми ще з

подвір'я не вийшли, коли нас вже страх брав! В байках мама читають що 'в лісі є вовк' а тут посилають нас в такий темний ліс та такий глибокий яр! Брат нараз 'дуже' зголоднів, хліб зїв тай до дому втік. Ну, я вже 'велика' дівка — встидно вернути до дому без квіточок.

Мама мали варити кури на юшку із кістом. Отже, кожна господиня різала курку раненько в неділлю та холодила єї в зимні воді. Певно що голубці також завивалися в рано і везлися до Райчибової Печі — інакше була б страва покисла? Бараболю стругали вже перед самим обідом — бо пам'ятаю що жінки переказувалися до мами у Службі Божі, "Спитайте Євки чи вже може класти бараболю варити?" Бо ж мама співали старослов'янську Службу Божу і ніхто з них те читав на стільки щоб відважився дякувати! Певно що бабуня бавили діти доки прийшло до проповідді — коли мама ховалися за жінки щоб грудьми накормити немовлятко, але і слухати Слова!

Сьогодня далеко розносилося Єпископови Слово! Він сварив, він лаяв, він розмахував кулаком, він страхав нас 'вовком' казали мама. Ці родини, котрі переїхали море шукаючи 'свободи' в Канаді — і ще раз перевезлися із Гімлі в Манітобі до Прелейт в Саскачевані 'на прерії' — вже відчули свою силу? Вони вже могли роздумувати над словом від Бога! Не то 'піп' але і Єпископ не міг застрашити їх 'пеклом'! Вони тут в Канаді не 'мусили' кланятися 'своїй рідній Католицькій Церкві' або 'горіти в пеклі'. **Український Голос** відвідував їх вже що тиждня! Вони зходилися до Райчиби що суботи вечора і Євка читала їм газету — від 'дошки до дошки'. Але вже та Євка Міхалова читала! НіхтоР перед тим ані ніхто по тім в їх життю не вмів так читати як вона. Вона 'розповідала', вона вияснювала, вона сміялася і вона плакала — читаюче новинки, оголошення, заклики та нарешті оповідання! І всі гості разом з нею то сміялися то плакали, то просили ще

раз прочитати те що їх зацікавило.

Наша вісім—літня околиця вже нетерпливо очікувала свої черги на відвідини Православного Українського священника із Саскатуну!

Єпископ Будка сів на крісло коло вівтаря тай очікує щоб всі приступили до сповіді та просили відпущення того великого гріха, тої думки про якусь там інакшу Віру! Але ніхто не підходить.

Мама втиснулися поміж людей, потихонько сказали нам дітям посідати на землю на тій квітки котрі ми простелювали стежкою Єпископови. Вони проминули старших і тата, тай в克莱кнули перед Єпископом. Єпископ Будка довго говорив молитви над маминою накритою головою і я не чула щоб мама відповідала. Але, може вона щось йому сказала бо Єпископ вже більше не закликав людей до сповідді. Встав і далі відправляв Службу Божу і мама далі читали потрібні начерки, тай нагадували 'дякови'

чи то мало бути Господи Помилуй чи Подай Господи!

За довгим столом в холодній 'хаті' засіли господарі а нам, дітям, винесли на двір по перогові, з наказом "що б ми справувалися і бавили малих." Коли господарі почали вставати від стола, мама подали татови простирала, щоб вони простелили їх на траві під хатою в холоді, та щоб там із Єпископом відпочили доки жінки дітей накормлять та самі пообідають. Конче було помити посудину та прилагодити щось на підвечірок!

Потяг відходив аж у дев'ятій годині вечером, отже попросили Єпископа відправити Вечірню. Вже в спокійному голосі відбулася Вечірня та перекуска. Пару коней у 'демократі' відвезли гостя на поїзд!

Десь у цей час татова сестра, Магда, віддалася в сусідстві а брат Іван оженився в Вінніпегу. Зараз вуйко Іван забажав побудуватися на своїм гомштаді. Мама чулися ображені, бо молода невістка повинна була звільнити її у

домашніх родинних обов'язках свекрів. В Євки вже було троє дітей і вона вчила Ганю читати в українській мові а Ганя показувала мамі книжки з котрих вона читала в школі. Не знаю чому людина, виростаюче та старіюче ся, запам'ятує та пригадує декотрі неважні події або випадки — а інших не пам'ятає навіть коли хтось нагадує обставини тих ситуацій?

Мені мало б бути яких три роки коли тато привезли мені ляльку із Мейпл Крік (Maple Creek), звідки вертали до дому пішки по зимовій праці — розказували мені мама, вже мабуть коли я мала свою дитину. В ляльки очі рухалися і вона плакала "ма—ма". Коли я вийшла з нею на двір, я напхала болота в тії любі—голубі очі, і вже більше ніколи в нас не було ляльки!

Мені було п'ять літ коли я почала ходити до школи, хоч школу побудувало Правительство три милі за містом, щоб нам було також майже така сама віддаль. Вуйко Іван і

цьотка Марда рішились тую одну зиму використати на науку англійської мови — закім обидвоє вийдуть заміж. А мені треба було показати дорогу до школи, де я поведу своїх кузинів, Козловських, із сусідньої фарми. От, я пам'ятаю як мама мене, сплячу, вбирали — від ніг до пояса, а потім, посадивше мене, від голови до пояса! І все велику приємність ще тепер відчуваю, коли нагадаю як мама прискорювали вечірні порядки щоб зараз посадити мене коло стола і наказати мені читати український Буквар. Я все вміла заказані листки читати без помилок бо я любила 'вчити' маму своїх шкільних задач. От, як би то було нині, чую як мама повторюють, "Е—пє—л, Е—пел" (Apple, Apple) і сміються. "Дивися, англік каже 'Епел' на яблуко. Не знати як хліб і масло називаються?" Коли цьотка не запам'ятали зі школи, то я вже мала нову 'задачу' — випитати в школі а може і попросити учителя щоб написав мені на таблиці; бо з мамою ми розтулкуємо і

запам'ятаємо — 'хліб то брит, а масло то буде бутер'! Я відразу полюбила англійську мову — бо як 'кет' то наш український 'кіт' то що може бути 'ближче'?

Може раз на місяць через зиму в школі відбувалися танці. Я думаю що то люде з міста заряджували їх, але тато і мама, та вуйко і цьотка все їздили. Тої суботи по полуудні до нас приїздили 'ренчарі' з північного—заходу. Вони в нас перебиралися із кожухів та теплого одягу в 'сугти' та 'циліндри' — лишали своїх сідланих коней у нас і їхали разом в санях — навіть на соломі під ковдрами, коли було дуже зімно. Вимучені та задоволені, всі давали до зрозуміння що, хоч не дуже могли розговоритися, але танцювати всі вміли тої самої: вальца, польки, тай того 'сквер денса' котрого старий жовнір професор викликав!

А нам, домашним, мама привозили гостинця; такого солодкого печева що англійці назвали 'кейк'. Десь пізніше цьотка, Магда, пекла його тай забрала на танець.

На весні я мусіла іти до школи сама! Мама видно бачили що я побоювалася, бо спекли маковий 'кейк', але більй і завинули мені великий шмат до 'дінерки'. Заледви з горбика у долину я зайшла і вже так змучилася що 'мусіла' сісти і покушити того солодкого 'кейка' Я сиділа доки думала що вже можна маму здурити що я вже зі школи прийшла! Мама заглянули до бляшки, подивилися на годину, тай взяли мене на поле з собою.

З Манітоби дідо привезли дві корови, три бики і бугая. Одже на весні обидві корови ходили 'з телятєм'. Бугай ходив з биками впряженій до плуга доки сонце пригріло та муха насіла. Тоді він лягав доки його не випрягли; бігцем забирається у холод до стайні (до хліва) і лишав тата безрадного. Хоч не хоч, щоб якось тую землю до—орювати під зерно, мама офірували 'притримувати' ворчик, як змога — щоб три бики не дармували. Бабуні було забагато доглядати всі троє дітей, тому мама взяли

мене в поле. Посадили мене мама під горох, показали як перебити струки, тай просили, "ми лиш туди тай назад. Їж горох і нігде не йди."

І ще раз того дня мені час виглядав такий довгий — я встала і пішла шукати мами. Довго я лазила поміж те 'ріща' гороховиння та бараболиння — доки вчула що мама гукають, "Ганю, де ти? Чому ж ти гороху не лупила?"

Не знаю чи не тепер мама зробили 'рішення'! Всі сестрички по нас (а нас всіх було дев'ятеро — і лише один брат) вже родилися на весні.

Ще раз мама пережили журбу через мене — тай тоді сказали: "Не дурно та Індіянка носить дитину на плечах. Легший тягар на плечах ніж 'на голові'!" Падав густий сніг хоч морозу не було. Сусідські діти ходили до школи попри нас і я разом з ними все трималася. Мама мене сплячу вбирави та все в вікно зазирали чи діти надходять. Я з'їла кашу скоро і після годинника ми вийшли

на дорогу. На дорозі вже сліди нам оповістили що Козловського діти вже пішли — і ми їх через густий сніг не зо—бачили? На скору руку мама наказували мене: "Іди скоро за слідами. Нігде не дивися лиш на тії сліди і ти здиблиш дітей на дорозі."

Я любила до школи ходити, та воліла сама доганятити дітей ніж сидіти в дома з 'малими'. Я йшла та йшла, ані раз голови не піднесла, аж зашпорталася і впала — ДЕ? — на шкільних сходах! Але мама казали що вони 'посивіли' за той день — і навіть школа не варта такої журби!

Журба чи не журба — але школа в мами була найперша потреба у деннім життю дитини. Іще одну зиму тато возили мене до баби і діда, звідки я ходила до школи цілий тиждень. Коли б я не прийшла до дому у пятницю ввечір піша — зараз тато являлися саньми — випитували родичів у тижневих подіях. Коли все в порядку, тато завивали Ганю в ковдру тай підганяли коні мілю і пів до

нашого нового господарства. На другий рік околиця побудує свою школу, нам милю і пів з дому. В нас вже назбиралося школярів, бо Правительство примушувало всіх дітей у семім році ходити до школи аж до чотирнадцятого року — від вересня аж до кінця червня. Відпустних днів на поміч в дома рідко позволялося!

Я знала що мама чулися пониженні відношенням стрия Івана коли він привіз свою ново—шлюбну жінку до дому. Вона міська дитина, хоч добра, приємна і гарна — але все ж Панна, котру може ніколи бабуня не зможуть попросити до мізерної праці. До тепер мама покривали тяжку працю солодкою пошаною у тім ділі що **ніхто** не вмів читати, а до того вона вродила таких гарних, здорових дітей на втіху цілій родині. В печеві та варенні ціла околиця спускалася на єї слово — як заправляти, коли відставляти та як видавати. Ніколи, пізніше, жадний дім не годився перемочувати священника — хоч вона випрошувалася що в

нєї діти. В нєї нема таких порядків, таких гарних приміщенъ та приладів — але з Євкою і Міхалом священник розговориться, вона розкаже і покаже що писалося 'в газеті' тай що розумілося в сусідстві.

Аж тепер стрий став вибагливий! Що як що, але діти таки стали йому прикристтю! "То пхаються всюди! То крики підносять! То завертають вуйні волову (аби то із любови), але, на дорозі спокою! А, щей до того всього, засмерджують хату! І дійшло то слів...."

"Аджеж я не можу викидати дітей на двір у такі морози, Іване, я банячки зараз виношу!"

Молоденька вуйна Івана приговкує, але в Євки вже серце крівавиться! Коли б хоч єї муж, Міхал, обізвався! Але він все братові замовчував; 'аби був спокій в хаті' він в нєї випрошувався!

Бачити, за ляльку я пам'яті не мала — а цеї неділлі я ніколи не забула! Родина запросила сусідів на 'прийом',

щоб привітали молоду невістку! Нарешті і мама сіли коло столу, і взяла мене на коліна. Мама весело розмовляють із гостями а я голодна і посіпую маму за рукав щоб подавали мені ложку їди. Мама тріпнули мною і шепнули: "ціхо!" Я почула 'образу' (перший раз) і хоч зараз ложка впинилася в моїм роті, страва вже не смакувала. Я злізла з маминих колін і забралася в кут.

Якийсь час пізніше братчик і я захотіли 'банячка'. Вуйко зачув. "На двір най йдуть. Не смородь хати." Мама подивилася де тато, але знала що перед гостями він ніяк за нею не обстане! "Біжіть за хату," сказала. Я вже встала і чекала на братчика, він ще сидів у снігу. Чомусь ми обидвоє були в ліжку і дуже плакали; чомусь мама, тато, дідо та баба натирали нам руки, ноги, та лиця і взагалі ціле тіло — а ми обидвоє зболю 'верещали'!

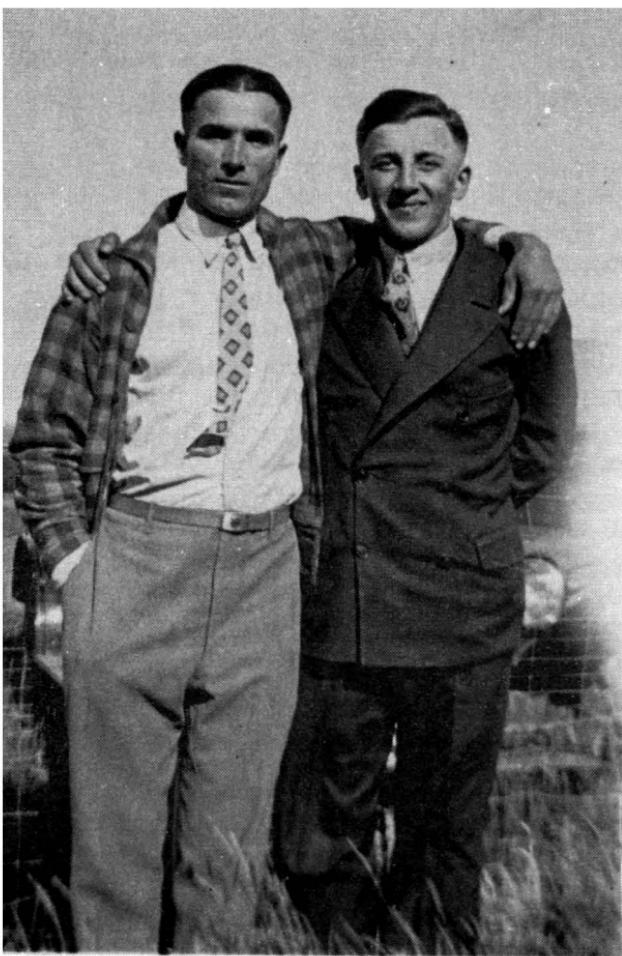
Коли хтось нагадав — 'де діти?' — нас вже здибали 'замерзлих'! Я стояла а братчик на сидяче чипинів!

І так зараз родина рішила що стрий Іван піде 'на бік' зараз. Тато не обзвався — не впоминався 'першинсьтва'! Мама заболіла, вона далі буде невісткою—служницею і буде дітей 'заціхувати' так як **хтось** напімне! Є така приказка що "Нема нічого злого щоб не вийшло з него щось доброго" — і я зауважала що 'старші' тепер звертали більшу увагу на дітей! В суботу ввечір, коли сусіди засіли на своїх місцях, а тато засвітили 'велику' лямпу і присунули крісло для мами коло неї; мама посадили мене на те 'високе' ліжко, на котрім лягали лиш 'дорогі' гості і священники. Домашня челядь спала у кухонні кімнаті на вузьких дошках або і на 'сільниках' на підлозі. Хлопці звичайно драбиною забиралися 'на вишку'. Там, навколо комина, вони розговорювали свої затужливі мрії та безкінцеві страждання в цім 'робочім' світі.

Дідо, Теодор Райчиба, тримали внука, Івана, на колінах а баба, Юстина, легонько рухала колискою де

мацьюська Настунька спала. От, тепер мама прорізали обруч паперу (він придадеться на записи) тай легко 'розпрашивали' газету на столі. Словечка не минула Євка — від назви до дати — до заголовка та змісту — але все наслухувала на запити, "А де то сталося? Йой, Боже мій, яке нещастя! І всі згоріли?" І ще раз перечитувала про те нещастя; а далі, про ради—поради; пошукання родини, вісти з України, винахід нового знаряддя — машинерії для фармерів! Вислухуємо поважну статтю про організовання церковних громад та висв'ячення священників і господарі перекидаються думками чи би Юрко Бабіцький не написав на оттую адресу, до Саскатуну, щоб до нас сего літа приїхав священник — ми виїдемо по него до Ітонії, почерез порон.

От, вже північ минула — але ніхто не хоче тепер переривати читання — бо все 'на кінець' мама лишали Оповідання (те 'далі буде' продовження). Цьотка засипала

* Перви Брати: Олекса Гізин і Іван Райчиба.

каву, тай наслухує на порозі із кухні. Коли кава закіпить і не буде більше 'збігати' тоді вже цьотка знову сяде в гурті?

Стрий Іван і стрийна Магда (також) перенеслися на свою господарку! Але у фармерсьтві не може бути зміни — вони мають лише одне знаряддя — один плуг, одну сіварку, одну жниварку—байндер тай одні бики під віз та сани! Мама бачуть що лише одна особа — стрийна —скористала із розділу у родині! Вона тепер у своїй хаті своя господиня, та на городі і в курнику вона рядить по своїй волі. Чому ж і вони з Міхалом не можуть збудуватися на **своїй** фармі у той сам спосіб? **Справді**, чому ні?

І Євка розговорюється із Міхалом, розказує, просить тай тлумачити! Міхальжалує родичів — вони у самоті будуть нарікати на своїх дітей — що 'на старі літа' лишили їх 'самотніх'! Де ж би хтось в **краю** був на таке позволив собі? І Михайло не схиляється на єї просьби! Він 'добрий'

але і 'впертий', тай родичі знають що він послухає їх просьби — "На кого ж се подвір'я лишиться?" Євка знає що в якім—будь 'розділі' Іван впімнеся 'свої пайки' як син — і забуде що то Євка пристарала 'господарство' не його жінка! Він все 'висмикався' від будь якої праці або кари за недогляд. Євка журиться, падькається та розтолковує собі своє положення. Зараз того літа по розділі господи Райчиби постарали коней!

Знакомство з ренчарами стало їм в пригоді! Кавбої з обов'язалися пригнати 'бонч' коней, з котрих Михайло і Іван виберуть собі по чотири — до кожної машини треба чотири коні і, сміючися, розказують ренчарам як мама із биками могли 'орати' але певно із кіньми не 'встояться'. Але мама задоволені що "Іван буде мав чвірку, тай Міхал буде мати своїх четверо коней"! Дідо будуть тримали бики щоб у двох запрігати їх до воза, до саней тай до того 'тягала' котрим вивозили гній зі стайні на оране поле. Англійці

називали ці санчата 'стон—бовт', ніби—то люде на приріях подибали такі камінні землі що мусіли те каміння визбирувати та вивозити по межах. Часто сусіди відмежовували свої акри від чужих такими 'плотами' висипаними таким камінням!

Ніколи не забуди того дня коли ренчарі пригнали той величезний 'бонч' коней! Наша господа з раннього ранку 'притала' цілу господу! Кури, свині, худобу, все на чотирьох ногах десь поховали, позамикали. Нас дітей вигнали на 'вишку', із банячком, щоб на ніякі 'потреби' ми не злазили на долину! Із одного вікна нам видно на дорогу, а із другого нам виднося до стайні!

Мама крикнула до нас, "Дивіться, дивіться на дорогу!" А там така курява, така велика, чорна хмара котиться все ближче. Чи коні плачуть? Бо зараз таке 'їнчання', таке іржання далося чути. І в тую мить такий грім 'стукання' дався чути, і голоси кавбоїв на 'гвавт'

скупчували тую чорну хмару живого сотворіння у наше подвір'я — попри хату тай у відчинені двері стайні. І ми, діти, нараз з купчилися у противнім вікні, штовхаюче одно—другого щоб 'ліпше' видіти! Довго нам серця билися зі страху — доки кавбої 'затиснули' тую 'челядь' в тії двері! Тато і стрій заперли двері, позакручували закрутки і завіси. Я думаю що і вони боялися що та **маса** жвої 'мязи' не вспокоїтися доки не 'рознесе' будівлі! Кавбої їздили навколо стайні — кричали приговкуючими голосами — та все лекше говорили, щоб успокоїти те 'перепуджене' коня—чиння!

Нарешті 'бас' кавбоїв закликав тата і стрія, тай ми виділи що всі хлопці позлазили і чикали щоб тато або стрій забили кілок там де вони хотіли припнати свого коня. От, вісім чи десять коней стоять навколо стайні, ніби 'сторожі', але властиво вони заспокоюють своїх за—арештованих

'приятелів'! Кождий верхівець приносить своєму коневі сніп вівса. Кожний поласкав свого коня і добрим словом подякував йому за те що той так добре вив'язався із свого обов'язку.

Запевнені що 'все в порядку', хлопці ідуть до хати на 'каву'. Всі простягають руку до діда і кажуть їм що все буде 'гуд—ес—гуд'!

Мама, стрийна тай бабуня заклали стіл хлібом, маслом і певно сиром та яйцем. Молоко до кави було — але жінки не знали чи можна показатися з 'цукром'. У війну річі як цукор були продані 'на пайку' і звичайно, люди скаржилися що — поза родинні потреби — таких товарів все 'бракує'. В українців цих 'браків' не дуже відчувалося бо ми кейків та пайів не випікали. Цукор вживалося до кави, та часом до чаю. Ми шукали меду від родини з Манітоби. Часом можна було купити 'сирупу' в місті, і ми цим навіть 'поливали' дітям хліб коли не було масла.

'По знакомстві', тато обезпечилися поставити цукор на стіл. Нам не було позволено злазити з вишкі! Але ми могли заглядати з отвору повище драбини. "Дивися, коли котре з вас впаде, а то буду бити," страхала мама.

"Дивися аби не було якого каліцтва," кинула мама в слід за татом. Ми позлазили. Дідо ще сиділи коло стола. Жінки сіли коло них таї випитували, "Що тепер буде?" Нам приказано їсти коло стола, не можна бігати до вікна доки по—обідаємо.

Довго, довго кавбої їздили навколо стайні, і голосно в говкували коней. За час тато і стрий почали відложувати застави зпід дверей. Кавбої зробили ніби 'коритар' куди вони примусять диких коней втікати.

Ще раз мама нас 'вигнали' на вишку, бо всі старші тепер пильно тиснулися в вікно. "Ой, Боже мій, Боже," мама говорили, ніби в церкві. "Ой, дивіться, вже двері відтворяють." Тато і стрий 'приліпилися' до стіни — оден і

другий — а коні — оден і другий, а зараз і по два—три — витискалися на двір тай 'летіли' коритором на дорогу. Тепер пару верхівців пустилися в погоні, щоб завирнути гурт в одну сторону. Нарешті стрій і тато замкнули двері, перекинулись словами із 'басом' і його помічником, тай звиталися 'на побачення'.

До пізної ночі обидва розказували своїм, а потім ще раз тим сусідам які не могли витерпіти аж до суботи ввечір, щоб узнати яким способом вони улапали осьмеро диких коней.

"Ми з Іваном злагодили собі галузки з черемшини, полізли з ними на крокви. Оден полоскотав коней; коли вони стрибали в гору і завішувалися на гурті, другий із нас закидав сильце з мотуза йому на шию і прив'язував його до крокви. Так ми 'шелестіли' і вибирали собі великих осіб доки пов'язали їх вісім."

"Боже, Боже," знову здихали мама. "Бідне, дике соторіння. Так його удурили. А що тепер буде?" питала мама. "Завтра знова полізимо на крокви тай будемо ласкати кожну голову доки заложимо вірьовку — а так і упряж. В рано наставимо кождому сніп на крокву, щоб досягав. Будемо бачити кілько день візьме доки ми відважемося по одному на двір виводити." І так судилося що я мала тую неймовірну втіху і разом той жахливий страх, провезтися на фірі у той перший раз коли тато і стрій запрягли тих чотири диких коней до воза. Тато сказали мамі щоб я була готова їхати до школи на возі (на 'герлику'). Страх не страх, часом так треба робити як 'кажеться', і мама не обзвивалися: зібрали мене.

Першого і четвертого коня тримали два сусіди за вуздечки. Тато тримали нашпановані ліци. Позад них стрій тримали за тії самі ліци. Тато цілий час 'говорили', і до людей але також щоб втихомирювати коней лагідним

голосом. "Сідай на середину фіри, Ганю, і коли будемо їхати попри школу, ти скотися на землю і тримай книжки та хліб. Може коні не стануть. Стрий будуть на тебе уважати. Ми поїдемо далі, аж коло міста обернемо, коли не мож буде коней стримати!" Тато сказали, "ге—реп", а коні скочили в зад тай grimнули в хату. Мама, дідо і бабуня повідскакували від вікна і — і я бачила як без перестанку хрестилися! Але сусіди не впустили вуздечок, та тягнули коней в перед. Сей раз коні вскочили в перед! Я вже лежала на дошках, але не з качалася. Ми вихром 'полетіли' дорогою. Татове 'гов—кання' не помогало. Стрий нагадали мені, "котися на землю", і покотили бляшку за мною. Обидва тримали ліци що сили і погналися далі.

Діти вибігли до мене, збирали книжки та випитували, чи я вдарилася. Заки діти завели мене до порога, татова фіра вже гналася назад до дому. Геть, пізніше, ми в зимі до школи конем їздили, а мама в літі кобилкою возили свіже

масло та яйця на продаж до міста.

От, в такий оден час мама розповіли нам як вони за часів худоби поїхали до міста бугайом. З рамя він ще тягнув санчата — стон бовт, але коли сонце пригріло він не згодився тягнути коли мама сіли на сани; мама мусіли іти пішки і його вести за 'пiku'! Я з тої подорожі пам'ятаю лише що я сиділа на санках і у подолку тримала торбину із 'цукорками'. Мама позволили мені взяти собі один, наколи я буду його ссати, не кусати. О, я по—обіцяла ссати, але так як за поволі той бугай ходив, то я здається випросила ще пару 'кендів'. Я вже вміла 'рахувати', я заобезпечувала маму, і в торбі було ще доста цукерків для домашніх.

Вже пізніше, в нашій школі, одна учителька заборонила дітям приносити цукорки або 'кукіси' до школи, бо другим дітям воскома і часом вони будуть вчитися красти! От тоді, одного разу мама їхали з міста і ввійшли до школи. Вони якось розтлумачили учительці що вони

мають досить цукорків для всіх дітей по одному. Як я любила свою маму!

* Діти Михайла і Євки Райчиби в Прілейт, Саскачеван.
1922. Син Іван; перший брат Фед'ко Гізин; Ганька; Марія;
Михайло (тато); Катерина; Єва (мама); Настя; Юстина.

Коли я приїздила до дому із Інституту Петра Могили, і зараз забералася вчити українську школу в новім Народнім Домі — мама вже плянували щоб то спечи щоб всім дітям подарувати маленькі торбинки під час концерту. Я висвітлювала два концерти за тих два місяці вакацій!

Хтось дав знати що Православний священник приїде до нас на другу неділлю. Кінасевичі — що із нашої околиці забралися назад через ріку Саскачеван на північ, коло Ітонії — привезуть його. “Добре, що привезуть бо наші коні ще за дикі переїздити порон,” сказали тато.

І мама, недавно по породі дитини, схопились за приемне приготувлення Божого Свята. “Перший раз тут будемо дітей хрестити” нагадали мама. “Міхал, ми свої діти ‘перехрестимо’ на Православних” (бо Ганю хрестив Греко—Католикш Івана і Настуню Римо—Католик ‘по—солив’ бо іншого не було близько, а наша цьотка Магда віддалася за сусіда, Римо—Католика Чеха, бо нікого біжче не було!)

Добрий чоловік, але...) Мамині сестри, Марія Козловська та Пазя Чарнецька згідні і мають малих до христу. А брат Федь, найстарший за них став якось — ні в сих, ні в тих! Шестеро старших дітей він не брав між люде бо вони в дома мали доста роботи. До школи **мусіли** ходити — доста їм гостини — треба курей та заяців наловити, щоб було що їсти. Правда, вони мешкали аж дві милі від 'Старого Райчиби', то в зимі він сам піша приходив на читання, а жінка аж в літті два або три рази з маленьким на руках причвалала! (Федь помер 'нічим' і на його добре діти ми ніколи не могли 'спуститися').

Мама 'вбрали' пристіл в великий 'хаті'. По приїжджуючих вже мож було вгадати хто 'Православний' а хто бодай **цей** раз не загостить — "аби не питали мене чи я буду приставати до Православних"! На маминім серці тяжить питання, "Чи то я винна за цей розділ? Коли б я була не читала людям **Українського Голосу**, чи були б

сходилися люде любо, без суперечних думок — чи було б що інакше поділило нас?”

Вже приїхав отець Волохатюк. Господа признакомились, але зараз починають Службу Божу бо є богато дітей до хрещення! Варта б і до сповідді приступити — вже давно як вони вклякали перед Богом.

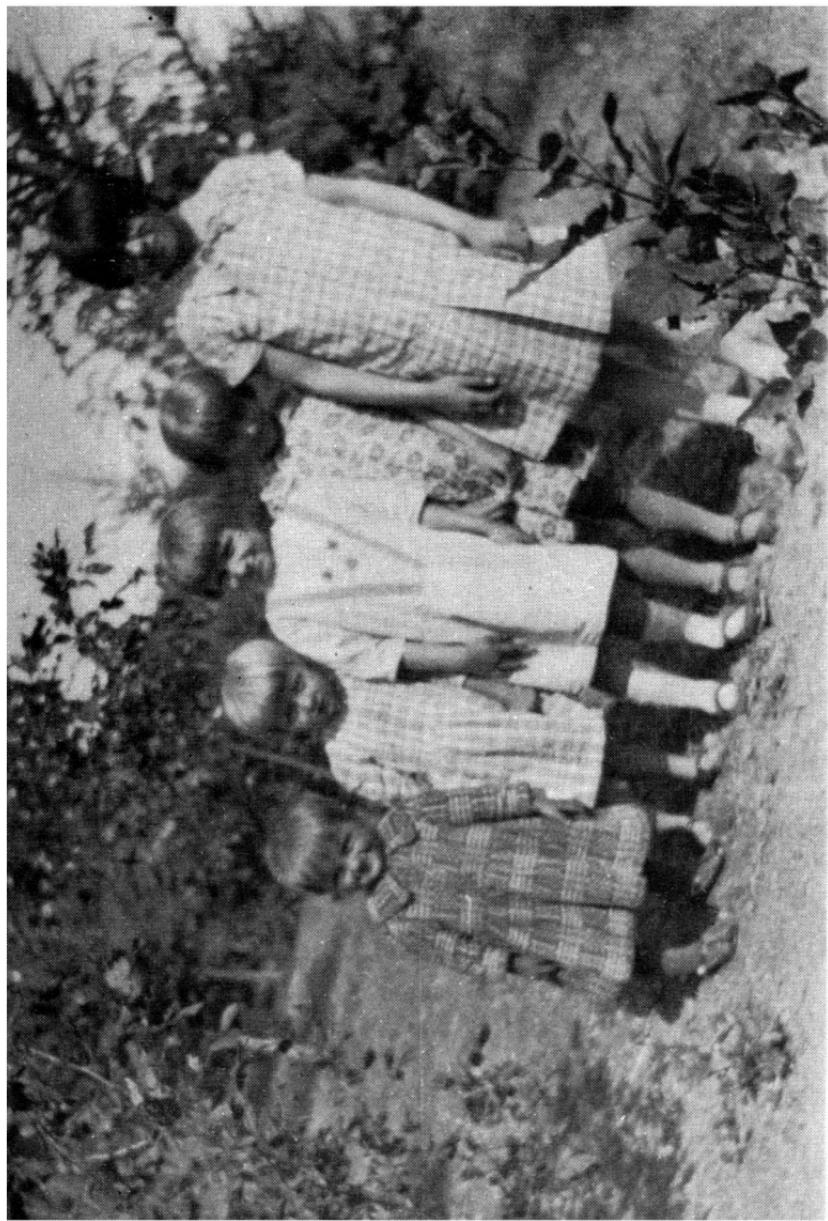
Ніколи не забуду як ми, діти, ‘талювалися’. Я, велика, я стою; і брат стоїть коло мене. Маленьких мама посадили на кріслах, а немовлята мама тримають ‘на руках’ тай просять одні других ‘в куми’.

Отець Волохатюк порадив тому. “Коли муж стоїть ‘хрестним батьком’ одній родині, нехай його жона буде ‘хрестною мамою’ другій родині.” Остаточно всі стали ‘хрестними’ всім!

Сеї неділлі жінки не мали часу поратися коло обіду під час Служби. Але сеї неділлі і челяді не було богато. От, за годину, закім бараболя звариться, жінки нагодують дітей

тай заставлять старших 'нянькувати', тоді 'кинуть тарелі' на довгий стіл у кухні, тай гаразд. Це вже **наш священник** — він має до діла із записуванням членів. Він мусить позаписувати всіх дітей яких по—хрестив щоб вислати Метрики! Він попратив свої річі із вівтаря, тай зробив з него 'стіл', на якім розклав папери, чернило, тай перо. Господарі відповідали у своїх родинних питань; тато закликали маму коли треба було якої історичної дані. Пізно в ночі розпращалися з Отцем Волохатюком. Порон перевозив людей до дванадцятої години в ночі, але він сподівався їх нині — то не буде замикати операції доки не перевезе їх через ріку.

Сусіди засіли за стіл ще 'на трошки'. Вони хотіли 'самі в собі' натішитися цим великим Святом! Але, вони хотіли розправитися із фактом що вони тепер мають 'своїх' і мають 'сусідів'. Шкода, але...

Діти Михайла і Євки Райчби. Прллєйт, Саскачеван. 1928 року.
З ліва: Стефанія; Василина; Єрина; Катерина; Марія.

У мами серце 'розпирає' груди на думку о чім вони дочекалися! Але, у другий мент те саме серце з крівавиться над думкою, "Не всі вірують так як я." Нагадали мама стару приповідку, 'Оден скаче, а другий плаче.' І на диво узnanня цеї правди улекшило стан ситуації!

У Євки є 'своя' журба! В неї і в Михала є вже пятеро дітей! Де—коли здається що хату 'розперають'. Колись було 'місце' на 'старих' а тепер дусяться у 'малих'. Чому? Бо, в велику хату 'не можна' йти. В кухні 'нема місця' а 'на вишку' не мож дітей виганяти будь коли! Але, і на дворі не мож сказати коли дитина може зайти в збіжжя та загубитись На підвірі то худоба, то свині тай пси часом склічуть, а коли б де під коні заблудило — ну, всюди небезпека! А, в хаті, бабуні треба трохи спокою бо їх голова болить. А, коли дідуньо ляжуть по полуценку щоб трошки 'приснути' на лавці, діточє 'шемрання' не втихає!

Бодай дідові так задається. Тай, не мож на дітей все 'грирати'.

Нема ради! Євка ще раз зачинає впрошувати Міхала та 'толкувати' чому їм конче тепер треба розбудуватись на своїй фармі. Іванови лиш пів милі до родичів, їм легко зайти бодай раз на день довідатися. Зараз у них буде дитинка, то бабуня замешкають в них пару неділь; так вже і дідуньо зайдуть раз на день щоб по—обідати теплого. А зараз, Міхал буде возити Ганю до 'старих' щоб звідтам ходила до школи, то родичі будуть мати 'спокій' тай будуть мати 'догляд'.

Вона вже звикла що Міхал впертий, але, колись, на щось **мусить** згодитися. Коли б він спитав родичів чи вони бажають щоб він 'забрав' родину то вона вислухала б їх толкування. Ні, він **не** спитає. Ну, і єї не на місце 'відділювати' сина від родичів. Плаче — хоч по тихо, але плаче! Тож — перевернути камінь мож здібати спосіб, а

цеж 'чоловік'.

Мені минуло п'ятьдесят літ коли я розсылала родинам Історію нашої родини — у Саскачевані та в Альберті — як одна з фамілії розказала мені цю епізоду у Євчинім життю. Видно що з досади, одного дня Євка взяла те маленьке 'при цицці' на руки і пішла піша дві милі до сестри, Пазі. Сказала свекрусі що не прийде до дому, нехай Міхал по Нюю приїде. Рідня очікувала Міхала але остаточно запрягли коні і відвезли Євку до дому, бо нині субота, прийдуть люде слухати єї читання — "Якось то буде" рішили!

В нас не сварилися! Ніхто, правда, в нас і не говорили за богато. Рано—раненько старші вставали тихонько і забиралися за догляд скоту. Жінки лагодили снідання, діти говорили 'Отче Наш—і'. Всі засідали до столу, при їді радилися о денній праці. На полуднє, подлук сонця, людина та худобина спішила на відпочинок. В нас господарі

приходили з поля зза раня, вечеरіли, тай забиралися піша 'полоти' збіжжа або сапати у городі. В такій порі мама заставляли дітей читати український буквар. Зараз одно за другим всі діти вклякали і разом голосно говорили молитви. Довгі роки ми згадували той день коли молодша сестричка сказала, "не веди мене в — капусту," замість "не в веди мене у спокусу."

В своїй, новій хаті — геть, дві і пів милі від діда і баби — ми продовжували той самий порядок у щоденній праці. Ріжниця сталася в тім що тата почали вибирати, то 'на делегата', то 'на троста', тай гет аж пізніше 'на Ріва' бо його люде 'слушали' — але він і вмів з організувати, то дорогу скрипами вирізати та висипати тай рахунок за працю здати до Правительства. Англійці перше вдавалися до него бо він добре володів їх мовою! "Це повага, це пошана," говорили люде. Але мама бачили що 'та пошана' відтягає Міхала з дому коли праця на поле проситься щоб

викінчити єї на час.

Ні, не сварилися — бодай, ми ніколи не чули 'сварки'. Але, час від часу ми — діти завважували що тато і мама не говорять. От, ми як миші, тихонько вбремося, вмиємось тай молитви на коліна при столу у кухні 'вимовимо'. І жадне навіть не всміхнеться на 'капусту'!

Родини просять щоб не переривати 'читання'. А в нас перша 'хата' має дві кімнати тай 'вишку'. От, тато придумав: він привезе дощок на велику, поздовж цілої хати 'шанду'. Коли всі зійдуться та по—будують єї, то будуть мали де зходитися не лиш на читання — але на танці, та раз на рік на Богослужіння. Гаразд, втіха, слава Райчибам!

Так, слава, але 'кожда рожа має кольку', правда? В перше, у помочі людям 'на землі' Міхал протрачав час у своїм фармуванню. Тепер, на своє 'кonto' набрав борг 'на виплат'. А хто терпить? Знова Євка.

Правда, вона масло бє тай яйця продає, і телятка годує щоб було що продати — на зиму убрання дітям пристарати. Але, коли щось більшого треба купити, ті слова 'нема грошей' почали часто вискакувати. "Нема грошей, навіть нема досить щоб 'обріпатися' із борга". І ще раз Євка зажурилася. Чи то вона винна? Чи Міхал винний? Чому Міхал такий податливий та послушний людям, а такий впертий в дома? Не може бути щоб він був заздрістний свої жінці — що єї люде шанували — чи він хотів тої пошани звернути в свою сторону, і не знав як інше це доконати? Щей до того, єї діти родяться на весні — в час коли треба посісти — посадити — квочкам яйця підкинути — телятка відлучувати — гей, гей, роботи є, коби здоровля! Але, на свої господарці Євка рядить як і коли єї виходить. А все за охочує дітей, "Ганю, ти лишися з дитиною, тай дивися аби 'дівки' позамітали хату а ми з Іваном підемо полоти пшеницю тай приженемо корови до

дому ввечір.” Або, “Мийте начення діти то зараз всі підемо на город подивитися. Ганю, злагодь слоїк води.” Закім ми роздивимося вона вже виполола горох тай шалату. “Як скінчимо полоти город то ‘ побіжимо’ в гори подивитися чи є агрест сего року. Саскатун цвив то вродить — хіба б ще тепер мороз вдарив.”

Вона нас, дітей, не ‘вчила’; вона нас ‘тягала’ за собою тай ми ‘ненароком’ вже знали як те, або те, зробити!

Аж тут їде священник, отець Гребинюк, тай вже до нашої господи. “Дивіться діти аби було все зроблене. Заглядайте за малими коли я не маю часу, а священник розкаже людям які в нас чесні діти.” Ми були ‘чесні’ бо ми не знали інакше — але ми також знали що жаден гість не відіде щоб ‘дітям’ якогось ‘гостинця’ не лишив. Коли той ‘бідний’ отець подарував нам по одному ‘грошу’ (певно з тої таци котру старші ви—порожнили йому в мошонку), то наша

втіха була незмірна! Ми навіть тримали того 'пятака' в ліві руці коли хрестилися до Отче Нашу. А вже, до ліжка мама не позволили брати гроші, кажуче, "Це лигне котре, тай задушиться. Тут—во по—складайте на вікні — і пам'ятайте котрий гріш ваш, бо сваритися не можна!"

Я пробуджуся зза раня. Нині я маю застелювати стіл для обіду для священника, тай подавати той обід 'до столу'. Мама спечуть та зварють, а я маю понести! Тато з раненька пішли в полі. Мама подоїли корови і нагодували нас. Так було враджено що священник буде 'спочивати' доки ранні обов'язки на фармі закінчуться. Він спить у великім 'покою' — у шанді де вчера відправлялося Богослужіння!

Ще одного разу приїхав отець Мельничук з Добродійкою. Яка шана, яке відзначення нашій околиці! Мама просить своїх сестер, "Візьміть їх на нічліг, в вас такі порядки, а в мене повно дітей!" А ми, діти, просимо Бога

щоб ніхто не забрав їх, бо 'пропаде' наш гостинець. Але з другої сторони я вже розумію що мамі тяжко всього доглядати — роздираюся думками. Нарешті засипляю з рішенням, 'як Бог дастъ так буде,' бо мама так все день закінчують, навіть коли священника нема.

Прийшли листи з Гімлі. Татова сестра Настя із Махимом Сорочка отримали позвоління осісти на 'гомштаді' милю на полудни від нас. А мамина сестра, Каська із мужем, Кирилом та донечкою, Юстиною і його мамою, закупили в брата Фед'я фарму пів милі від нас, бо Фед із своїми синами мали нагоду закупити одного англійця в нашій околиці!

Ой, яке щастя. Тепер Євка буде мати поміч під боком. Сестра Каська мають ще лише дві корови. Коней нема. До міста нема чим поїхати. Отже, 'цьотка Кримиха' принесуть своє масло і яйця до нас і посидять з дітьми доки мама вернуть з міста, продадуть крам тай накуплять

дрібнички до хати. Ой, 'аж лекше на душі' одна і друга здихають! Але, найбільша полекша у Євчиній журбі прийшла почерез швагра. Кирило згодився із Міхалом 'заробляти' в них — коней, свиний та курей. За 'позичку' коней і знаряддя на вироблення своєї землі, Дідо Крим також будуть рахуватися 'роботою' на наших фармах!

Деколись приїде якийсь з міста, зловить Міхала на фармі тай 'в'яже теревені' годину за годиною, де коні стоять бездільно тай земля не скороджена. Тепер Дідо Крим кіньми 'робили' а тато збирали 'толоку' на будову школи; на вирізання ще одної дороги тай на провадження всіх тих 'зборів'. Потихенько Євка заряджувала роботу на полю — де, як, і коли то з орати, то скородити тай коли час сіяти — і що. Правда, Міхал лишав 'накази о плянах' — він замовляв, він купував та продавав, і остаточно прийшли сусіди до него на толоку будувати велику стайню та підносити вітрак на 'биту' кирницю. "Богу дякувати за

те 'чудо' тую биту кирницю," тішилася Євка. "Є вода людям і скоту, тай вже не треба витягати путнею. Тепер та сама путня 'студить' нам масло і сало в старій, копаній криниці, а під вітраком 'гримає' 'помпа'. Діти наповнюють путні 'ручкою' — безпечно що не переважуться на цимбриню та не 'шоббовстнуть' в воду!"

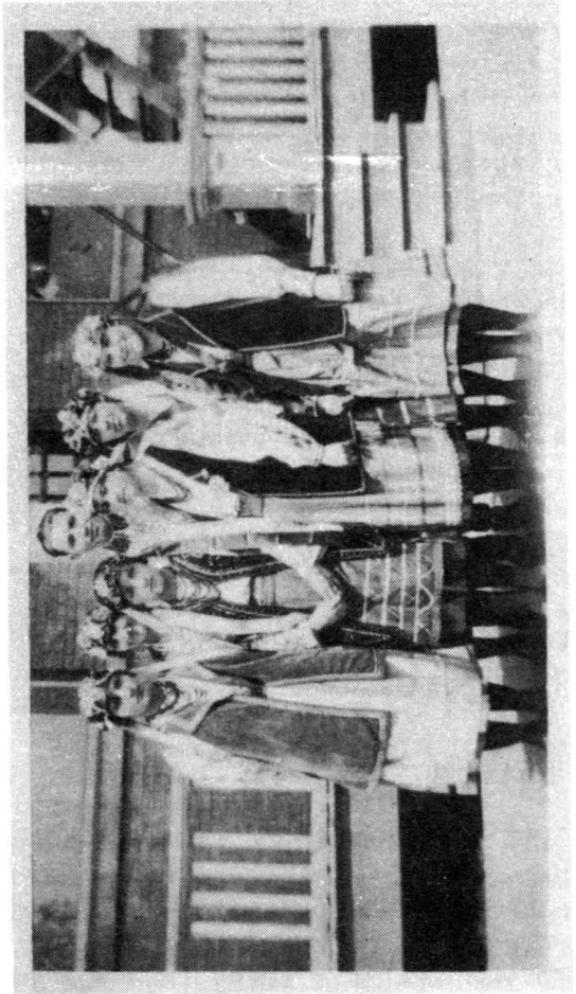
В Ітонії також околиця збільшилася тай люде підробилися! Тепер на Богослужіння наша 'вже **не** шанда, але велика хата' набита стоячим народом. А в час танцю то мус засипляючі діти на вишку виносити, бо 'такой нема де подіти їх щоб хтось не з перся тай не задусив мале. В Ітонії нема такої 'Євки' щоб мали при кім зходитися частіше. Давай приїздити частіше до Райчибів — на читання а вже (щоб дорога виплатилася) треба і забавитися! Попривозять їду, музикантів тай співаків! "Ну", каже Євка, "Деколи то добре — але вони являються місячно цілу зиму. А зима довга. Ми відпочинку не маємо.

Хоч гості 'привезуть', але мені треба додати, пригріти, зварити каву тай дозирати дітей всіх — не лиш своїх. А хату далі розіпрутъ." "Міхал, нам треба збудувати Народний Дім десь там посеред Чарнецьких. Вони родина з Кінасевичами тай Філиками. Нехай вони 'відповідають' за загальний догляд, а ми приїдемо тай 'привеземо'!" Тато з організували толоку і вже є Народний Дім!

Мама зараз взялися вговорювати мамів щоб посилали дітей до української школи в новім Народнім Домі — два місяці у вакації, коли Ганька приїде до дому і буде вчити за дармо — "лиш на концертах зберемо пару центів, та ж ми гуляємо, а наші діти виростають без українського слова." (І я вчила рік за роком доки не віддалася 1928 року.) Не було 'під руками' книжок представлень на наші концерти і ми богато 'деклямували' всякі вірші що під руки попали! Кобзар ми мали і **Український Голос** 'шпарували' на ці Літні Курси! На послідний рік я привезла з собою

'Жидівка Вихристка', представлення котре ми грали із Інституту Петра Могили на З'їзді того року. Як грали, так грали але добре вже читали. Мама всім по-тихонько нагадували, натякали та просили щоб не забували передплатити газету — най діти читають! Але наш Вуйко Гізин, ані до церкви, ані до газети не 'записався'! "То впертість," плакали мама. "Сам любить вийти між люді: послухати, пожартувати, а жінці і дітям заступає дорогу до сусідського світу."

Десь при кінці шкільних вакацій приходить на пошті Ітон Катальог. Яка втіха — і дітям і старшим. Але в нас є вже 'тих дітей', тай кожде хоче 'видіти'! Мама 'мругнуть' на нас старших, тай рішають. "Всі сідайте на лавки коло стола. Ганька, Іван і Настя при кінці — а ви, малі, двоє звідси а двоє звідси." Малим не робить ріжници чи вони бачать книжку 'догори ногами', аби дивилися. "І легонько перевертайте листки щоб не подерти, бо не буде з чого

“**Василь Авраменко Вчить Наших Дітей Народних Танців.** 1927? Василь Авраменко з України, перелетів першим ‘гоном’ цілу Канаду — научаюче Українських Танців — та лишив Пігуляка на сторожі та помочі у Дальшій наук!

Могилянки із Інституту Петра Могили очікують ‘проби’ на вечірний концерт в Народнім Домі! Дівчата вже всі ‘учительки’ за два місяці, почерез вакації будуть вчити громадську молодіж — ‘раз і два’, і ще раз — ‘раз і два’, високо скачи, тих хліб їсиш — покажи подяку Богу за здоров'я!

'виписати' вам нові черевики."

Коли лиш ми 'змучилися' при праці — чи ми масло 'били', чи молоко 'крутили', чи бурини 'мичили' — мама все нагадували нам, "кінчіть, кінчіть файно, продамо тай щось купимо для всіх нас."

Коли ми трохи зжилися з науковою Інституту Могили, та Шевченка — 'Чужого научайтесь, свого не цурайтесь' — ми зорієнтувались в 'свого' шкільного учителя. "Міхал, ти трост, ану заговори до решта тростів. В восени поїдеш на Зізд то і будеш мав нагоду випитати чи може вже маємо українських учителів? Ото б тобі вдалося 'згодити' одного для нас?" І вже чутка пішла по околиці. Ми мали дуже добру англічку—фармерку, зпід міста, учительку. Я перейшла осьму клясу зпід єї опіки! Вона здибає мене і конче випитує чому ми не—задоволені єї науковою; бо вона чує що ми хочемо іншого учителя. Як я викручується — 'ми не напроти неї', 'ми любимо єї', 'вона дуже добра'

учителька', але вона **не** відпускає мене від свого питання — "то чому ж". І я бачу що вона толкує що, коли б вона мене зісунула із рішення, то почерез мене може збити маму і тата з 'українсьтва'. Бються і розбиваються мої 'хотіння', мої 'рішення'. Це перший раз у життю в мене вимагається любов людиною таке колюче питання! Але, в дома є мої мама, і цю 'нашу' справу ми солідно переговорили не раз, і вив'язали 'рішення'. Я 'причвалаю' із цим тяжким 'вироком' до дому і зараз мама 'пізнають' що щось 'єсть' мене. І що я скажу коли мама спитають? "Та ж інакше не могла я відповісти. "Мамо, я тлумачила професорці що нам треба знати свою мову. Я вчу в літі, але сталий учитель вчив би що шкільного дня."

Ми не були 'демонстративна' родина, але коли в мамі очі засвітилися і лице радісно усміхнулося, здається наші сльози 'разом' почали котитися! Як я любила свою маму — вона мене 'виросла' і я якраз тепер 'встоялась в

єї науці — вона мене любила!

Не знаю коли я почала зауважувати що коли в хаті 'тихо' то тато не говорять до мами, бо мама заперечують купно ще одної 'машини' коли довг в банку 'росте' процентами! Мама вже навчилися 'тримати' свої гроші за масло, яйця тай телятка, бо "Міхалови лиш дай гроші в руки — він вже здібав щось 'потрібного' та нового! Навіть Дідо Крим помагають тим ще 'впоминаються' пару центів у свій бік — на 'рату' та 'дещо'!"

Я вже кінчу учительський курс і пишу мамі що, коли б я дістала школу (Інститут шукає своїм учителям школ в українських околицях) то не приїду до дому. А ж тут, у Великодні вакації, мама являються в Інституті. То тато все приїздили на З'їзди і розраховувалися із Інститутом за настроїх.

Мама не признаються що в них щось болить в середині — вони 'тягнуть' мене до міста купити мені

'футро'! "Ти так 'гола—боса' перейшла тії школи, ми і не мали, але і не знали інакше: от я тепер зховала трохи грошей щоб тобі теплий 'ковт' купити на зиму як ти там десь у горах—корчах будеш жити." Коли вони мають відвідати Доктора Драгана, я вже догадуюся що вони дуже слабі і журються що будуть мусіли 'лишати' діти на мене. На кого ж інакшого?

Я була в дома в десятій класі від Великодня бо мама були слабі вже перед уродинами — але написала іспити у місті Лідер — і **перейшла!** Я оден рік 'робила' за утримання в англійських людей — і **перейшла!** А тепер буду тим великим 'чудом' для родичів, першою **учителькою** в нашій околиці. Купили мені мама футро (сіл ковт)! Я не розумілася а вони певно — та певне — не знали що вони платять за Королівське футро! І то мама дали гроші зараз — а Ітон чи Годсон Бей — зобовязався вислати до 'Марлін', десь там коло 'Ідем' в забитих лісах північного

Саскачевану, в осені! Подумайте, як давно люде **вірили** чужим. І на мою 'пошту' (у лісовій буді де семеро невмітих дітей ще не ходили до школи — в зимі навіть на двір не виходили, бо не мали в що вбратися), прийшов мій пакунок — лише 'трохи' роздертий — бо був завинений в твердий папір і в грубій скрині. В розі де вдалося його продерти, певно всі напудилися що то 'щур' тай залишили в спокою!

Коли мій наречений прислав мені Різдвяного дарунка — люстерко і гребінь та щітку до волосся — то діти 'гралися' 'презентом' доки хтось не дав знати учительці що "вона має 'презент' на пошті."

Нема нічого теплійшого як 'шкіра', я носила футро і вкривалася ним — і коли вода замерзала в 'шеку', чудо, чудо — **я не замерзла!**

Я вчителювала від липня до кінця грудня в Марлін школі. Нова околиця котра не мала доріг ще. Вони заперали школу в зимі на два місяці. Зараз у сусідній околиці, Воля

Школі, жонатий учитель із маленькою дитиною просили мене щоб я забрала їх школу на шість місяців, до вакації при кінці червня. Я згодилася з утіхою бо все ж таки — праці не легко було дістати в 1927 році. Ця околиця старша, розвинена тим що мала своїх учителів довший час, десь не десь був **Український Голос**. Тут я мала з ким концерта приготовляти тай представлення грати! Зараз заказала дітям коли їх родичі мали приїхати до школи познакомитися з учителькою. Зараз ми рішили що два рази на місяць школа прилагодить 'концерт' із старшими дівчатами і хлопцями в околиці — тай вечір можна закінчiti танцем, коли хто грає на скрипку або на цимбала. За такий вечір будемо 'трошки' оподатковувати, і тії гроші складати на будову Народнього дому коло школи.

Я просила мамів щоб котрого будь дня приходили до школи по полуслоне і я буду вчити вишивати — разом із їх дівчатами. Хлопці мали виписувати оголошення — того все

* Ганька Райчиба. 1928. Школи 'Марлін' і 'Воля' вітали Ганю Райчибу 1—го липня і в зимі.

треба знати. Котра могла приходила, а тоді разом з дитиною до дому йшла. Так я з організувала Жіноче Товариство. Тепер з Марлін люде добивалися на наші концерти та танці! Я навіть 'зробила' пікнік в червні — і хоч прихід із цілої зими був 'мізерний', я підбадьорила господарів щоб закупили крокв та досить дощок щоб ми 'склеїли' надвірну шкаралупу того мого мріяного 'Народнього Дому'. Мій наречений обіцявся приїхати посліднього дня шкільної науки і забрати мене до дому, до Прілейт. Отже, ми знесли вечерю і розклали на дошках. Василь Підручний вже два роки працював для Альбертійського Правительства, був добрий бесідник та знов як заговорити і до 'Русинів' і до 'Буковинців'! Він ночував в того Троста котрий при моїм приході бунтував людей що — він замкне школу і не впустить нікого на тії гульки!

І серед зими мої мама явилися в школі. Асекуратор Іван Світик приїхав на Марлін відвідати свою маму та брата—сестру. А він в нашій околиці, Прілейт та Ітонії, по—засекеровував всіх і вся перед тим. Навіть і мені десь мама 'вибрали' секурацію, бо так Світик казав — тай от, він поміг мамі дістатися до мене.

"Ой, Ганю, Ганю, таж нам в бордею було тепліше! А ліси! А вовки як скавулять — ти не боїшся?" "А по четвертій годині нігде не виходжу. Дров і води наношу собі під час обіду, тай діти поможуть!"

Тої неділі моя студентка віддівалася, милю і пів від школи. Ще пята година а мама просить мене "Най везуть нас до дому. Я помогла їм начення з обіду перемити, а вони вже кличуть мене помагати їм із вечерию. Я їсти не хочу і я змучина, тут нема де обернутися." "Дуже добре мамо, і я змучина". Я вшила єї сукню і букети робила.

Того червня, 27—го року, впали великі дощі якраз у дні коли мій наречений прибув на 'Отворення' Народного Дому в Воля школі, тепер коло міста Глеслин, зародок котрого вже в той час мав Хінця в ресторані, машинерії та 'пумрум' будинок, тай пару хатинок. На весні я пару раз дісталася там — верхом на 'широкій' кобилі сусідовій, крок за кроком — тих сім миль туди і назад, лишило мені мало часу на 'відвідини'. Але пансьтво Дуб були такі вдячні моєму знакомству що у моїм від'їзді подарували мені 'стоячу лямпу' на весільний дарунок!

В Саскатуні, в порожнім будинку поза Ректора, ми переночували; я в своїй колишній кімнаті — а Василь на 'хлопськім боці'. Тут мій улюблений взяв мене на вечерю 'в місті', тай офіціяльно признався до вірної любови і запічатаав присягу супружества діаментовим перстнем! Коли б я була не сиділа за столом, я б була 'вмерла' із радості — але між людьми треба було отримувати якусь

міру рівноваги. Ой, Боже мій, в наших 'колах' ніхто не думав про "перстінь", а не то "**діаментовий**"!

У театрі грава фільм "Рамона" — і я плакала ввесь час. Нічого, бо мій наречений спав бідачисько, перемучений тижднем напруження та подорожею. Я вже 'не журилася' чи він 'любить' мене, отже плакала із з **тої** радости — запевнення, 'Він любить мене'!

Дороги коло Кіндерслей та Іntonії свіжо—намочені, авто з сувається з боку на бік. Нарешті мусимо пристати в фармера і просити нічліга, бо нам кажуть що дороги з Гомбою ніяк не переїдеш доки не просохне! Признаємося що ми не жонаті — і старають нам притулку по 'кутах'. Ніколи не забула цю 'пошану' супроти свого мужа. Він **не** використовував люд коли навіть мав нагоду — він чесний.

Не пам'ятаю чи Василь задзвонив до родичів, але день по нашім приїзді, вже вся родина гостила в нас — так як весілля! Всі хотіли видіти мій перстень. Хто ж де

видів діамент? То лиш в книжках читалося про такі перстені — Цьотка Пазя здихнула, “певно коштує з **пятку**”. В нас ‘пятка’ вилазила зі ‘сховку’ лиш на купно фарми або машинерії!

“Ну, Євко, вам виплатилося вивчити доньку; вона привела Вам ученого зятя!” Але, коли перший брат, Олекса Чарнецький, закінчив агрономію і привів до дому ‘регистрованого’ бугайця на розмноження ліпшої худоби — старий вигнав його ‘з тим сдохлим соторінням’ геть з подвіря! “Що ті вчені знають про фармерсьтво? Також в нас худоба кремезна, здорована! А то таке зівяле, ніби не їло ще як вторік.” Кажуть мама, “ми дивимося а то Олекса Чарнецький гонить теля, пішки, до Вуйка Михайла.”

“Жаль вченої дитини,” кажуть мама татови — “але і він не має за що відвести аби віддати худобину.” Не знаю чи той ‘регистрований’ бугай відплатився Вуйкови за спасіння його життя?

Коли мій ченний наречений зговорився з родичами про дату нашого шлюбу, мама питаютъ тата чи є доста часу написати до Архиєпископа Йоана Теодоровича, до Нью Йорку, почерез **Український Голос** і Консисторію, чи він приїхав би до нас на Візитацію нашої громади а заразом і по—шлюбив наших молодат?

В суботу перед неділею липня 22—го, 1928 року приїхали Отці Гребенюк і Стратійчук щоб послужити разом із Архиєпископом Йоаном Теодоровичом! Тато привезли нових дощок тай збили підлогу побіч шпіхляра, де молодіж вбрала вівтар черемхово. В 'великій хаті' зложили дошчик на стіл та на лавки, почерез довжину хати. Мама вже не знають кілько людей прийде, бо просили 'всіх і вся' — 'своїх' бо то свої, а 'чужих—знакомих' щоб пізнали що українці 'цивілізовані' люди. Але—ж ніхто ще не видів Православного Архи—Єпископа, навіть ті що з Краю приїхали! "Боже, Боже, дай файний день — інакше не буде

де подітися!"

От, шістьдесят років пізніше — як описую це весілля — неможу собі розяснити, як, тії жінки 'нагодували' всю тую челядь? Та ж, стіл за столом засідали — старші, так молоді а відтак всі діти. Жінки незчулися як мама здригнулися, "Та ж то вже час на вечеру!"

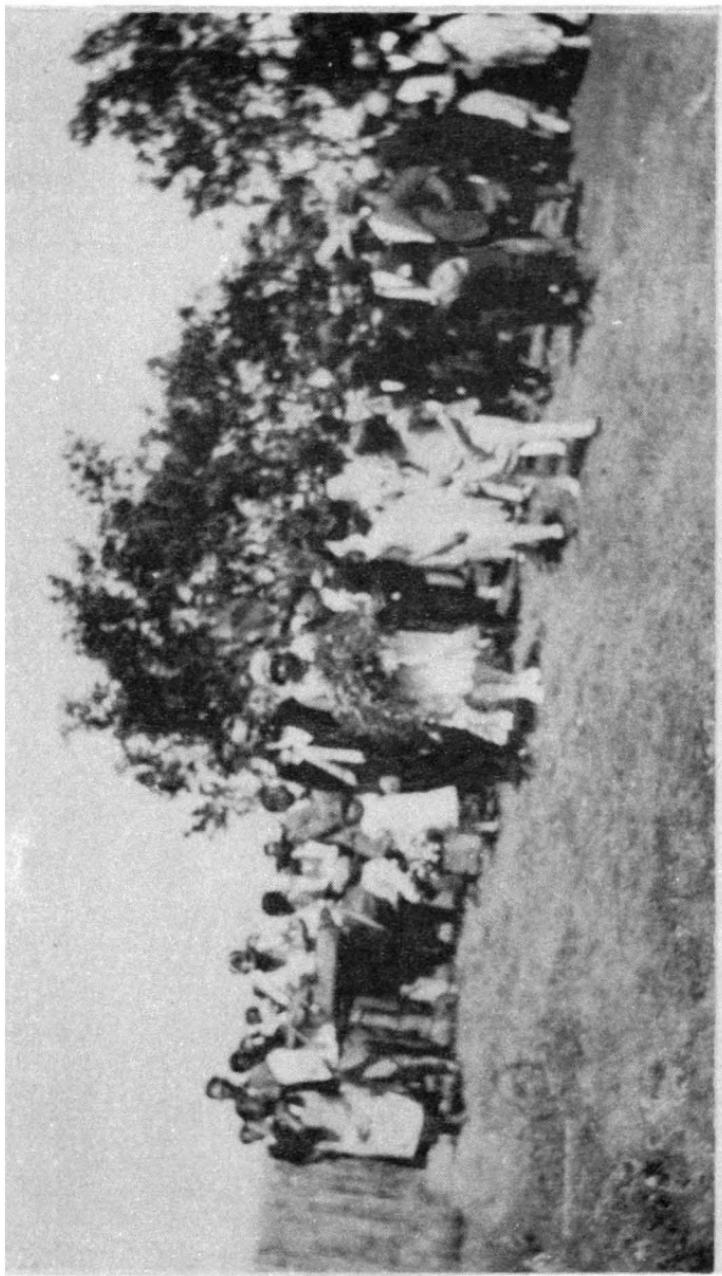
Старші сиділи під хатою в холоді — тут домашні повиносили всі крісла. Молодіж танцювала при скрипці і цимбалах а діти бігали свавільно. Не знаю чи може і до міста посылали котрого 'шторника' із цьоткою, бо 'на перший стіл' снову був вибір у стравах і 'зимних' мясах — а в нас не було де 'тримати' в студінні хіба в путнях у кирниці! Я зачула як жінки сміялися що 'запам'ятають Ганьчини весілля' бо вже мають 'сомерфало' на городах де росла шалата, огірки, цибуля, молода бруква і кріп. Ой, коби бараболя не заболіла бо вони 'вишустали' корчі аж занадто!

* Отець Дмитро Стратійчук і добродійка Софія.

На Службі Божі люде 'вистояли' три годині на пекучім сонці, отже при обіді не розводилися з **словом!** Але, при вечері священники зарядили цілу програму; і здається **всі** говорили. Мій наречений 'пописався', і заробив похвали від всіх — хоч одна цьотка хотіла довідатися який 'молодий' за старий — бо вона завважила що він 'кривав' (трошки?). (Бідний Василь признався що хоч він вже вчений на 'агронома' але ще не навчився що нові, пасовані черевики 'наганяють міхурів' у першім ходженні!) І конче мене попросили 'говорити'. І я довго не 'давалась' проситися бо від мами навчилася що жінкам 'звичайно' не припадає нагода у провід виступати, отже треба 'лапати' тую просьбу коли при добрі волі.

В нас на Даровання приступали 'родинами', так що від батьків аж до найменшого кожде притулилося до 'молодих' і звитались із 'весільними!' Скрипка і цимбали підтримували голоси 'свашок' у їх ріжних 'побажаннях'!

Весілля, весілля! 1928. Тай вже по весіллю. Пійди на городиць, тай подякуй зіллю... — Цимбалі і скрипка за свашками повторяли — а в молодіжі серця тъхкали (чи тільки мені???).

Перепій подавали вином щоб молодіж приступила із шклянкою 'щастя'. На весілля (для старших) наш стрий, Іван, 'наховав' нам 'чистої як сльоза' свої роботи самогонки! "Чи той світ здурів, коли заказав людям горівку варити?" нераз скаржилися люде. "Яке ж би то весілля було без келішка 'заправленої'?" Отже, фляшка обійшла стіл раз і вернулась до тата. У гостинності тато ще раз попросили, "Може ще одну вип'єте, то маленький келішок?" В пошанівці всі очікують 'голосу' провідника свята! Ну, то вже той Архиєпископ — подивися навколо стола, тай усміхнувся до священників — "Я мишлю що ми заробили; а, коли господа щира, давайте ще по чарці" — а швагер, Чарнецький, поправив — "як так то шукайте ще одної, повної."

Всі боялися поліції, але ніхто не запивався. Страх був у тім що чужі часом випросили, тай при піятиці висказалися де можна купити. Але Івана видно Бог сохранив і наш стрий Іван все передавав фляшку 'чистої'

коли мама сподівалися уродин.

В нас інакшого лікарства не було! Якби не горівка та часник ми напевно були б повмерали у вісімнадцятім році, на ту ю флю—тифус—тещо. Мама купували фляшку 'Гафман Драпс' від того 'Воткенс' переїздця, але то не дотягало до його слідуючого переїзду околицею.

Мені було десять років коли якесь таке літо трафилося що діти вічно слабували на 'біганку'. "І вже не знати що тим дітям порадити," бідькалися мама. Аж цого вечора мама і тато зносять якесь знаряддя на північ хати, під вікно — і зараз поскладали нас під полудневе вікно з наказом, "Коли б світло гари звернулося на нашу дорогу, Ганю, ти зараз дай нам знати." Тлумляться діти, в середині болить, бігають до банячка тай назад до вікна. Аж мама приносять горнятко до хати, тай кличути дітей посідати за стіл. На ложечку цукру капнули одну краплю 'медицини'. Більшим по дві краплі 'медицини' а Ганьці три крапельки з

наказом щоб положила діти 'спати'.

На другий день — всьо здорове, "вертяться як хробачки," тішуться мама. "Я наказувала Іванови аби він не запивався, бо ще самий покаже поліцаям де горівку варить. Він нагнівався на мене і казав що мені не 'зварить' більше. "По вчерашнім 'варенню' я йду його перепросити тай сей раз в него горівки 'купити'!" жалуються мама.

"Весілля, Весілля, тай вже по весіллю — пійди на городець, тай подякуй зіллю". "Але ви, родино, всі приходіть завтра ще весілля 'кінчати' та молодих в дорогу виряжати," просила мама. І зараз танцюйте доки схоча. В хаті світла посвітили а молодіж при місяці 'гонила'!

Десь мама з цьотками поскладали дарунки в мій куфер, — добре що священники відіхали — вони певно не спали бо вже в рано корови були подоєні та машина що 'крутила' молоко пробудила нас. Мого вже 'мужа' родичі і дружби—дружки видно десь ночували та всі по з'їздилися

на 'обід'.

Ми обидвое поїхали до дому, а родичі мусіли чекати доки молодіж ще відтанцують 'Поправини'! Мойого мужа родина, Подіялюки, знакомі нам з Інституту Петра Могили, а, почерез три дні весілля знакомство виросло на те тужливе хотіння — 'щоб та ніч ніколи не закінчилася'!

'Свати' сьогодня позволяють собі часу на знакомство! Одні і другі 'піонери' з Манітоби; одні і другі віддають—женять своє 'перше' дитя, виросчене в злиднях мочарської Канади! Одні і другі 'переносилися' на ширші обрії тих 'вільних земель' вже 'своєї' країни! Мама витягають **Український Голос** — "закім ми всі спочиваємо, я 'перебіжу' нам газету."

Мої мама і тато не приїдуть на наше Вегревільське 'весілля' зараз у четвер, у Народньому Домі але, бурсаки, Іван, Настя і Юстина іще зким приїдуть. На дорогу мама шепнули мені, "Уважай на то молоде, Ганю." 'Дівки' казали

* Анастазія і Федір Подіялюки. Вегревіль, 1951. Наші
свати.

мені що одного разу коли
 сусідські хлопці вже мали авта, і почали просити наших
 'дівок' їхати з ними десь на танець, мама іх просили "аво,
 накрутіть грамофон тай гуляйте до схочу. Нащо 'гонити'
 десь по чужих сторонах, де Бог—знає що може статися?"
 Коли хлопці відідуть, мама розяснюють дітям; "Видити —
 тії хлопці вас не хочуть — вони шукають будь яких дівок
 котрі будуть слухати їх." Коли 'дівки' хмурилися, мама той
 раз 'посягнули' по **науку** яку діти запам'ятали б! "Видиш,
 одна з другою, той ковбан де я кури ріжу? Як би ми
 котра принесла що до дому, так зараз на ковбан і голову
 сокирою чахну!" Правда, якби не Криминина 'одиначка', то
 'свої' не 'буркалибся' так безпечно. Дівки аж до Бурси
 пішли та там довідалися що то таке вони мали 'принести до
 дому', котрого мама так боялися? Лиш раз мама післали
 тата щоб 'вимолотив' трохи ковдри паском, "буцім то своїх,
 але засягни Кримову з раз—два. І до дому не хоче йти, і

тут не послухає одиначка”.

1927—го року, коли українці ‘втікали’ з України мама ‘виписали’ свою сестрінку до Канади, тай у помочі їм у господарсьтві. У 1929 році Канада ‘збанкритувала’ — ані продати, ані купити, ані гроша де заробити! Крайові і молоді Канадці з Гімлі ‘поприлали’ до вуйка Міхала в Прілейт, бо вони богаті — тай просять щоб вуйко шукали їм притулку. Що ж інакше як ‘гомштадів’? Трочком поїхали делігацією в двох до Принс Альберт: такі самі мочари як вони лишили в Гімлі. Поїхали до Піс Ривер в Альберті.

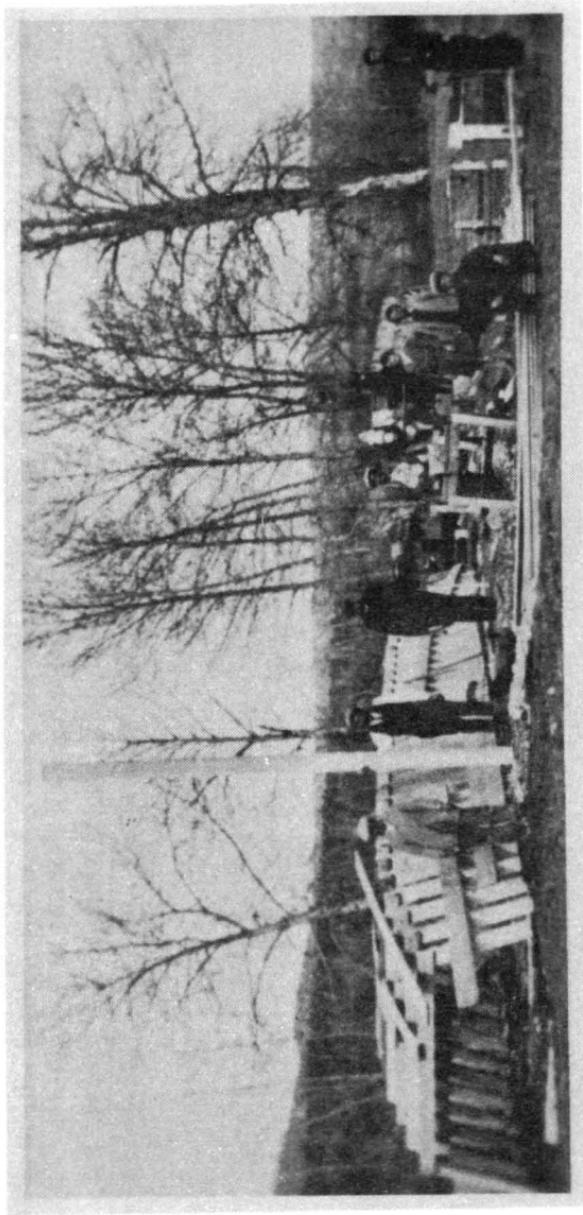
Мама годують обирають та облатують і **Український Голос** їм читають. Здібали Гомштади геть аж триста миль на опівніч від Піс Ривер, на Форт Верміліон. А як там дісталися коли нема доріг? “Вуйко купили сокир, і ми зрубали тополь і позвязували їх ланцами та мотузями. Цей порон—рефт ми попихали патиками попри берег а вуйко стояли на переді тай мірили яка за глибока вода.

"Ми дві ночі приставали на берегу ночувати та печи яку звірину на поживу — так 300 миль проплили! Там наняли коней і воза, тай роздивились у 50 милях лісів та прерій! Чудові землі ми 'позаписували'!" "Тепер женітесь оден з другим, бо фармер без жінки нічого не варта." Тато 'порозпихали' хлопців по сусідах 'на перезимовання' тай на нагоду бодай 'оберговзи' та сорочку заробити. "То добре сусіди що 'дозин' вас 'притулили' тай в нове життя вирядили!" дякували Богу мама; "справуйтеся."

Хомяк написав до краю по свою наречену — приїхала. Процьків заняв мамину сестрінку. На Великдень мама випросили священника з Саскатуну, певно що то був отець Майба, бо він із новою громадою поїхав на нові землі. Додали тополь і обставили поручам той порон. На середину поскладали кухню, куфри молодих господинь, та дещо з хліба. Міські люде повиходили на берег подивитися на тих — 'Рошен Нейвій' дурнів тай 'в говорють їх' не

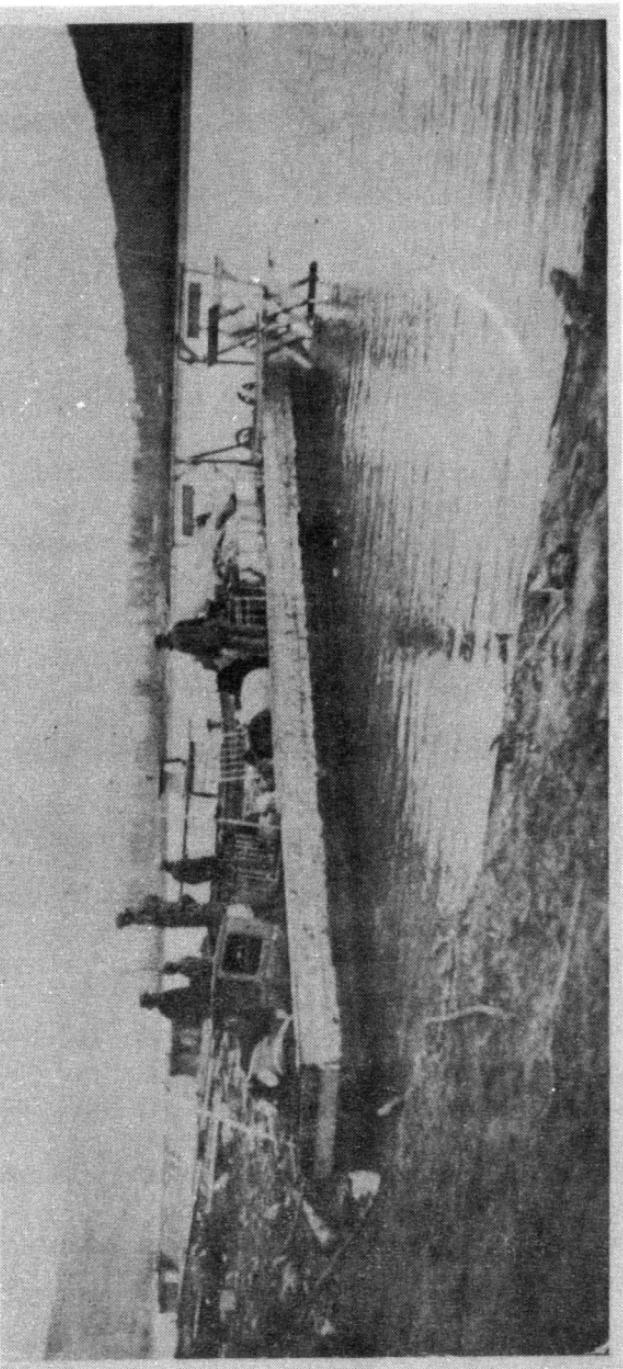

На березі Піс Ривер. 1930. Виїхали з Прілейт, Саск. 24—го квітня 1930 року, почерез Вегревіль, де спочивали в Гідручних і святів Подіялоюків. На березі Піс Ривер жили в шатрі Доки 'збили' 'скав' з льосків та 'пленьків'. Стоять: Петро Хомяк і дружина Настя, Лутсь Капустянник, Михайло Процьків (його жінка варить вечерю на дворі застелююче вогонь від вітру).

“Рошен Нейвій”. Піс Ривер (Rease River), 1930. Сокирами зрубують тополі, і ‘збивають’ шаланду щоб перевезтися рікою Піс аж до Форт Вермілон. 4—го травня, 1930. З ліва: Василь Гричан, Тато Райчiba, Отець Іван Майба, Петро Хомяк, (коні—пара), Настя, Ганька, М. Процьків, і Андрій Брайовський. Англійці назвали їх “Рошен Нейвій” — 10' X 30'.

пускатися на таку небезпечну подорож! Але, отець Майба покликав всіх вкліякнути на березі і всіх разом помолитися о щасливу дорогу. (Там, було 'голосів', як заспівали 'Боже Щастя' аж гори відізвалися!). Тато закликали всіх 'на місце'. Отець Майба стояв на переді коло тата: він мав судити щоб товар був рівно розталькований! Тато гукнули, "раз" і хлопці забили патики—ціпи в пісок і що сили по пхали: і порон зрухався і посунув в перед. "Ще раз", почули хлопці наказ від 'Отамана'; вони всі разом 'двигнули' те деревлянне 'тіло' із всієї сили і почули заляскання филь коли води розділювалися! "Ще раз", і "ще раз", вже вироблялося темпо їх 'посуненню' вперед! Тремтіли молодці на розказ щоб не загубити дорогий скарб, своїх подруг та господинь, без котрих ціла місія у неможливиться. "Ще раз — на право!" і хлопці відсували порон—скав далі від берега щоб не загрязли в пісок! Люде на березі почали розходитися, хоч ще наслухували команди. Сей раз вчули

Порон Відпливає. Гіс Ривер. По Службі Божі (на березі) раненько 15 травня 1930 року, відпливають від берега. Жінки поміщені в троку! З ліва: Отець Іван Майба, Андрій Сарапук, Станіслав Слотюк, Михал Райчичба, і Василь Гричан. (Хомяк, Процьків і Брайловський сидять на заді в троку). Кождий мав коло себе тонку довгу восику котрою попихали цей 'порон' попри берег. Тато стояли на переді із такою—самою восикую і мірили коли вода за глибока або за мілка. Хлопці слухали 'команди' і попихали чудо—шаланду, то сюди, то туди. За чотири дні привязали шаланду до пристані в Форті!

— “Ще раз, на ліво” і пристали дивитися як хлопці гнули крижі під натиском ратувати порон від сильних філь котрі бажали затягнути їх в глибоку струю. В дома мама з дітьми розраховували де ‘тато’ і ‘гомштадники’ є в цю пору! “Як ще не втопилися, то певно вже пристали на березі і післали стрільців застрілити серну або з пару заяців на вечерю.” При ‘Отченашах’ діти також просили Бога о щасливу подорож для свого улюбленого свояцьства.

Татови було вигідно виряджатися в дорогу до Піс Ривер бо мали нічліг в Ганьки і Василя, тай в сватів Подіялюків в Вегревіль.

В повороті тато сказали нам що вони щераз сего літа мусять завезти хлопцям ‘повну гару’ машинерії, коней та коров (богато подаровано родиною в Прілейт) і вернути до дому на жнива. Ми врадилися що охрестимо свою доню, Лелійку, в час їх подорожі — і мама нехай приїдуть на хрестини. Отець Горбай служив нам в Вегревіль в Народнім

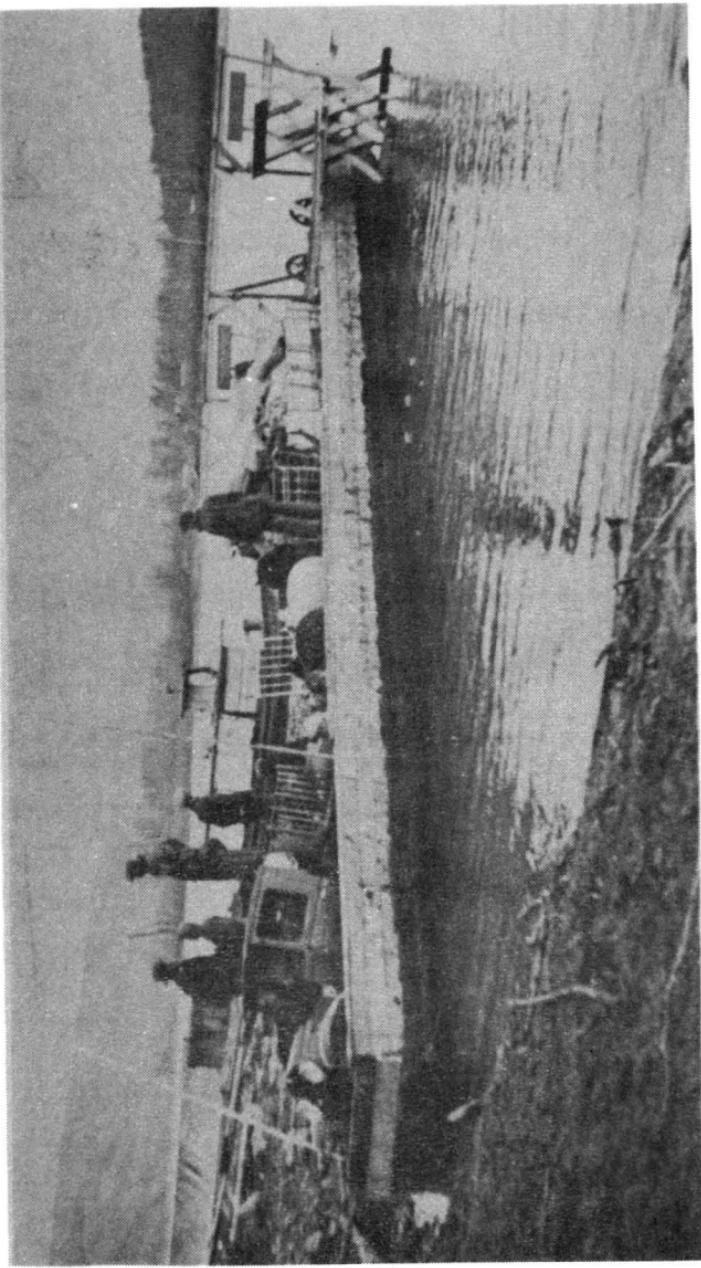
Домі раз на місяць. Ми попросили 'хресту' в дома, і мама співали вже українську Службу із нашим дяком. Цей раз тато їхали автом, богато вигідніше ніж на троку, бо ввесь 'тягар' післили залізницею до Піс Ривер де порон привязаний чекає на них.

Коли мама побачила той тягар 'наладований' на 'ті' патики', вони побоялися на таке 'чудо' сідати. "Я лишуся тут на авті. Як ти за тиждень вернешся, то я пережилю на 'Гарі'; я пошукаю своїх людей — спитаю хто дістає **Український Голос** на пошті, тай вдамся до них. Ти їдь із хлопцями, щаслива вам подорож — бо я ніяк не обищуюся сісти на те 'чудо'."

Той 'туждень' на авті протягнувся на дві неділі. Видно по мамі що вони не здорові, але вони 'не даються' навіть говорити про слабість. В дома діти вже певно до школи почали ходити — не знати чи син корів припантрував — доїв та молоко відділював? Тай жнива

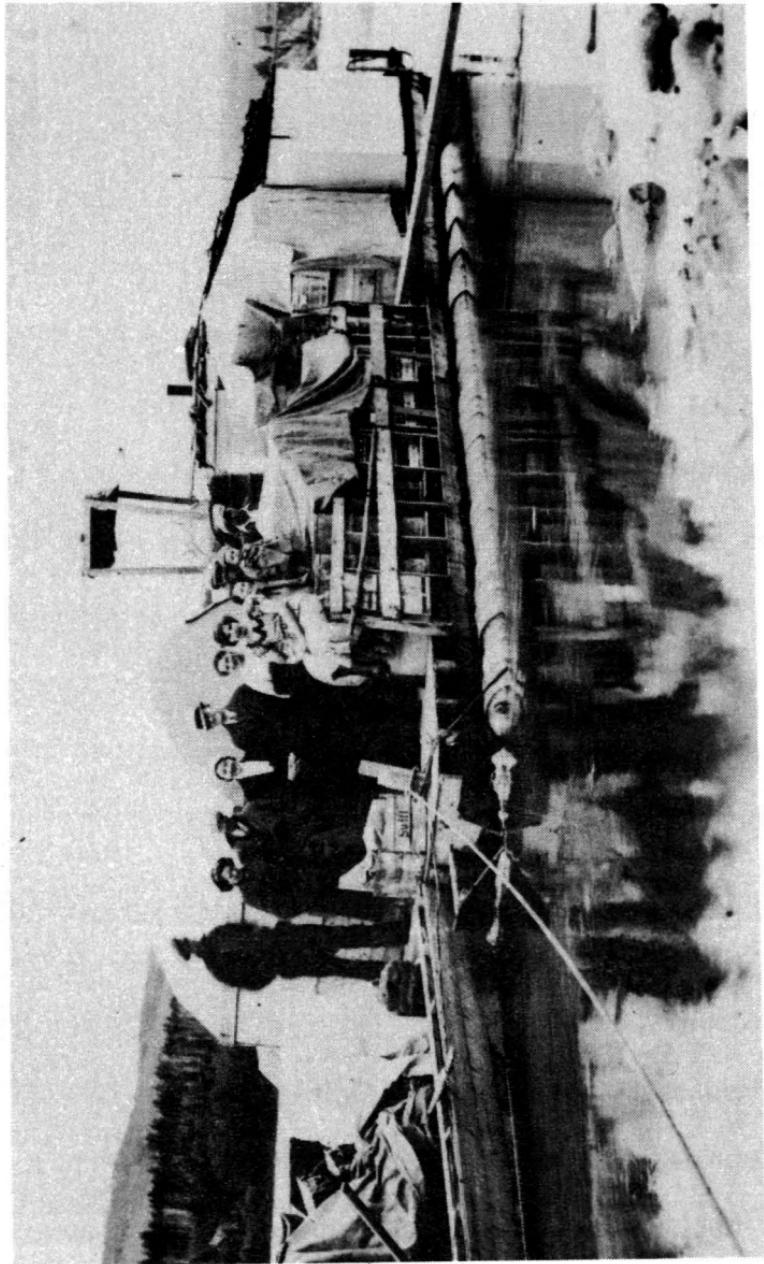
вже 'на плечах'? Лиш пару годин спали — поїхали! До нас відомості не було — видно всео в порядку. (По фармах ще телефонів не було. Дзвонити в потребі треба було їхати до міста. В нас телефон є; не дзвонили, то значиться що всео в порядку). Обіцяли вступити до сватів на каву — бо будуть жалуватися!

Не знаю чи покінчили жнива коли тато задзвонили що мама їдути до Саскатуну, до Доктора Драгана. "Ганю," плачуть мама: "Коли б я вмерла, я лишаю діти на тебе — якось мусиш порадити?" Давніше, Доктор Драган вгадував що то 'каміння' у печінці: і то дуже тяжка операція котрої він не радить хіба аж конечно. Отже, мама чекали, терпіли, аж не можуть витерпіти того болю. "Вже зі середини болить аж на верха — не мож тіло помацати. Я богато витерпіла в породі дітей, а сего ніяк довше не стерплю!" Я обіцяла що приїду до Саскатуну відвідати їх в шпиталі!

Те 'Чудо' 1931. В 1930 році мама не відважились сісти на 'те чудо' (наш порон). У 1931 році тато і син Іван (енджінір) справили 'крила' щоб помагали мотору скоріше плисти! Тепер треба худобу і коней перевозити. Небезпечно без бічних 'стін'? 'Фрейт' на переді, худоба і коні стоять на середині. Трок загороджує кінець порона.

Любов і обовязок перевершили побоювання що тяжко мені із дитиною вдатися будь куди. Таж я їду до 'Бурси' — там знакомство там дівчата потрудяться дитиною, а я 'побіжу' — як мама все побігали — якось то буде! Я знала як за далеко зі стації до Інституту, але, я не знала як за далеко то буде із річною дитиною на руках тай валізкою в руці. В Інституті тихо — всьо в школі! Питаю, "прошу котра б могла посидіти з дитиною мені щоб я відвідила маму від 2—гої до 4—тої години?" Якось — і я 'по—летіла' до шпиталю. В по—єдинчі кімнаті сиділа коло мами медична—сестра. Вона вимащувала вазиліною мамині працею—заскорузлені руки. Тихонько вона розповіла про тяжку операцію — дуже велике каміння і богато його в печінці повищувало канал до сировини. Гойння візьме довго. Небезпека є в тім що може щось 'кинутися', якась 'дика рослина' або гнилизна. Мама глибоко заморені будуть довший час, щоб відпочити від тяжкого болю першого та

Те 'Чудо' 1938.

* Те 'Чудо' 1938. В 1938 році вже є дах над 'кухнею' і захист на 'сухі' хлібні зерна та сіль—цукор! Але, "Рошен Нейві" вже виробив собі ім'я 'певних перевозів' і 'уміркованих цін', також берег 'набитий'! Мама 'обезпечилися' поплисти з татовим пороном, бо Марія вже ціле літо 'кухарила' для 'своїх' і чужих і похвалювала 'подорож' водяною дорогою як 'безпечнішшою' ніж землею! За пороном тато тягнули ще один 'скав' на тяжку машинерію. Цей один раз тато мали 'надзвичайне' замовлення. У Форт Верміліон не ставало газоліни докінчiti ' сезон' праці Европлянами. Минулого тиждня оден літак 'сів' на воду коло їх порона і просив 'газоліни' щоб залетіти до Піс Ривер! Щастя що Райчиба був в дорозі, а то вони б з вітром бились на воді доки хтось був би їх 'притягнув' до берега коло міста. Тато наляли йому газоліни довгою кишкою. "І тут прийшло те 'замовлення', " розказує Марія мамі під час цеї маминої прогулки. "Летуни просили тата щоб він доставив тридцять бочок газоліни до Форту, в відворотній подорожі. Тато обіцяли що — 'спробують', і зараз почали з хлопцями 'журитися' як цему порадити?" Остаточно Никола Гайдей зложив поради до купи. "Прив'язім бочки по боках порона ланцами — нехай 'плывуть' (!) і закім віддали, фото зняли.

від 'різання' здорового тіла. Вона розкаже мамі про мої відвідини.

Коли б я була 'мудріша', я б була задзвонила до лікаря і випитала чи 'варто' їхати, і.т.д. але, знаюче мое почуття до мами, навіть мій муж не подумав розвідатись перше. Але він не зновував яке їхання з дитиною, і піша! Знервоване, воно плакало ввесь час і я 'носила' дитину сюди і назад поїздовим вагоном, цілу дорогу до дому! Ой, діти — діти!

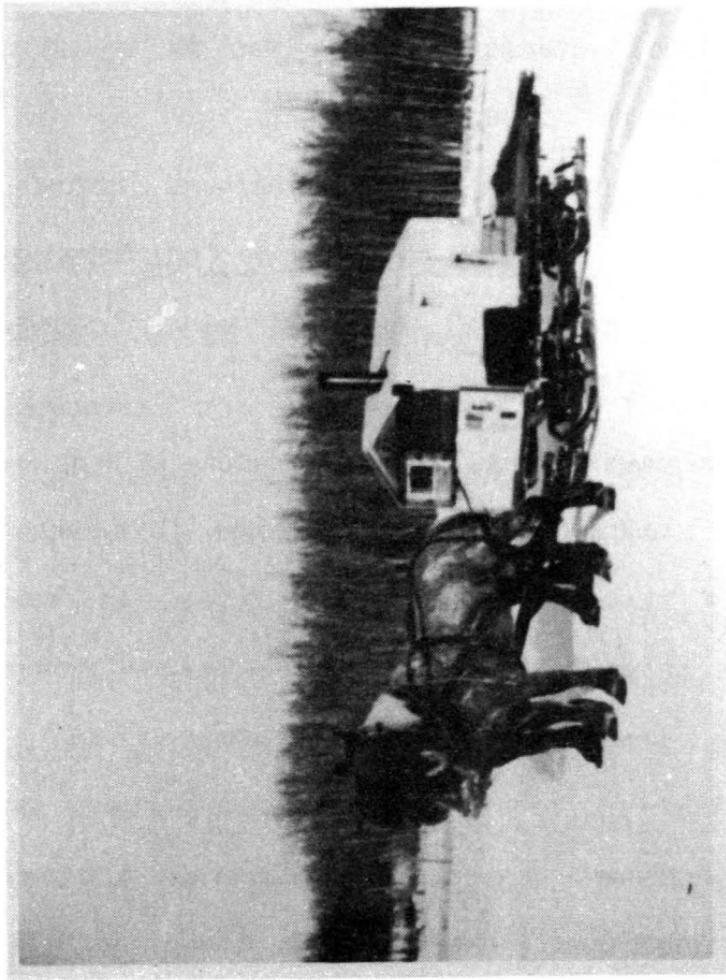
Рік 1936—тий. Мама виряджає тата до Рокій Лейн — вже Андрій Сарапук збудував великий будинок на 'склеп', де по більшій часті 'міняє' яйся — масло за муку — цукор, і.т.д. От, і дочикався що пошту назначили на цю околицю! В нашій 'Фловердейл' школі мама тішиться українською учителькою. І вона мешкає в нас, то само—собою 'розяснює' мамі світ. Діти вчуться по англійськи і по українськи — концерти відбувають часто,

бо інакших розривок мало — але, і мама отримують 'пару певних центів', бо учителька мешкає в нас! Як звичайно, ніхто не мав місця на 'професорку'!

По сіянню, тато два рази доставляють 'потреби' своїм і 'всім' тим хто десь там по дорозі до Форт Верміліон 'зарився'! Відтак 'привязують' порон на зиму і спішуть 'жниувати" з сином.

Сеї зими мама 'наглять' тата щоб забрав єї з дітьми до Піс Ривер, а фарми нехай лишить на сина. Єї виглядає що учителька 'пішла б' за сина коли б він був 'свій' господар. Яке щастя було б це для неї — інакше, "дивися, женяться діти з ким—будь, бо нема своїх навколо нас!"

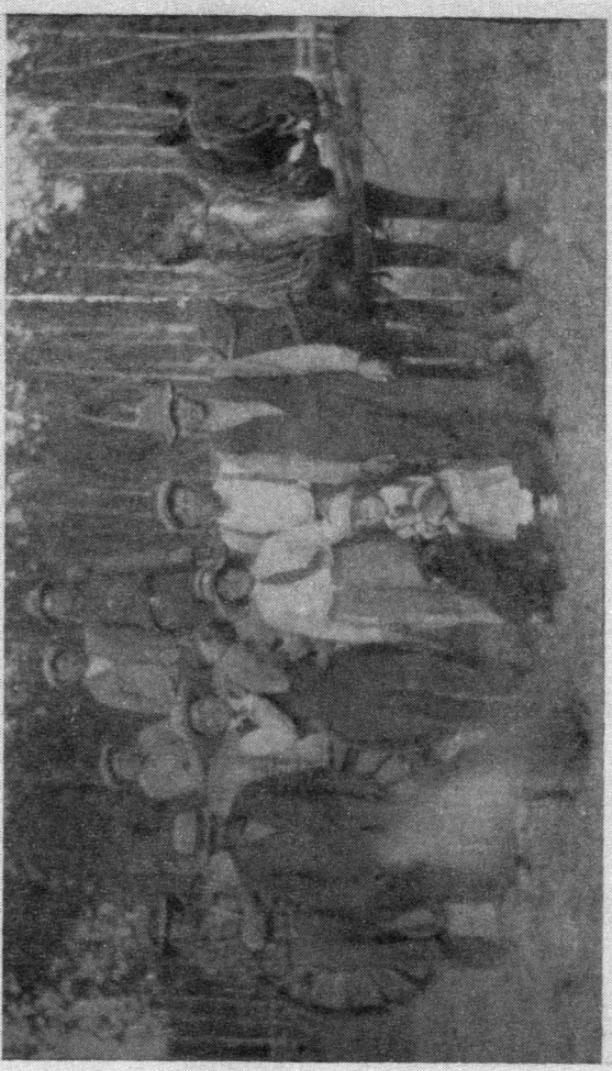
Року 1937—го, тато і Іван—син навантажують два троки домними річами, та виїздять, 'забираються' з фармів. "Деж ти нас провадеш?" питаютъ мама, коли в місті Піс Ривер тато кажуть що ще дванадцять миль їхати до 'гомштаду'. Мама вже плачутъ.

Ой, Який Винахід! Хата На Санях. У зимових лісовах вони
‘ратувалися’. В літі комарі а в зимі морози — доводяť людей до
безтами. Коли кухонька горіла в ‘кабузі’ на санях, мож іхати доки коні
пристануть. Вже можна привезти яблуко дитині — нє замерзне дорогою. —
яєчок мож замінити в місті за кавалок полотна. Ой, який винахід!

"Міхал, ми ж маємо ще пятеро дітей до школи! Міхал, ми тому не їдемо до 'своїх' на Рокій Лейн, бо там ще нема вищих шкіл! Чому ж я маю тут лишитися на чужині — дванадцять миль від міста — і тебе нема в дома — і як тії пятеро дітей дістануться до школи? Міхал, я ніяк тут не лишаюся! Іваню, сину, не лишай нас тут. Тато інакше не міг здібати, знаю, але я лишуся на березі ріки коло міста і дам дітям раду — а тут, на безлюддю, ми всі не іно 'пропадемо', ми 'здохнемо'. Іваню, Іваню, я не позволяю розладовувати нічого: обертай і їдь назад. Я щось придумаю!"

Вернули назад на площау берега Піс Ривер. Тут пристали на господі українських людей — певно що мама

Збирання Суниць. 1931. На весні, 25 травня 1931 року, Михал Райчика захотив своїх родичів похати на нові землі, але мати (Юстина) померла на горі в Піс Ривер — і там її поховали. Дідо (Теодор) Райчика тепер рішився 'відсидіти' оден кводер, для когось. Він перезимував одну зиму в Петра і Насті Хомяків, але скучав за старою околицею і вернув до Свки і до єї дітей.

Ог, те кружило трави серед густого, великого лісу! Може вони виїхали збирати цуніци? Стоять з ліва на право: Іван Мисик, Дідо Райчика, Петро і Настя Хомяки, Олекса Білетський і Павло Юськів (оба повернули до краю і пропали у війні), на возі: Василь Гричан, Андрій Сарапук і Никола Гайдей.

пізнали їх під час своєї гостини в авті! Тут люди мали городи, тримали корови, та продавали молоко і городину. Місто було на другім боці довгого моста. Коли розговорилися, дізналися що сусідних сім акрів лежать закинених, бо тій люде забралися! Бідненька хатина стоїть порожна. Всі зайдли подивитися. "Я тут лишаюся на той час доки роздивлюся," кажуть мама. "Міхал, ти йди до міста та вивідай як і що з цим городом, може годин буде купити." "Тай може я попрошу щоб звернули десятку котру я заплатив за той гомштад?" розраховували тато. "Іваню, розладовуймо тут господу. Дівки вже замітають хатину. Коби ліжка поховати від дощу. Коби кухню приладити щоб 'гарбати' запарити, якось ми дамо собі раду тут!"

Іван покликав маму, "дивіться мамо, тато оглядають порон—скав. Не знати чи вони були в місті вже, чи ще відваги набирають, зі встиду?" Старші, Марія і Катерина, можуть 'спати' в сусідів — на вишці! Мама, з Ериною,

Василиною і Стефанією, займуть хатину. Мама зараз беруть Марію до міста і питаютъ чи в ресторанті кому потрібно 'гуд ворк گелс'. Майк Райчибу тут всі знають, судять що його діти будуть працьовиті! Вже Марія нанялась до кухні. Всі втішні, вже буде цент, буде чим голод обігнати!

В Піс Ривер нема української церкви. Розпитали дівки. Є Англіканська. "Ходімо, діти, в неділлю треба десь здібати місце помолитися. Може приймуть нас у членсьтво. Тато поїхав пороном, Іван вже десь в дома! Ми самі не збудуємо церкви. Але, не можна 'дичіти'."

Навіть тішилися 'сим новим членсьтвом' англійці; та Єпископ із своєю дружиною розпитали чи б старша з дівчат хотіла помагати в хаті? Марія рішилась не кінчити Гай Скул — але 'решта' всі 'машерують' через міст до публичної школи — всі — ні, не всі, бо Стефанію не приймуть аж у шість рік — а єї лиш іде 'на пятий'!

Розпитали, розшукали мама, що на їх боці є школа для менших кляс. Тут ходять діти з округа. То не далеко з дому, а дитині самі в дома скучно — тай мамі не гаразд де будь вдатися з 'малим', і записали! В вечері шепчуть зі старшими, "там самі Індіяни ходять до школи, не знати чи дитина щось доброго навчиться?" Але, 'на безлюддю' і чорні 'люде'! В осені мама знайшлися на розговірію із старшими тай засміялися, "Вже не пізнати нашої Стефанії між Індіянами. В яру над водою сонце так пече, вона загоріла з 'чорнявої' на 'чорну' чи ні? Нічого, вона любить школу — діти шанують єї в проводі бо учителька—англійка дає єї нагоду 'бути учителькою' і помагати повільнішим дітям!" В невдовзі пошта принесла нам пару листів. Мій Василь питає, "Мама просить щоб ми позичили їм 600 долярів на закупно тих сім акрів города". Мое серце з тиснув великий жаль! Яке життя жорстоке — щоб так бездушно поставитися супроти такої працьовитої людини!

Лекше 'торгувати' з жидом, лекше за—зичатися в банку ніж 'просити' в дитини!

"На мамине слово можна зазичитись в банку,

Василю. Я сідаю писати листа, а ти іди до банку по якраз тих шість—сот. Як кинеш ще пару десятків, заробиш в мами пошану — а я за свою маму певна — вони віддадуть!"

1937—го року в Прілейт посіяне зерно навіть не зкільчилось! Перший раз за їх побуту на своїх фармах та велика калабаня серед акрів висохла і Іван засіяв єї разом з обробленою землею. "От там, буде пару бушлів на насіння," тішилися мама. Коли вже від'їздили, ще раз наказували Івана, "Пантруй, аби хто не викосив серпом котрої ночі, бо нігде інакше 'зеренця' не видно." "То коло школи, мамо, Гелена буде пильнувати в день, а я підгляну в піввечері та досвіта. Я напишу вам кілько насіння вимолочу." Я дякувала Богу що мама здибали притулок! Другий лист був від 'дівок'. Настя, учителька в Альберті, та

Юстина, з Інституту, були в дома через вакації. Вони вирядили маму на 'нове господарство' а потім взялися за зарядження подружжа учительки, Олі (Гелен) із братом! Тії, обидвоє, лишутися на 'господарстві', то мусять одружитися бо мусять мешкати в одній домівці! "На весілля нема грошей, але встидливий брат і так не давався 'приговкати', не то щоб ще 'розголошувати' що він 'копає ся' до професорки. Справимо обід і запросимо його колег. Школа починається Гелен, не можливо тепер просити кого здалека приїхати."

Іван вернув до дому великим 'троком', наляв ґазоліни в авто, тай поїхав на стацію по Олю. 'Дівки' задзвонили до його приятелів що 'сопрайз обід' готовий; а решта залежить від їх просьб заразстати Івановими 'дружбами' — закім сестри в дома, та будуть 'дружками'. Дівки написали до мами, але просять щоб ми ще сей лист заслали мамі аби вони узнали що такої 'вінчання' випало гарно — тай навіть

дуже 'модерно', по теперішніх часах!

В бувшеся на місці, в талювавше дітей по школах, мама відважилися поїхати раз із татом, рікою—скавом, аж до 'своїх' на Рокій Лейн! "Які тут трави, які гарні ліси," чудувалися мама. "Чому то ніколи не мож обійтися оба світи — щоб корови мож забрати там де є трави, або, трави там вирости до корови пасуться?"

Тато тепер спорядили два порони. Частину переднього накрили дахом, вставили кухню, шафу та стіл, і взяли Марію з собою за кухарку. Мама жалували що Марія втратить 'певні' гроші в ресторані, на татові сподівані зарібки. То самі бідні люде перевозилися з татом. Хто гроші мав то міг заплатити собі Годсон Бей Бовт — тай в вигоді переплисти 300 миль. Але вона знала що Міхал все буде жалуватися що 'він бувби зробив' гроші коли б було на бовті щось готового зісти. "To лиш на літо," випросилася Марія в Гріка (тут Греки мали ресторани, не Хінці).

* Михайлі і Євка Райчиба. На нових землях в Рокій Лейн, Форт Вервіліон, на День Матері. День Матері (1929—1988): Це свято започатковано в Америці в 1910 році Анною Джарвис, а в 1914 р. президент В. Вільсон підписав резолюцію Конгресу, якою проголошено "День Матері" обов'язковим для цілої Держави. В Канаді відсвятковано вперше в 1928 році, з ініціативи Централі Союзу Українок Канади. Для українців, День Матері має величезне значення. В цей день ми віддаємо поклін і шану нашим найдорожчим матерям за їхні труди, їхню неперевершену любов і посвяту. Недаром наш геній Тарас Шевченко писав: "...Слово 'Мама' — велике, Найкраще слово... У нашім раї на землі, нічого кращого немає, як мати молодая, з своїм дитяточком малим."

Тимчасом мама розписалися із Отцем Волохатюком із Манітоби. Він радо згодився приїхати два рази на літо і спробувати відшукати людей на Православну громаду. Так у Бервин громада завязалася, і пізніше церква збудувалася! В неділлю коли тато пращалися з Піс Ривер, отець Волохатюк відправив Службу Божу в Райчибові хаті і перебував в них під час своїх 'пошукан' українських людей. Тої неділі що Михайло вертав, отець Волохатюк заряджував Службу у Бервин — і всі туди збиралися!

В той час Правительство нагороджувало 'пенцію' у 70—ім році старости — по десять долярів. У біdnім здоровлю мож було впоминатися по 5 долярів у шістьдесят років. Євка приупадала на здоровлю — ще в Прілейт знакомий жид—лікар, збадавше єї боліznі коліна, сказав, "Міссис Райчиба, ваші коліна вже 'виходилися'!" А далі дораджував, "Менше 'бігайте' за коровами і більше спочивайте." "Легко радити," розказувала Євка дітям.

"Коби—то корови 'без бігання' приходили до доїння."

Тепер в неї 'в середині' вернувся колисійній біль, а разом з тим почала єї середина надуватися. Вернулися болючі 'сплави' які давно в неї закінчилися. Лікарі вгадують що вона 'зайшла' в породу! Що вам бракує, люде добрі, по уродженню девятерох дітей, щоб я не знала який це біль?" Євка просить мужа залишати порон і перебирати працю на городі. Сама вона вже навіть не може зайти—піша до міста до лікаря.

Міхал витягає порон з води і притягає його та прибудовує до хати! Вже він єї автом завозить до лікаря — а відтак до шпиталю. Хоч не хоч, ще раз мусить іти 'під ніж', і, коби то був знакомий лікар як колись Доктор Драган — а то чужі, та навіть не—українці. Вона молиться тай лишається. Єї вже здуло 'як бочку' тай затискає серце! Нема ради!

"Ми викинули з неї всім фунтів 'цеї марі', не знаємо до воно є, але вона вмирала нам в руках, то ми зашили отвір сяк—так аби ви ще побачили єї живою. Вона довго не буде!" Дівчата дали всім знати що мама вмерають.

Мама вийшла з замори коли тато відвідували їх на другий день. "Мама дуже—дуже слабонька," кажуть дітям тато; "але просила щоб я взяв єї до дому. Лікар не позволив. Він казав що вона вмре в невдовзі, і всім вигіднішче коли вона вмре в шпиталі."

Цілу ніч очікували 'на слово', але по полуздні дівчата йдуть з татом до шпиталю. Мама ніби трошки голосу набули, але плачуть, "Міхал, візми мене до дому бо я тутки вмру." Діти плачуть, і тато плачуть. Нараз тато рішилися. "Най лікар каже що хоче, я беру єї до дому!" Але як? Тут надійшов лікар і також на те питання здригнув плечима. Як?

Не надумуючися довше, тато обвинули маму в тії простирали на котрих вона лежала, піднесли єї на руки,

тай наказали дітям втворити двері, та потім авто. Вони положили єї на задний сідак де дівчата притримували єї щоб не впала. Так і занесли єї в дома на своє ліжко. "Як має вмерти, то вмре бодай там де вона хоче бути," сказали тато, тай наказали дівкам парити гарбату з медом. Ще раз тато мали нагоду звернутися до того давного, помічного ліку; того домашнього полекшу — 'самогонки'. Дівки знайшли те саме, старе горнятко в котрому тато мамі варили мід з маслом та 'підливали' самогонкою, при кожді породі.

Закім декотрі з родини приїхали, мама вже тихонько 'нагадували' дітям, "Єрино, чому телятка мечуть? Стефанія, дай курітам води, Василино, нагадай татови нарубати вам дров, варіть вечеру..." і.т.д. Треба було близенько нахилятися щоб мож впізнати 'слово' в болізнім муркотінню. Але доњки не відходили від маминого 'шепоту', чергувалися в догляді, та 'вгадували' єї потреби. Ложечкою заливали єї

спражене горло тай мастею натирали єї губи, потріскані до крові від замори та горячки! Коли вже узнали що мама куряться господаркою, лекше було вгадувати єї стогони. А, того ранку що когут запіяв до схід сонця і розбудив сидячи—на—кріслі дівчину, мамине лице засяло усмішкою, пальці в руці ожили, і Настя оповістила всім що, "Мама будуть жити бо тішилися що злапали мене 'сплячу' на послузі!" Тато нам розповіли як стрий Іван жалувався — у смерті стрийни, що не подав єї води тої ночі коли вона змерла. Вона вмерала на Сухоти і дуже часто просила "води", часом навіть не пити але щоб губи намочити. Тої ночі вона горячкувала і стрий вже пару разів вставав та приносив єї води. Той оден раз він подумав зачекати нехай ще раз спитає — і так заснув коло неї аж до раня. Врано нагло здригнувся, "може вона просила води а він не чув?" Довгі роки жалувався, чому життя позволяє такі прикірі 'пам'ятки'? Він що ночі по 'десять разів' вставав, а

той оден раз захотів почекати — і вона якраз тоді вмерла — 'ніби на кару'. І ми не відступали від мами ані на 'мінути'. Коли Настуня узнала що вона уснула 'на сидяче' на кріслі, вона позволила нам ділитися нічними годинами, хоч як вона хотіла пожалувати тих котрі мали денну працю.

І мама виздоровлювали! І лікарі не могли дати віри. І ми, і всі навколо нас признали що, 'є Бог', і 'як Бог дастъ так буде!' І от приходить час приїзду отця Волохатюка! Нічого — хтось здіблився читати Апостола — навіть тато! (Тато не мали слуху до музики. З котрої ноти мама їх зачали б, тато по кожнім слові 'з сувалися' 'в долину'. За початком кожної фрази, де мама їх спровадять, тато доти там тримаються доки мама співають, а зараз у монотон запльонтаються, і безрадно 'сліпають' по слова — бо ж читати вміють). Але, з подяки Богові що мама здоровшають; хтось там буде перебирати чи Апостола співається чи лиш

читається! Дівчата радять, "коли буде гарний день, можеми пристіл накриємо на дворі, або навіть винесемо маму на мале ліжко 'на двір'?"

Райчибова родина високо оцінювали відвідини священника! Нігде в Канаді вони не знайшлися у великому числі щоб отримати священника. Того року як Міхал запросив своїх родичів поїхати з ним подивитися на нові землі, бабуня померла у сні тої ночі як вони спали у шатрі на високі горі Піс Ривер. Не було як вернути до Прілейт у горяч липня — поховали єї зараз на цвинтарі у місті. Далеко пізніше померла донька, Катерина — вже знакомі із Англіканською церквою — поховали єї коло баби! Дідо вернулися до свого цвинтару в Прілейт. Мама знали що коли б вони тепер вмерли, отець Волохатюк не міг би на похорон 'захопити' — задалеко! Отже, витали його широко, доглядали його як обставини позволяли найліпше, жалували що за гроші було так тяжко та 'обожали' його тим більше

що він сяк—так такий являвся між ними як той 'веснянний горобець'.

О, щастя, велике щастя, Правительство провірило і повірило що Єві Райчибові тепер шістьдесят рік тай вона у слабім здоровлю — прислали і будуть присилати єї по 5 доларів на місяць. "Боже—боже, які то добрі люди є на тім світі," здихають мама. І вже підносяться, хочуть встати! "Ой, мамо, ви забулися що ви не 'зашиті', ви лиш 'зашпилені'! Лікарі замовили для вас 'шнорівку' котрою ми будемо вас вперізувати, коли ви будете вставати. Коли ви виздоровієте, лікарі хочуть аби ви ще раз пішли під замору, вони розпоруть та зашиють вас ут্রох швах!" "Запізно, діти, запізно мене 'перешивати'! Я дякую Богу що дав мені силу перетерпіти операцію. Я 'защіплоюся' в шнорівку, а до шпиталю більше не піду. Як би тато був їх послухав і не взяв мене до дому, я б була там вмерла".

Не знаю чому то людина чується така безрадна, така самітня, поза домом? А може і знаю! В Саскатуні доктор Драган аж боявся тої операції котрою він мене рятував — але під його опікою я не чулася занедбана, опущена. А тут? Аж серце плакало. А може знаю? Доктор Драган був 'свій', заговорив по 'свому'. Так, він був 'знакомий' тай він був 'приятель'. А тут були 'добрі але чужі' люде! Ім з дива не виходить що тато 'вилічув' мене самогонкою та часником! То ще не ввесь лік був. Признамся вам тепер, діти, у моїм бентеженню. Бачите, Бог дав татови і мені вродливих дівчаток, так що люде оглядаються на вашу красу! І, коли 'з малими дітьми малий клопіт', так із 'великими дівчатками велика заморока'! "Коби хто не заманив — коби котрий не напастив — коби???" Я знаю, ви — кожна одна — запевнююте мене що, 'ви раду собі дасьте', але мені камінь з серця зкотиться коли вас побачу, порахую, поспитаю та накажу: тоді в тії любові я

гоюся. Чекай, колись згадаєте мої слова! А, тепер, тріть того часнику бо я змучилася і чую що кров—бій приупадає! Ой, діти, діти, яка я щаслива що я вас маю. І які ми щасливі що я пенцю маю.”

Ще один жіночий жаль втрутився в Євчині ‘обставини’! Вона розчісувала великий ‘звій’ чорнявого волосся — по—пояс довгого — ‘чубком’ на голові, тим самим додаючи ‘гордості’ до своєї ‘середньої’ висоти! Коли дівчата тепер нагадували що конечно треба втяти єї коси бо болюче чесати зпочене та закудлачене ‘намисто’ і ніяк вимити голову; вона їм розповідала як за тринадцять—літньої дівчини вона не—іно коси високо шпилила, але грудки землі підпорпувала під ноги — коли стояла в ряді перед паном з виставленою рукою на денну плату за працю — бо він дітям платив менше!

Гірко, але мус втяти, бо і сама вже не має сили ‘тирмоситися’ з зачіскою. “Ой, яка я ‘шута’ як та корова

котрі роги повтинали, ой.” І коли ‘колись’ ходила до міста ‘голо—голова’ в літі, капелюха такого великого не здібати щоб уgnіздив тії коси. Тепер ‘здибала’ і ‘вбирала’ капелюха більше із сорому ніж із ‘моди’ або ‘втіхи’.

Помаленько Євка вернулася до здоровля. Але вже не було тої сили — тої гнучкої ‘здібності’ до праці тай того цікавого хотіння розказати, показати тай прочитати як колись ‘від дошки до дошки’ **Український Голос**. Десь, здавалося ‘вчера’ була повна хата дітей—дівчат, а тут вже порожно! Ще Ірина при домі, вона працює в адвоката в Піс Ривер. Решта розсіялись по Альберті учительками та професійними секратерками. Вже і заміж повиходили — котра де на хліб заробляла — собі пару пошукала! Скучно, сумно тай лячно перед зимою в старенькій хатині де колись діти нахухали тепла якого їх двоє стареньких не зможуть напросити?

Марія віддалася на фарму в Сейнт Майкл і вже має двоє дітей. Вона просить родичів перезимувати з ними. Тато не їздять живити на домашні фарми в Прілейт; син встигає сам машинерією докінчувати всю працю. Він не тримає худоби ні коней. Жінка ще вчителює доки школу замкнуть, бо не лишилося дітей на околиці. Молоді подружжя перевозяться мешкати в місті і Іван перебереться до міста, де побудує кузню щоб в зимі лагодив машинерію собі і чужим, а в літі буде фармерував, доїжджаюче вісім миль на фарму. Стрий Іван з жінкою не будуть забиратися з фарму, то він буде мав тх в сусідстві, при нагоді!

Іван посилає татови частину урожаю, і вже 'виплатив' довг який тато ціле жонате життя то меншили, то більшили і просить щоб подумали при якім услівлю він має далі фармувати, бо і в него діти є!

Ще раз Євка просить Міхала, "збудуймо нову хатину тут в місті коло Марії, а фарму вже відпиши Іванови. Тепер

обидвоє маємо пенсію, в літі я поїду з тобою на 'село' — а в зимі перебудемо в Марії."

Mіхал утягається. Аж приходить лист від невістки, що вона не може подаватися по школу в місті, бо вже четверта дитина на дорозі, отже, оден їх зарібок є фарма. Вона хотіла б знати на певно що фарма буде синова, бо в разі татової смерти, всі діти можуть впоминатися 'частки'! Євка плаче, але Марія татови не скаже слова — тато помалу 'румігає' думки. В Євки оден задум випихає другого — аж голова крутиться. Може б так зробити, а, може так було б ліпше — не знати. Але, переговорити справу конче, втікати від суперечки — бо Mіхал не хоче говорити — справи не полагодить! Ану, вона спробує ще щось.

Коло вечері вона просить зятя, Mіхала Панька, посидіти трохи коло стола бо вона хоче 'порадитися' з ними о справі. Вона не звертає уваги на Mіхалові насулені брови — сей раз єї муж не 'заговкає' єї.

"Ти знаєш, Міхал, то не інo Іван впоминається 'маєтку'. Ми лишили город в Піс Ривер на Ерину. Як довго схоче вона доглядати його за дурно? А тут, ми збудували хату — і хто буде єї доглядати коли я захочу поїхати з тобою на Рокій Лейн — а сама в дома я вже більше не буду лишатися — я не маю вже здоровля щоб доглянути дім, будь який! Mariї тяжко на фармі мешкати з дітьми коли Міхал в місті має бизнес. Ану, запишімо сую хату зараз на Марію. Нам треба лиш одну кімнату, то вона буде господинею а я і дітей догляну і в хаті посиджу щоб припантрувати аби де вогонь не взявся? Тоді навіть як ти поїдеш десь

з дому я не буду сама, Марія мене
догляне.

А той город нам приходу не
принесе. Ану, запишім його на Ерину,
нехай вона собі робить з ним що хоче.
Як кажете?

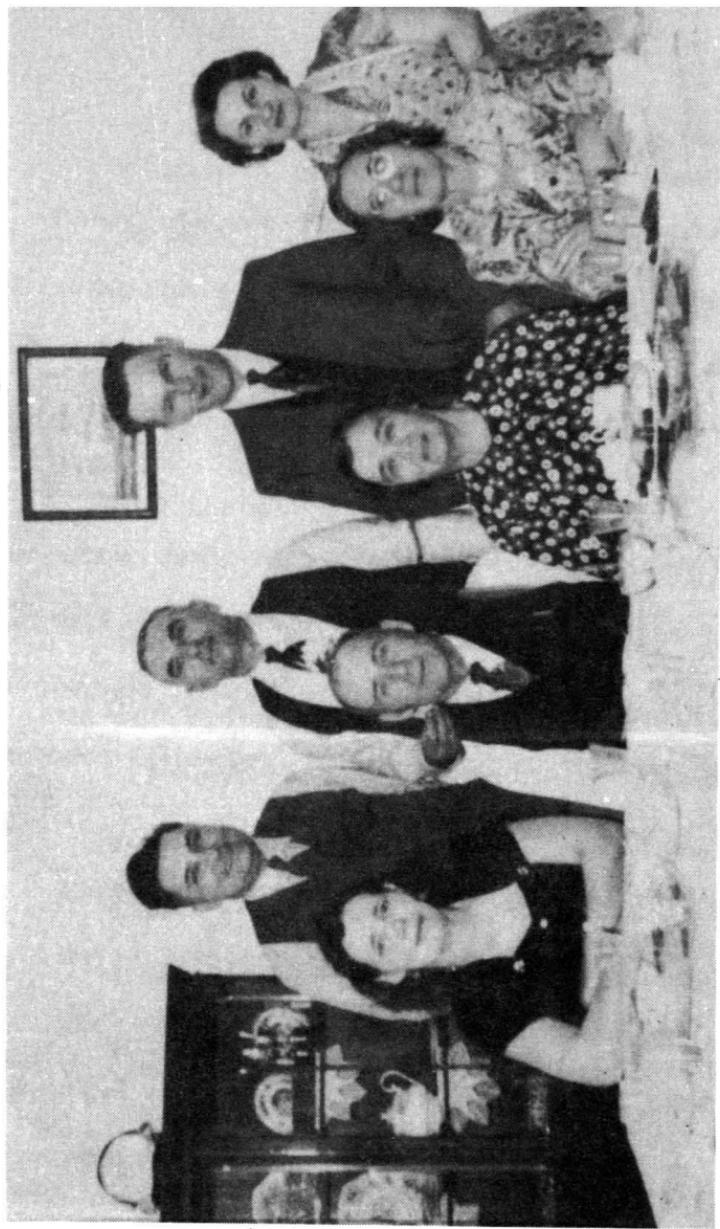
А фарму зараз поїдьмо тай
перепиши на Івана — бо знаєш, я
боюся що Гелена може чоловіка лишити
і впімнутися маєтку бо вона вчила
школу і отримувала родину коли на
фармі нічого не вродило. Вона має
право впоминатися не інше отримання,
але і маєтку!"

Міхал—зять крутиться на сідалі, хотів би втічі, йому
маркетно слухати родинних суперечок — йому не гаразд
обзвиватися — але 'свекруха' просить, "зачекай, підете

зара з обидва до роботи, тато тобі поможе скинути той граб. Марія, підляй нам ще горячої кави доки тато надумаєш що я маю відписати Іванови і Гелені? От, обидва по—мастите гару тай ми з татом 'потуркаємо' до Прілейт в гості?"

Як Міхалови тяжко сказати свої жінці, 'маєш рацію, так треба зробити.' Бо з чужими він навіть зажартує, чи згодиться чи ні але відповість. Але правда, обидвое вони між собою не жартували, вони себе поважали і говорили із собою що до потреби!

Нарешті Михайло Райчиба, тато, ворухнувся і ніби махнув головою на зятя що 'ідути до роботи!' Встав — тай повільно, ніби наказуюче сказав до жінки — "Напиши що ми приїздимо і нехай Іван прилагодить папери. Як хочеш то напиши і до Єрини, а ти, Марія, також піди до адвоката по папері, най вже разом позбудемося клопотів!"

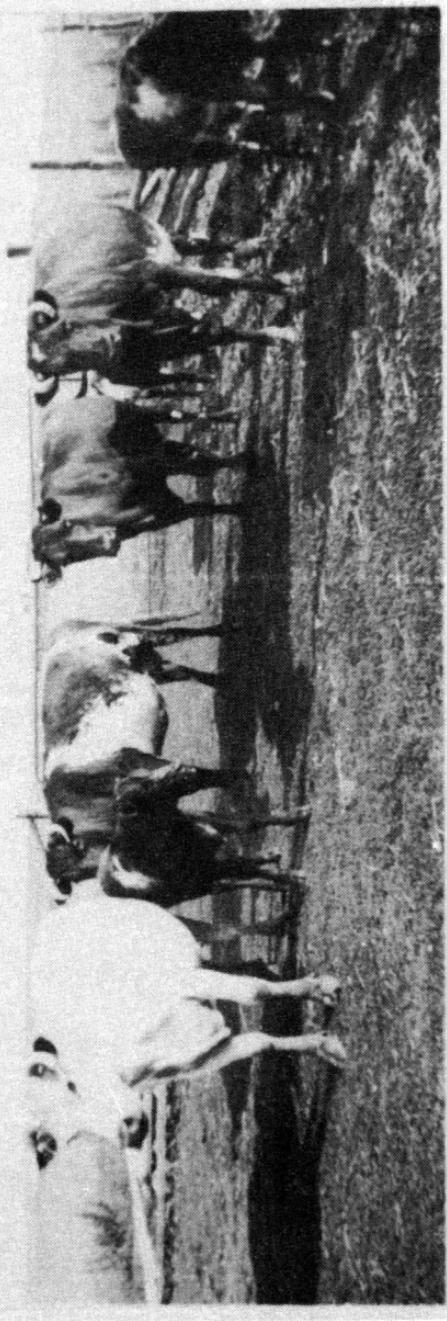

Різдво в Райчикових. 25-го грудня 1952. Перепис фармів на сина і пращаальний вечірок на старім господарстві!

Ніхто не відзвивався, аж Євка пригадала в слід за ними, "Міхал, ти вважай на тата, він вже не молодий, абись не замучив його."

"Ой, Боже, Боже," здихнула Євка встаючи із крісла. "Ти засвітив сонце і в моє віконце! Дякую Тобі." "Марійко, я йду трошки ляжу. Може трошки з утіхи 'поплачу', то не напудься що мені щось болить. Коли тягар з плечей зісунеться, тії плечі не можуть з орієнтуватися до 'свободи', мусять відпочити та переорганізувати свої сили! Во Ім'я Отця і Сина і Святого Духа — Вірую в Єдиного Господа...." Євка заперла двері до їх спальні.

Як поплуднували, на другий день Євка винесла написані листи. Міхал лягав 'на спочинок' що полудня по їді, і 'слухав' коли Євка мала що цікавого перечитувати йому. Вона почала — "Дорогий Сину, ми с татом посилаємо вам відповідь на ваші листи...." Тут Міхал захрапів! Євка встала та потихонько відчинила двері до спальні. Вона ще чулася

Наша Господарка. Худоба. Мамині корови так 'банували' за мамою що не далися доїти мужеській руці — і син невдовзі продав їх тай решта худоби! Невістка плодила курей, а син замінив коні на трактора. Гелена далі учителювала дочки дочекалися дітей, тай школа закрилася! Вони замешкали в місті а коли діти підростили до університету, забралися до Едмонтону в Альберті. Час не стоїть на місце — все 'втікає'!

змучена від вчераишого напруження при дискусії розподілу
маєтків. "Во Ім'я Отця...."

"Ой, як Прілейт змінився," розказували мама,
вертаючи по двох тижднях гостини.

"Так як з нашої родини оден Іван
лишився на фармах, так із всіх родин
діти порозходилися, а старі або
повмирали або до Саскатуну на
'пенсійне' життя перебралися! 3
'полудня' Німці у більшості засіли місто
і Римо—Католицизм взяв верх; наших
нема досить щоб отримати добру
громаду. Але вже пару років
зкаладають гроші на будову церкви. Ми
переговорювали чи не добре було б
перевезти Народний Дім до міста і там
перебудувати його на церкву?

Ти знаєш, Ганю, Гелена
запросила всіх знакомих одного вечера
щоб відвідали нас, а люде зробили з
того вечора 'Сопрайс партій' — таку
несподіванку татови і мені. Посадили
нас за стіл, гостили, говорили, тай
дарунки принесли на пам'ятку від
родини, від Церковного Заряду, від
Народнього Дому, аж не пам'ятаю всіх
— о, та ж від внуків Савелі, Івася та
Леони: тай від вуйка , Івана — знаєш
що 'медицина' на свіже здоровля!"

Гелена підтримує Жіноче
Товариство, зходяться, радяться, тай
священника спроваджають пару раз на
рік. Вона вчить української мови — і
журиться як то буде з українською

мовою в місті. Наш Іван є секретарем нашої школи тай церковної громади. Тут він має 'слово', а в місті не знаємо як буде."

Я відчуваю в мами той 'спокій', де 'найважніші' в єї життю діла та обовязки вже закінчені! По її словах я сказала б що вона відчуває — "Богу дякую що дав мені дочекатися укінчення всіх людсько—намічених діл — та Бого—намічених обовязків!"

"Ти знаєш, Ганю, ми тепер чуємося як тії пташки що літають зими в верій, а літом вертають до родинного гнізда! Тато ще чується 'годний' будувати **ще одну хату** на наших третих гомштадах! Я вже інших обовязків не маю лише, щоб йому помагати. До побачення у другім літі!"

'У другім літі' віддається їх перша внука, моя Лелійка. В мої голові шумить відгомін моєго вінчання. Я переживаю те почуття пошани та глубокої любови до своєї

мами — де вона не пожалувала всіх старань щоб 'повторити' тую побожність — тую крайову побожність — з якою єї родина і країна вирости . Тепер, старшою людиною, як я вернуся у роздумання тих піонерських часів, тих жорстоких обставин, тих воєнних та повоєнних тривог я оцінюю вартість письма — того 'чорного значка' на білому папірчику що приносить вістку зі світу до одної, самітньої людини — і обгортає тую людину тugoю, любовю та 'людянністю'.

Почерез мову, почерез читання та почерез старання притримати при життю ті святі науки церкви, людина тягне шнурочок родинної сутінні! І понад 'хліб насущний' та понад 'перекірні сутички' моя мама приховала той один гріш котрий приблизив мене до неї та до єї українського народу. Чи богато є таких родичів що досконало 'ділять' прибут праці мозольної на всебічні 'цеголки' на обдаровання всякого члена суспільства?

"Я так Богу дякую що наше життя тепер ділиться на дві околиці! Цілу зиму ми відвідуємо своїх дітей, і тішимося що вони стараються жити повним значінням 'інтелігенції'. Навколо, в кождій околиці є церква. В Едмонтоні гостимо в Василеві (Федейкові) церкві Св. Іллі! Юстина із членкіннями відразу вписалися до Союзу Українок. В Вегревіллі внуки беруть шлюби в Ганчині (Василя Підручного) церкві Св. Володимира. До Прілейт поїдемо до Іванової (Гелени Гошовської) церкви. В Едмонтоні Катедра Св. Івана очолює цілу Західню Єпархію! А всюди українські Народні Доми — всюде живуть тії мрії котрих ми з татом

Церква св. Володимира в Вегревил, Алберта.

піддержували почерез ціле своє життя.

І всюди чуємо українську мову, хоч трошки трівожимося що є молодіж котра признається до незнання рідної мови, хоч мала нагоду учащати до рідної школи . І бачимо що суспільність передплачує **Український Голос** та **Вісник.**"

"Тато ще хотівби поїхати до Саскатуну на Народний Зізд — не знаю чи вдастеться нам така гостина — там живуть старі господарі — сусіди із Прілейт."

"В літі на Рокій Лейн ми з татом пробуємо 'підбадьорити' сусідське релігійне життя, але — чи тому що ми вже старі, чи тому що там заїхали

люде із ріжних околиць і ще не чуються 'сельчанами' — не можемо 'нагромадити' стільки одної 'якости' думки щоб склеїти церкву. От, коли треба їм шлюбу чи хрестин, 'заплатять' приїжджаючому до Форту Римо—Католикови, і вже 'позбулися' обовязку! 'На збори їх і 'підвалою' не підважиш', каже тато. З початків зі 'своїми' тато збудував Народний Дім і школу. Навіть збудували священникові хату (з льоксів — таку як свої) але на двох жонатих родинах та пару 'чужих' сусідів не могли ніяк заплатити подорож (таку далеку). Народний Дім отримують на танці, та на обіди — гарно отримують — але, хоч тепер всі

* Українська Греко—Православна Церква Св. Івана.
Прілейт, Саскачеван.

богаті — кажуть що вони разом з дітьми позволяють собі 'дичіти'. Аж їх внуки мають нагоду ходити до англійської школи (української науки не то внукам, але дітям не дали) отже спускаються 'на Боже пуття' що до морального виховання."

"Подумай як далеко людина 'відросте' від науки! Ми з татом приїздимо в гості — запрошені ними гості — і я несу **Український Голос**, вже разом прочитаю собі і їм. Розговоримося, випємо каву та перекусимо, тай мене вже 'нетерплячка' бере, ну, вже читаю! То добрий вечір що до години дотягне — помучене людство! Правда, це літня пора, люде з

працювані — а зимою нас нема — а в них **ніхто** не читає. Поїдемо до 'своїх' тай докінчимо читання. З 'наших' пару передплачують газету, але 'не просяться' читати загалу, бо тоді **хтось** 'пана грає' і не знати котрі, тії що вміють читати чи тії що 'не тратять грошей' на газети (будь які)? Але, як я кажу, ми вже старі — може в тім причина чому люде не 'нахиляються' до нас з наполегливісттю? Може вони нас примірюють до старого, вищербленого черепка, котрий може в руках розсипатися коли його ненароком потиснеться? Не знаю, може?"

Федір Подіялюків син, Гринько, зістав ранений шрапнелем при кінці війни і родина очікувала вістки як і

коли відпустять його зі шпиталю в Англії. Війна закінчилася і зять, Василь Тащук, разом до дому приїхали. Обидві родини з'їхалися до Підручних, на Службу Божу подяки (в Ганьчині церкві Св. Володимира) в Вегревіль, та 'свати' ще раз погостилися разом, та натішилися дітьми, внуками, та сяким—таким здоровлям. Пару років пізніше сваха Подіялючка померла.

Вертаюче до Марії що зими мама розказували про їх 'новомодне' життя.

"Довго взяло мене звикнути до життя без гурту. Скучно — але і добре — не треба так богато варити, прати тай запратувати. Але і нема до кого говорити або читати — тато лиш попоїсть, зараз лягає 'спочивати' і у цю мить засипляє! Для його здоровля такий спочинок дуже користний, але

його засиплення чомусь з обовязує мене сидіти ніби 'на варті'. Я тоді читаю та листи пишу, і ця праця перемучує мене такою мукою на котру ліку нема — я переживаю тугу, жалі і сум за минулим — і броджу тим почуванням доки Міхал не встане."

"Нагадую собі як я в дома очікувала того по—півдненку. Тато лягав на голу підлогу (хто в краю виріс звик спати на лавці і дошки підлоги йому було 'мякі') а я наказувала і його і малих дітей щоб нігде з хати не виходили; а сама з вами старшими з дійницями в руках пустилася в лісисті рови ріки Саскачевану, збирати — перше арест, за пару неділь —

саскатон, а ще пізніше черемху. Були
 роки коли і дикі суниці вродили, але
 рідко, все було на них за сухо. Діти
 їли свіжий овоч до схочу. Але, все я
 зварила пару слоїків густо із більшою
 міркою цукру тай заховала або на
 зиму, або на якусь поважну гостину.
 Міхал виспався а ми сходили п'ять миль
 в той час. Не дурно мене ноги так
 болять, той жид—лікар добре вгадав
 коли мене збадав тай сказав, 'Місис,
 ваші ноги виходилися! Їм вже ради нема
 — спочивайте тай мастіть, ну, тай
 менше ходіть!' Ну, та я не ходжу, але і
 спати в той час не можу — а,
 вставше, Міхал береться до роботи,
 будуємо хату."

Закім мама померли, на шістьдесят—шестім році життя, в 1954 р. хата вже була викінчена. Коли ми поїхали відвідати їх в Форт Верміліон шпиталі того літа, родині не могло в голові в міститися як двоє, старих людей могли самі збудувати таку за велику хату як їх перша хата на своїм гомштаді в Саскачевані — навіть з такою високою 'вишкою' як та що виросла девятеро високих, струнких осіб Райчибової родини. Де перша хата сиділа на землянім льоху — цю хату тато висадили на цементованій 'пивниці' — та, геть пізніше, по маминій смерти, добудували 'ганок' на цілий один бік, щоб було де наскладати дров на зимове паливо. Чому—то наші сусіди, Індіяни та Гефбріди, до нині не навчилися собі хату збудувати за татовим приміром, але чекають Правительства?

Під час Другої Світової Війни Американці вирубували і викопували дорогу до Аляски. В нарадах з Канадою, вони розклали своїх робітників на противнім—від—міста березі, у

лісі попри наші акри. Дівчата денно ходили стежкою почерез цей ліс, почерез міст до школи, до праці та вечером назад до дому. Обходу ніякого не було.

“Хоч як я вірила управителям —
одним і другим — все ж таки моє
серце заливалося неспокойом —
знаюче людську натуру — я денно
відводила дівчата лісом — то
очікувала їх повороту у тій прогалині
лісу де вже виднося було аж до міста.”

“Чекаюче так одного дня, я
завважила що віз викидав ‘тарбедж’, в
викопану яму, недалеко. З дітьми ми
підійшли до того місця. Боже Мій, та ж
вони повикидали повні бляжки
(гальонові) ярини та мяса!”

"Як злодії, дівчата витягали на верх тії бляжки 'щоб справити рівно—мірню вечерю' і ми втікли зі своєю здобичею той раз!"

"День у день ми 'приблизувалися' тії ямі, і в невдовзі пізнали в котрій дні сподіватися 'свіжої' здобичі?"

"Ми знали що 'в кожнім ділі є початок і кінець'. І військові підглянули нас. Як джентельмени, заїхали до хати, познакомилися тай пояснили нам що їм заборонено роздавати будьщо у дарунках льокальним людям; але, тепер що вони узнали що ми 'голодні' їх поживи, вони будуть свіжу ярину складати при боці, і повні бляшки в одно місце. Коли б ми розголосили що

ми користаємося в цей спосіб, вони змусять виголосити 'заборону' людям 'красти' їх добро."

"Ой, Боже, Боже, чому то світ так себе звязує — і сам не з'єсть — і другому голодному заборонить дати? Але, і в краю так було, як я пам'ятаю — Пан накаже свиням викинути, а слугам не дасть. Чому, ми питаемо сих (вже знакомих) сусідів?"

Вони тлумачуть що все таньше купити більшу скількість ніж потрібно ніж ділити тую 'скількість' на малі частини.

"Чому жінки купують великий міх цукру на варення овочів? Чому не носять по одному фунтові, як і коли їм забракне? Перше, бо великий міх виходить богато

танше! Далі, 'за одним заходом' ви вже маєте цукор під руками — не їздити що раз. А тепер порахуйте 'паковання' — кілько робітник візьме і кілько папір коштуватиме у малих пакунках в порівнанню до великого міха?

А чому не вільно 'роздавати' залишки? Бо зробиш 'розділ' у сусідстві; одні стануть 'приятями' а противні зарахуються 'ворогами'. Ми тут зайшли — закінчимо працю, заберемося — а наведена 'ворожнеча' залишиться у суспільстві. До того — ворожий настрій понесеться до нашого Правительства — і наш уряд кине на нас 'підозріння' у поведенні."

“Ще раз у своїм життю я
дякувала Господови Богови що Він
підтримав мене у моїм рішенню
протиставитися Михаїловому рішенню
посадити нас на голому Гомштаді,
двадцять миль за містом. Між людьми
є порада!”

Мені нині з дива не виходить як то ми ніколи не
чули щоб подоржні ‘розвивалися’ на тім вузькім шляху де
‘каравани’ американських транспортових машин вешталися
туди і назад. Правда, в нас не було так богато ‘гар’ тими
часами. В північний Альберті земля легка — сива. Дорога
ніколи не ‘всідалася’ у тверду шкіру. Навіть легкий вітер
закурював округ — а коли машина минула противного
подорожного, то — хіба пристань зараз, бо на якийсь час
нічого не мож видіти поперед себе! Сорок років пізніше —
ось як сиджу і пишу — дорога вилита смолою —

виглянсована — розшиrena на 'три' авта в порядку їхати — а газета не мине одного числа щоб 'збитих' не помістити — і то не всі з них 'пяних'.

Правда, в нас є богато більше авт. Кожний і кожна котрим минуло шістнадцять літ, забагають або і вже мають авто. І 'не сіло — не впало', вже порозбивалися! Чому? Та ж виднося двадцять миль! Ну, най буде десять. Рівна дорога як стіл. Коли вітер не занесе пороху із 'сомерфало' то авто не підойме 'порошка'. Чому? Ніхто 'не має часу'. Всьо 'летить' десь, чи по 'потреби', чи на 'прогульки', чи 'лиш так'. Але десь.

А може і є інша причина? Колись наші засіли щоб 'зробити' життя. Осілися на фармі котру пішки обійшли, навіть раз на день. Сусіди засідали фарма в фарму, і, хіба аж до міста їхалося, люде кіньми — а, пізніше навіть автом — але обережно, бо то машина. Ну, тай газоліна коштує тяжко—заробленого цента. Для коня, господар сіяв і косив

овес. Для машини, гей, гей, сину, ти ще не заробив на ту 'ропу' котрою годується нашу гару. До машини, до 'келішка' горілки, тай до тютюну, треба було 'вирости'. А тепер?

Розказували мама, коли вже мешкали з татом ціле літо на Рокій Лейн, і будували нову хату.

"Тато поїхав до міста, а я в хаті господарю. Через вікно виджу що їде авто помаленько. Як помаленьку то видно судить чи 'поступити'? Я не показуюся. Ми вже такі випадки мали, отже хочемо упевнитися 'хто і що'? Їде помаленьку і дивиться на сліди на дорозі. О, се вже 'не свій'. Запевнений що слід показує 'до міста', цей гість заїздить 'просто' до газелінової діжки. Тато не 'замкнув' бо я в дома. Я виходжу а він вже кишку натягнув і

цідить. 'Гальо', кличу. Стрипинувся, але цідить (і думає як визковзуватися). "Нам не стало газоліни. Я Майкови заплачу. Тепер грошей не маю. Але, другий раз." Добре, добре, кажу — вже доста бо Майк не буде мав чим на поле вийти. І так як ми 'судимо' кілько нам цукру 'треба' на варення овочів, щоб на зиму не 'ховати' бо 'звогне тай з камініє', так 'Майк' мусить судити кілько газоліни 'набирати' щоб не лишати 'на зиму' бо замка розібнуть а також 'вкрадуть'."

Міхал Панько продавав газоліну із бизнесової 'Станції', і коли він десять годин на день 'грабував' дороги в муніципалі, Марія доглядала 'помпи'. Мама 'сиділи' в хаті з дітьми, тай часто розповідали їм про дідову бочку газоліни

— там на фармі у Гай Левел (вже нове місто розбудувалося на півднє від Рокій Лейн — і нам по дорозі 'до дому').

"В Рокій Лейн Андрій Сарапук ще тримає газоліну, більше для довколишніх фармерів, і ще по трохи міняє яйця—масло за бляшки, 'ронінг'—капці' тай полотно. По що більше вже їдемо до Гай Левел, не до Форту?"

"Де та 'висока' гора?" питає Орися. "Та гора де ви з дідом їхали 'стрім—голов'." Орися вродилася вже як баба і дідо замешкували в Марії. Баба вибавили єї тої першої та другої зими, а потім мали єї за не—розділиму 'приятельку'. Коли баба розказують байку, Орися зараз устелилася на їх 'колінах', і очікує тої 'павзи' коли вона спитає ще одне 'питання'.

"Ой, та гора на березі Піс Ривер. І не мож єї ніяк оминути. Як я перший раз приїхала з дідом на неї, я скрикнула: 'Міхал стань, най я злізу! Я буду йти піша за троком — я боюся навіть дивитися в діл з відсі!'

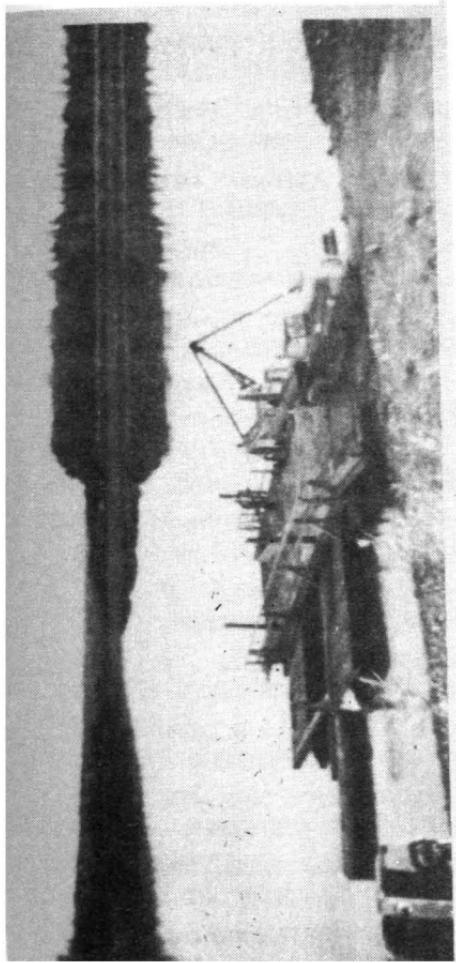
"Дідо боялися також — я виділа що їх руки тріслися, але, не було ради; як хочеш заїхати на Рокій Лейн, мусиш 'спуститися' з тої гори! А коли не стримаєш трока, то далі залетиш аж у 'шумисту' ріку, Піс Ривер (в тую саму ріку про котру міські люде застерігали тата і наших 'ново—сельчан' той перший раз, де вони 'з ліпили' осики в порон і пливли аж до Форту, три дні пливли!)."

Тут Орися впихає своє питання. "Як тії люде в Піс Ривер

назвали діда?"

"Газета в Піс Ривер написала що 'Рошен Нейві' викорчували осик тай звязали їх чим мали (ланцами від автомобільних коліс, та всякими мотузями що попало їм під руки) і наладували там на дві господарки, дві кухні, два столи, пару крісел та два куфри — на котрих посадили обидві 'молодиці'. На купи наскладали дві цельті та всяких 'паків'. Шість чоловіків по—пихали це 'чудо' попри берег. 'Не знати як задалеко ці 'крейзі піпел' — ця 'Рошен Найві' запливе.'"

"До місяця та сама газета написала що 'Рошен Нейві' вернулася і добудовують бічні стіни на пороні —

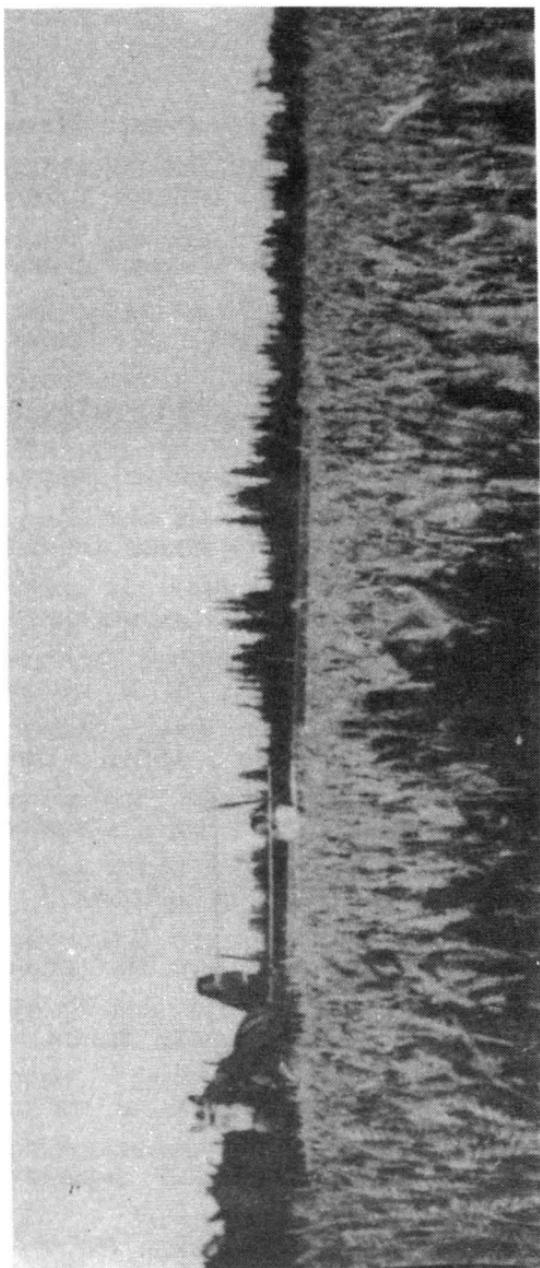

'Крейзі—Піпел'. Піс Ривер. Що ночі ці 'крейзі—піпел' — 'Рошен Нейвій' приставали при березі, розкладали вогонь і часом хлопцям вдалось встрилити зайчика чи курку на вечеру. Великий порон у Форті перевіз їх зі всім 'фрейтом' на західний берег. Тут не було дороги на трока! Кіньми вони лісовою 'стежкою' поїхали тридцять миль аж до 'вирізаної', зимової дороги, котрою Дорогою сани перевозили 'фрейт' котрій човни та 'бовти' доставляли в літі! Тут, на 'Бофало Прірій' вогні повипалювали 'кола' ліса. (Певно коли зимовики лишали незатерти вогні). На таких 'травах', наши постановили засісти. Видигнули 'шатро' тай назибрали купу вохкового 'гниля' на 'вокур', бо комарі бриніли силосиленно і ніяк їх не мож було обігнатися! Ще раз 'відспівали' собі Службу Божу і по—пращаали отця Майбу. Гричан і Гайдей віддали татови своє 'задовження', працею на шапанді. Капустянник повернувся до краю і не брав гомстату.

бо на триці привезли з Прілейт повну гару машинерії, коней та коров. Вже мають молоко свіже, тай купили міх вівсянного 'пориджу—каші'. Майк Райчиба приніс записок — чого конче треба жінкам купити. Великий міх цукру завив у цельту. Там на гомштадах колись вогонь 'пішов' і на вигорілих травах дуже зародили дикі суниці. У спочинку наші молодята сідають у траву тай 'замітають' свіжі ягоди. Молодиці обіцяли Майкови що зваруть йому два слоїки тих суниць щоб він завіз своїм дітям в 'запраженім' Саскачевані."

"Ти знаєш, Орисю, мені здається що наша старенька бабуня з перепуди

вмерли на тій горі, Піс Ривер! Твоя
 пра—бабуня як туло стрімку гору
 побачила, скрикнула до Михала, 'синку,
 я море переїхала щоб в Канаді
 доробитися і в Гімлі, тай потім в
 Саскачевані, я була на плоских землях
 — була 'безпечна'. А ти везеш мене в
 таку 'пропасть'? Дідуньо втихомирювали
 бабуню, 'слухай, Юстиню, та ж це не
 перший раз він везе людей цею
 дорогою! Хочеш то ми обидвое
 'спустимося' пішки, бо я цікавий і я
 знаю що ти цікава побачити тії 'трави',
 тії ліси, де можна виорювати скиби на
 пів або і на милю, зараз, а пізніше
 вирубувати тільки ліса щоб вирівняти
 межу між сусідами. Подумай, і ліс є на

**Неймовірний Урожай! 1934? Жниварка—байндер викидає великі снопи —
чотири коні мають що тягнути! Третього року вродилася родині пшеничка
— неймовірний урожай! "Оден 'крап' заплатив за фарму," і в Процькових
'уродилося'; і пшеничка, і дитинка — і всі 'наші' щасливі і здорові.**

огонь та на будівля — і чисте поле є до орання — і нема таких 'мочар' як в Гімли.' Привіз Міхал варених 'суниць' — а в Гімли ми живилися одною 'калиною'! Нічого іншого не росло на мочарах."

"У світанку бабуня вийшла на двір із цельти — по 'потребі', казали дідуньо Теодор. 'Вона вернулася і лягла коло мене. Нічого не казала, хоч виділа що я не сплю! В ранці вона не встала — вона вмерла коло мене.'

"Дідуньо лишилися на цілу зиму у Петра Хомяка — бо не було потреби конче вертати до 'дому' — і, в оден рік 'мешкання' на гомштаді дідо 'відсиділи' свій кводер нової землі!"

Тут мама зауважали що Орися дивиться на них з запитом в очах.

"О, о, Орисю, ти хотіла знати як я злізла з тої Піс Риверової гори? Міхал подрошив мене, що як я злізу і буду триматися позад трока — то я певно посуну трок у ріку. Він розказав мені що люде спускаються з сего горба вже десятки літ, отже певно що небезпека є обмежена. Він має добрі 'брики', цю гору знає, і 'на Бога спускається' — що ж більше мож в життю робити?"

"І я сиділа на тім сідаку коло Міхала, і, з напруження мало що дощок у підлозі не 'повитискала'. Тепер тую гору по—вирізували в 'спускальні сходи' і щей до того вирубали такі 'вигони' де

авто котре підірве свої 'брики' залитить
в 'стіну' і 'гепнє' в пісок."

"Тепер, на новій спускатій
дорозі, я не боюся їхати до Гай Левел.
Коли Дідуньо і бабуня Райчиби
залишили своє обісте, вони прийшли
мешкати з нами. Вийко Іван вже мав
другу жінку, і ми думали що дідо
любили б у молодшого сина замешкати
— але ні, бабуня чулися 'в дома' 'з
нашими дітьми'. Наші діти говорили по
українськи в дома — чомусь нікому на
думку не приходило приносити
англійську мову в рідню хату."

Мама нагадували що наші дівчатка довго згадували
що, як бабуня працалися в дорогу до Рокій Лейн, вони
сказали дітям, "хто знає чи я коли вернуся до вас?"

"Дідуньо Теодор ще два роки жили з нами, коли вернулися із Рокій Лейн. Одного будного дня по полуудне вони війшли до хати тай сказали, 'Євко, мене чомусь у 'джождж' кидає, піду тай ляжу на час.' Я помогла їх роззутти тай файно вкрила пириною. Дивно мені було що в них горячки не було. Але нічого, аж за якийсь довгий час дідуньо нагло захрапіли! Я зайшла до кімнати — вони спали в тій великій 'шанді' де колись гости переночовували — і наблизилася до ліжка. Дідуньо не дихали. Очі були заперті, ніби спали, але не дихали. Вони вмерли в той сам спосіб як бабуня — у сні! Ми не мали як дати знати дідови Михайлови —

геть там на Рокій Лейн — то самі зі
стрийом Іваном із цьотками, та із дідом
Кримом поховали їх на нашім цвинтарі.
Якось жаль нам було узнати що наші
родичі у смерті не 'лежать' прикупі —
але що ж зробити? Ні бабуні не могли
до дому з Піс Ривер привезти, ні тепер
не випадало везти дідуня на чужий
цвинтар, щоб положити їх попри їх
"подругу! Ой, таке життя"

І мама здихнули — а діти вже тихонько сиділи бо не знали
як і що в 'сумнім' положенні робиться!

Марія ввійшла з надвору тай 'наторохкотіла',
"ви ще не пішли спати? Ви ще бабу
мучите? А ви, мамо, на що позволяєте
їм 'лазити' по вас аж до такої години?
Та ж і вам лікар казав щоби ви себе

трохи ліпле шанували. По такій операції як ви пережили — ви вже ніколи не повинні фізично працювати, а не то з татом хату будувати, а цілу зиму позволяти моїм дітям вимучувати вас! Не доста що я вас вимучила — коли застудилася по слабості, тай мала 'вмерти?"'

Мама любили розказувати дітям як їх мама, Maria заслабла на 'кір', 'мізелс' казав лікар. Всі діти слабували, але тої неділлі був якийсь 'збір' гостей в нас і коли Марія мала ще лежати в ліжку та вигріватися, вона випросилася в мами 'що вона вже здорова і хоче бавитися з дітьми.'

"Коли вже раз вилізла зпід перини, ми забули за ню, а вона на певно не показувалася на очі мамі, тай застудилася!"

"Ганька пам'ятає як ми плакали за Марією. Ми себе оскаржували, що то ми винні, що не натиснули на дитину, а єї вже було десять років, що лікар заказував що 'кір' не можна застудити. В понеділок рано Марія кидалася в горячці, та три неділі була 'непритомна'! Ми з цьоткою Кримихою вже шили єї сукіночку 'на смерть'!

Ганька пам'ятає як я носила Марію на руках — щоб трошки її з ліжка визволити — а вона вже була така велика що єї ноги волочилися по землі. Лікар наказав 'з майструвати' єї **пляйстер** із муштарди — на груди! В ночі той пляйстер посунувся єї на плечі тай 'випалив' велику пляму. Рана

розятрилася — якжеж могла дитина лежати на такій рані? І я носила єї тай журилася чи ще пробувати привязувати єї той 'пляйстер' на груде в вечір.

"Але, пам'ятаєш, як ми з цьоткою зле вшили тую сукинечку — тай стали 'пороти'? Цьотка Кримиха з віщували що, 'нема Ганьки вашої з Краю — вона була швачкою, вона не була б 'порола' так як ми.' Але цьотка віщували, 'в нас казали що як треба смертельну одежду 'пороти' то значить що та людина ще не готова іти на другий світ.'"

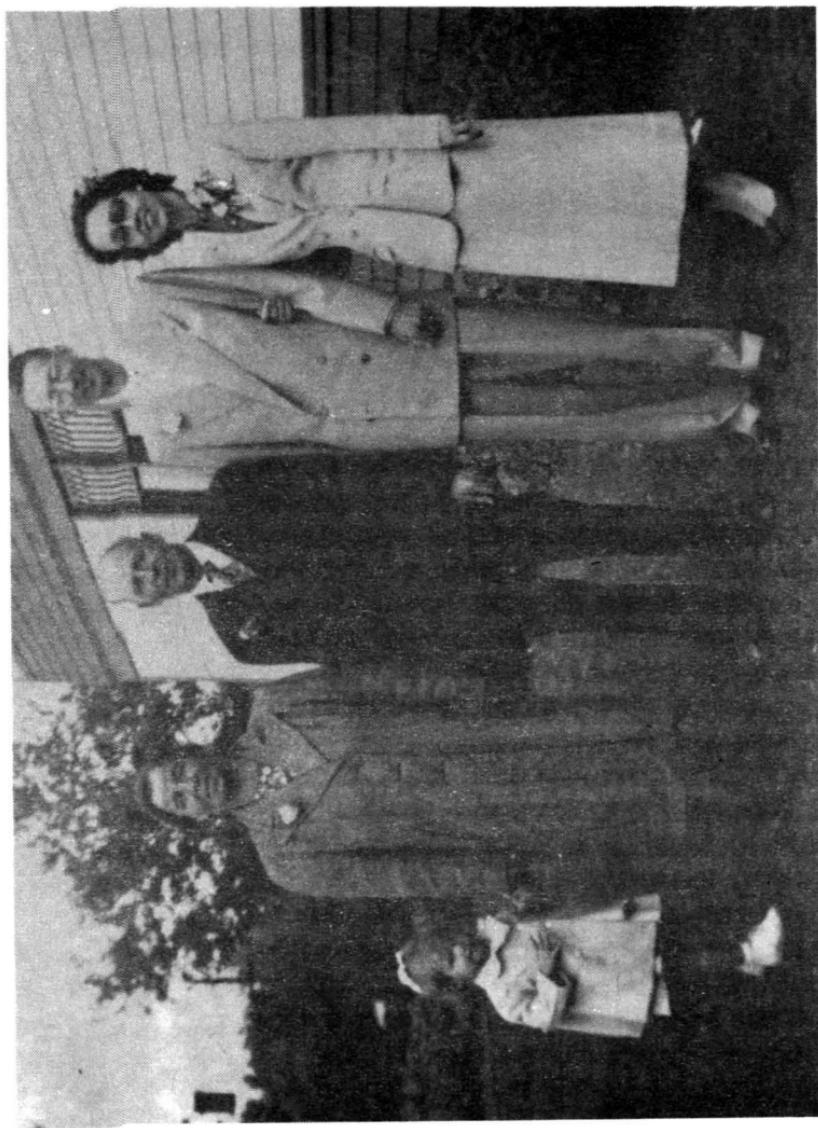
І так сталося — Maria жила і моцніла — і виздоровшувала — на наше 'неймовірне' щоденне очікування! Як ми Богу дякували що Він визволив нас від

тої **скарги** себе, що то **ми** винні що Марія 'вмерла'!

"А **наша** 'Ганька з краю' була вже на гомштадах в Рокій Лейн, тай не була б в силі приїхати назад до Прілейт, ратувати дітей своєї улюбленої цьотки Євки, котра спровадила єї до Канади — тай ще припадково натякнула єї нареченого," додала Марія.

"Коли ми вже разговорилися, Маріс, я хочу тобі сказати що я десь 'заховала' свій шлюбний перстень, і не можу його зараз здібати. Якось мені ніякovo без його цілу зиму 'шанувати' руки. Коли поїдемо до міста, візьми мене десь де я б купила собі якийсь таній обручик, щоб носити доки не віднайду свій золотий перстень."

День 'Поправини' По Весіллю. Липень 1951 р. Бабина Орися Панько, Баба Райчика, Дід Михайлло Райчика, Віктор Ханасик і Лелія із Підручників.

І мама з доњкою розговорилися про 'шлюбні не—обхідності'. Мама віддавалися в Гімлі — при Католицькім шлюбі — і тато купив **два** перстені за 'кводра' — за двадцять—і—пять центів! Хтось сказав би що такі перстені не служили б дуже довго.

"А я не скидала свого 'золотого'
перстеня з своєго пальця ніколи!
Подумай кілько я праці перетерла
почерез тії мої руки — а потім, кілько
я дітей 'перекупала' та 'білизни'
підпрала, а той перстень не сходився!
Коли Доктор Драган оперував мене, та
норса питала мене, 'коли я купила той
перстень' що він такий 'цілий'? Отже,
коли я ще раз пішла з татом
'корчувати' ліс в Гай Левел, я забажала
'зберегти' цю мою 'дорогоцінну'

обручку. І я сховала перстень до шуфляди в хаті. Коли ми збиралися їхати в гості я нагадувала перстінь але ніколи не мала часу пошукати його. Відтак і забула за него аж тепер — не хотіла б цілу чиму в гості їздити тут без перстеня.”

“Знаєш, Маріє, ми нині з дітьми розговорилися про бабуню Юстину та дідуня Теодора — як вони померли тай де вони поховані. Добре що я була тут, тай, коли ми не мали священника при похороні — то я постаралася щоб при першій нагоді Православний священник ‘запичатав’ гріб. Отець Волохатюк мав служби на гробах бабуні тай Катерини в Піс Ривер. Отець Гребенюк із

Саскатуну приїздив до Прілейт регулярно, і він наші гроби все посвячував. Не знати як то буде коли б я померла там на півночі, в Рокій Лейн. Пам'ятай що я не 'позволюся' поховати Римо—Католиками. Ти полюбила католика так і пішла до них — інакше не могло бути між мужем і жінкою в подружжі — але ми взяли участь у 'відродженні' Української церкви в Канаді — і мені було б прикро слухати чужого слова над собою."

Марія не обзвалася, бо єї ще було соромно пам'ятати що вона попросила сестру Юстину і швагра Василя Федейка в старости при шлюбі — і коли 'молоді' очікували родини в Католицькій церкві в Едмонтоні, швагер і

сестра чекали під Православною церквою — і вичислювали 'догани' на український народ що не вміє явитися будь—де у намічений час.

Пару років пізніше, сталося якраз так. Тато і мама із своїм улюбленим **Українським Голосом** поїхали в гості до сусідів, Бугаїв. Тато розповідали нам пізніше що мама були дуже задоволені вечером. І прочитали цілий 'Голос', і смачно по—підвечіркували і весело 'змовились' то про квочки, то про насіння поділитися — ну, і весело говорили цілу дорогу (шість миль) до дому — аби тато 'не заснули' при колесі.

"Злізше із 'трока', мама ще підійшла до псячної буди — де вона посадила квочку на яйцях і загородила отвір від псів та курей. Я очікував єї тай кликав. Вона стояла зхилина над дверцями і не відзвивалася. Нараз я зауважав що вона

зісувається на землю. Заки я підійшов, вона впала. Я почав помагати єї і просити щоб трималася мене, але вона не обзвивалася! Я почав кричати на робітника, котрий спав в хаті. Він вибіг і оба ми підносили вже 'безсильне' тіло. Заледви ми 'затягнули' єї до хати, коли з неї 'вилялась' вся отроба. Вона лежала як мертвa — але легонько дихала. Робітник побіг на дорогу — в випадку коли б хто надіхав — щоб спинив людей може б автом ми завезли єї до Форту до шпиталю."

У трьох неділях доки вони померли, ми всі мали нагоду відвідати їх. Але мама не рухалися, не дивилися, не давали знати що 'чують' нас, нічого. Тато забрали їх на похорон до Англіканської Церкви в Піс Ривер, на цвинтар

коло Катерини—доньки тай бабуні, Юстини. У свої слідуючі гостині отець Волохатюк запечатав їх гріб. В Піс Ривер наша сестра, Єрина, доглядає гроби — вона віддалася за Англійця і належить з ним до Англіканської Церкви. Єрина є одна із сестер що 'одідишила' мамин гарний голос і чистий 'слух' у співі. Єї дуже шанують в громаді!

П'ять років по їх смерті помер мій муж, Василь, і зараз слідуючого літа прийшло наші родині запрошення на перше весілля у наших 'односельчан'. Мої сестри конче 'забрали' мене із собою на те весілля. Ми всі очували 'в татовій хаті'. "Коли б була мама жила, ми ще мали до—будувати два 'ганки' щоб ця хата була така сама як наш дім в Саскачевані," жартували тато. "А так то нема місця на вас всіх тут очувати — але шпіхлярі порожні, хлопці, ану в сіно — може ніч або дві не пошкодить вам?"

Ось, у сей час мої тато порадили мене, "приїзди до мене на шкільні вакації — поможеш мені на фармі, а,

тимчасом запиши собі сюю пів—секції гомштаду коло мене.
Помаленько прочистимо, тай лишиш дітям кавалок землі —
а земля все має вартість !” Ну, і я послухала!

Як що літа у вакації, так і далі я плянувала для
дітей якусь ‘науку’, чи на українських сесіях в Інститутах
— чи на Курсах Музики. Отже, на рік ‘моє одиноче в
дома’, Мирослава, поїхала на курс музики, а я записала
гомштад, тай поїхала на ‘вакації’ до тата фармувати!

І тут, при чищенню хати, я здибала мамин шлюбний
перстень. Навіть мені на думку не приходив перстень — бо
Марія чистила хату татови того літа по похороні! Але мене
тепер дивувало — чому і мій шлюбний перстень (тая
'обручка') котрою шлюб звязує двоє людей в 'одну' істоту,
не 'вітерлася', де діямент я вже два рази 'латала' бо
переломився? Я носила мамин перстень коло своєї обручки
— а свій 'діямент' я заховала в дома — щоб я його ще
раз не стерла до такої тонкости де він розірветься.

Роздумуюче над своєю 'долею' — як то сталося що я 'привязалася' до сих 'Північних Земель' — мені почало здаватися що мама навмисне залишила свій перстень на моє здибання, щоб я доглядала тата у їх неприсутності. І, справді, моя права рука часто спинялася на обидвох обручах ніби а запевнююче себе у їх близькості та вирозумінню!

Один повний рік я учителювала в місті в Рокії Лейн. Тую примітивну 'пропозицію' я навіть щиро витала бо, гомштади треба 'відсиджувати' бодай по не менше як три—місячними термінами, а мої дво—місячні літні вакації разом із Різдвянними і Великодніми вакаціями не дотягали на приписаний час. В цій обставині життя — і примусовій, і обовязковій я зі—жилася із історією життя нашого піонера—українця в чужім краю! Попри мамине 'громадське' читання, я богато сама перечитувала українських оповідань — тай цілого Кобзаря — і все 'плакала' у співчутті такої

'нашої' долі! Цеї зими я закушіла частинно те опущення, тую самітність і безрадність людини на самоті в чужім краю! Я дуже співчувала тутейшим родинам бо вони всі були новими господарями в чужім окруженню. Але вони по більшій часті мали діти, а я — і тут я зауважала що моя права рука спинялася на перстенях! Зараз всякі спомини являлися в передуманні тих обставин і, час ставав на своє місце, серце забулося тъохкати, слози висохли і усмішка заслонила очі сном яким відживлявся 'ще оден день', як усе!

Десять років по смерті мами, тато передали землю Юстині і Василеві Федейкові — а десять рік пізніше тато померли. Виразка 'виїла' жолудок і лікарі не радили вісім—десять і чотири річно людину мучити тяжкою але непевною операцією! Певно що тато згоджувалися з порадою. Марія справила похорон із Федейкової церкви Св. Ілії в Едмонтоні. Отець Василів, татів знакомий тай

улюблений парох відправив похорон. Поховали тата в Едмонтоні — пів дороги із Прілейт до Рокій Лейн — так ніби вони ще 'в дорозі' від єдних до других.

Ще десять рік пізніше, у 1976, приходив той час де діти Міхала і Євки Райчиби досягали літ відпочинку — відходу від праці. Ми порадилися зіхатися до Марії, на спомин батьків, але і 'охрестити' їхний ново—збудований дім. Настя забиралася до Ванкуверу — попращаємо їх. Братови Іванови стало на шістдесят і п'ятий рік — він 'приніс' могорич. Я пристарала дарунків.

Для Насті, котра учителювала довгі роки і амбітно 'іспитувала' університетські курси по—одиноко, (один повний рік — третий — учащала приявно на лекціях) я подибала справжній дзвін — той самий дзвін котрий закликав нас до школи — той котрим ми, як учительки, 'дзвонили' свою шкільну дітвору до 'лавки!' (Ой, той самий — золотий із чорною деревлянною ручкою!) Таке визнання у родиннім

життю 'жінки' я хотіла сама висловити. У тридцятих роках цього століття люди 'шукали гроша' як сліпа курка шукає зерна. Люди 'помагалися' одні другим, де 'в гурті і смерть солодша' наука брала верх над 'здобуттям' маєтків! Тоді **Український Голос** та Інститути єднали нас при 'своїх' тай подавали нам тую 'духовну' поміч де 'потонаюча' людина набере тої 'послідньої' сили і видвигне себе на 'ратунковий щебель'. Клич, "ану, всі разом!" став тим 'мотузом надії' що підбадьорував нас на силі і ратував наші душі.

"Честь і Слава належиться жіноцтву котре несе на своїх плечах попри родинні обовязки — просвічення своїх дітей — свого народа!" I я 'задзвонила' дзвінок. — Стрепенулися, зрухалися, здивувалися — всі? I закім зпам'яталися як зареагувати до звуків, всі розплакалися? Кожне одне 'охнуло', 'здихнуло' тай 'нагадало'; "десять, двадцять, тридцять років як я чула—чув той дзвінок!" I ввесь 'народ' гратилював, побажання висказував, дивувався,

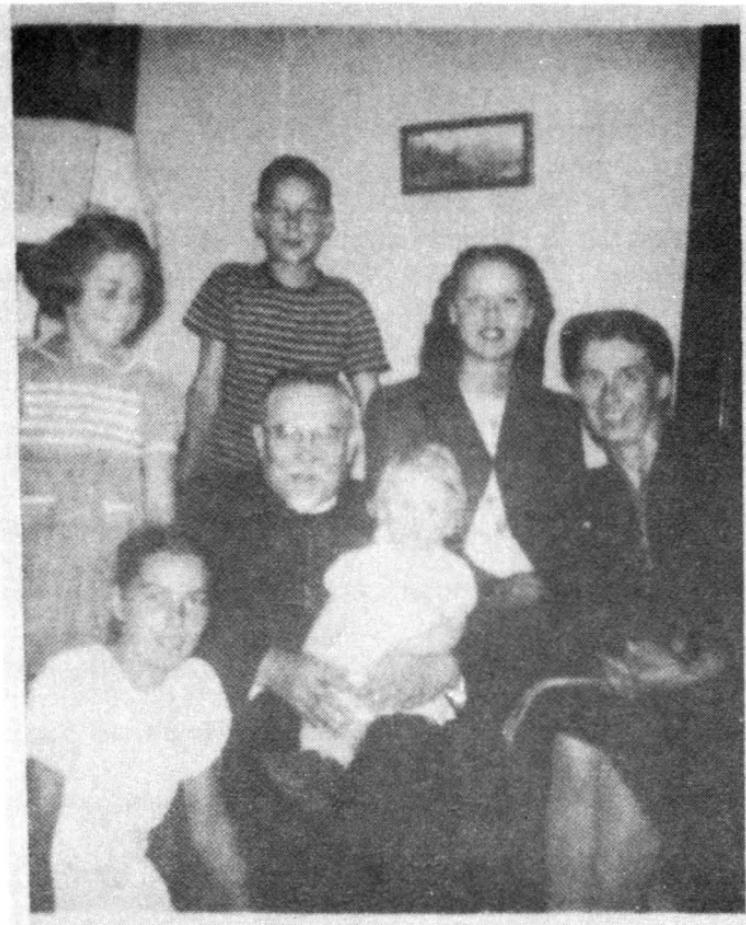
читали Напись, і постановляли таку солідну 'пам'ятку' закуплювати своїм 'дорогим'!

Здається мені що я у цей момент 'написала' — **Спомини про матір** — а лише тепер висвітлюю їх на цім папері!

Геть пізніше, коли вже гостина притахла своєю 'буйністю', сестри із братом присіли навколо стола — попрацьатися — 'до здібання'. В той 'святий' момент я згадала маму — байкою про їх захований шлюбний перстень. Більш Марія як хто, дивувалася, де я його подибала? Бо вона перевернула хату 'догори ногами' в час перечищення кімнат, але не потрапила на перстень!

Тепер, перед усіма, я 'передала' мамину шлюбну обручку Марії — на пам'ятку, але щоб коли пізніше вона передала Орисі, свої доні — тій Орисі котра виросла при бабі і була їм 'бабиною дівчинкою' аж до їх смерті.

Десь якийсь час перед цим 'сходом' я подарувала
Марії свою 'пайку' татового Тестаменту. "Ти доглядала
тата до смерті — в їх слабості — і сим способом я хочу
тобі 'подякувати'. Під твоєю опікою тато були у доброму
догляді і вони в вас були 'в дома'.

* Єпископ Йоан Теодорович з Родиною Підручних. Вегревіль, Альберта. Владика Йоан хрестив нам двоє дітей (Василя таї Зеновію) у Вілінгдоні, Альберті в 1934—тім році. Мій муж возив Єпископа до дальших околиць де людям тяжко було щоб пожертвувати авта та приміщення на цілий тиждень. Тато і мама залапували Візітації Владики Йоана по фармах тай все в Катедрі Св. Івана в Едмонтоні!
Стоять: Аврілля Рожа і Василь Теодор. Сидять: Зеновія Іванна, Владика Йоан, маленька Мирослава Вікторія, Лелія Орися та мама Анна Підручна.

Продовжуюче моє життя при добрім здоровлю, Бог дав мені тую нагоду 'споминів'! Я по—вдовіла у п'ятьдесятім році свого життя — а вже у шістьдесятім році відвінувала наймолодшу дитину і лишилася на своїм господарстві 'сама'! Далі вчителювала до 'приписаного' шістьдесят і пятої року — коли держава просить звільнення тої праці для молодших 'сил'!

Мій муж помер на праці для Правительства Альберти — де приносив українським фармерам (в перекладі з англійського) нові вкази у вироблені землі на богатші урожаї. Його праця лишила мені пенсію.

Сам Бог 'приблизив' мені 'щастя' піznати українського мужа на супругу! Сам Бог позволив мені розговорювати в родиннім — щоденнім життю українською мовою, мовою котрою мої родичі та діди—прадіди говорили та орудували у своєму житті!

По смерті чоловіка, його зароблена пенсія дала мені спромогу записати спомини моєго дитинства та спомини моєgo супружного життя в українській мові. А вже мої 'державна' стареча пенсія покриває мої переживання та спостереження теперішнього світа!

Не штука втішатися 'споминами' минулого, або плакати над невдачами — я відчула 'обовязок' супроти своєgo народу 'українського' та канадського, що я повинна **записати** ці спомини в українській мові та в англійській мові — як **гідна дитина** моєї любої Канади!

Споминаюче та записуюче 'епізоди' своїх споминів, я прийшла до усвідомлення що 'все життя людини починається від уродження'. Чи так? Народжуючися для матері, дитина 'находиться' в рамках єї обставин. Безсильна, вона є 'втіхою' або 'забавкою' того округа. Тут ніхто не питав єї у кого вона хотіла б виростати. Тому я Богу дякую що Він післав мене в утробу моєї мами, Євки

Райчиби; бо вона не лиш 'любила' але і 'вчила' свою улюблену дитину як на світі жити!

І тому я сьогодня стараюся записати, як моя змога, тії старання єї якими вона ввела мене в світ.

Вже цими роками, 1986—го, майже ніколи не згадую околиці Прілейт! І не подибаю вістки про них в часописах. Навіть в фармерських газетах не даються чути — або думають що 'шкода обзиватися бід' — або примірююче ці часи до тридцятих посух, тепер ще не так зле — може бути гірше! Правда, мої ровесники—господарі перенеслися до Саскатуну у відпочинковім віці. Там вони згуртувалися при церкві тай суспільних гуртках де в товаристві 'і смерть не страшна'. Їх сини та внуки боряться з модерною науковою та модерніми винаходами — стараючись 'умодернізувати' татові та дідові 'гомштади—фарми' але, в сам час, затримати їх для слідуючого покоління. Не один згоджується з загальним визнанням — 'на папері два і два

робить чотири, але, чомусь в практиці не все згоджується з рахунками. Чомусь, як колись, не мож заплатити рату тим урожаєм що я викохав на тих акрах. Аж задура чіпається! Чому? Та ж дід, приїхавше з краю без науки, без державної мови, без достатків та без знаряддя, лишив мені шпіхлярі повні насіння на пару рік — щей наказував “щоб цей шпіхлір ніколи не знаходився порожній, тай ніколи не захищав інакшого зілля — лиш ‘чисте, урожайнє насіння’!”

Знаю, що як усюди так і у Прілейт, мої ‘перви’ в фамілії боряться з обставинами тай розраховують будучність своїх наслідків!

Аж — зовсім припадково, програма на телевізії Сі—Бі—Сі, голосить “розвідку у перших імігрантів в Канаді,” тай їх спостереження.

Стація висвітлює — ‘Прілейт’ околицю. Репортер буде розглядати ‘надзвичайних’, менше видних і менш численних піонерів тих земель! На фільмі фотографують

'чорну' жінщину! "Одна родина 'чорних' були нам сусідами, по дорозі до міста!" Я їх знала; називалися 'Далард'. Мама здибалися з Пані Далард в склепі, в місті. Якось вони обидві розговорилися, бо мама були все цікаві 'продати' свій крам яєць та свіжого масла або сметани. І ця 'нігер'—жінка по—просила мами щоб мама вступила до їх дому (подвір'я було зараз попри міський шлях) коли буде вертати до дому. 'Чорна' спішилася до дому бо вона лишила 'лител бейбі' і мама зрозуміли що жінка не забавлялася довго в місті, бо немовлятко в дома зголодніє. "Хто знає з ким вона лишила свою дитину? Хто—б обєспечився 'сидіти' з дитиною таких чужих людей?"

І мама трошки 'трівожилися' серцем дорогою до дому. Але, коли обіцяли що 'повернуть', то в мами слово було 'святе'. А до того — хто знає що вона буде згодна 'купити' із маминого господарства? Своєю кобилкою та 'богою' мама звертають у чуже подвір'я. Конина не конче

хоче тратити час дорогою до дому, де овес на певно очікує єї, за добре виконаний обовязок в кожнім 'суботяшнім' дні. Але, хто ж би мами не послухав, коли вони так ласково прицмокують. 'Гереп' тай 'гереп'. Цьотка Кримиха і ми, діти, аж роти пороззываючи, тай ухам не вірили як мама розказували що,

"У тих чорних людей вродилася дитинка—хлопчик. Личко в него таке чорне—чорне як вуголь! А білки очей такі білі — мені було страшно помацати його! Але жінка підняла дитину із ліжечка тай конче подала мені на руки. А воно таке тепленьке, таке живе, ну чисто як моя дитинка. Так воно кулачки у ротик попихає, тай починає плакати що не може здібати 'молока'. Жінка забрала його на ліжко і

почала перевивати. Боже мій, яке те
 тілечко чорне, чорне. Старі люди самі
 чорні — але далеко не такі
 нагло—чорні як те немовлятко! Та ж
 воно, біднятко, чорніше як 'вуголь'. А та
 мама так його любить, так голубить,
 так цілує та приговорює і нарешті
 підносить до грудей. А він, хлопяга, як
 злапав цицьку в ротик то аж
 'підскочив', тай щей ручкою притримує.
 Як вже трохи на—ссався, почав
 спочивати тай на мене поглядати! Тай,
 бігме, аж страшно як тії білки—очі
 обертаються в тій чорній головці. Мати
 вживала богато слово 'Даній', то певно
 що вони його так назвали 'Даній'. Може
 то буде, Данило, по нашему, га,

дівчатка?"

Ми не могли собі уявити 'чорних' людей; аж геть пізніше коли тато і мама брали нас раз на рік до міста на 'пікнік'.

Отже на цій Сі—Бі—Сі програмі Пані Далард розповіла чому вона з мужем вибралися з Америки до Канади. "Тут, білі люди відносилися до нас як до людей, вона розповідала. В Штицах нам не вільно було зайти до ресторанту між білі, ні до театру ані на будь яку забаву! Тут, мій муж—фармер засідає на фармерські збори разом з сусідами і бере участь у нарадах. Жінки просять мене на базарі, а, з дітьми ми обидвоє учащаємо на шкільні імпрези та на всякі віча!"

"В Канаді ми жили як 'люде'", закінчує Пані Далард переказ свого пережиття. Єї муж давно помер, єї вже доходить дев'ятъдесять літ.

Репортер питав про дітей.

“Діти в нас були добрі і тепер їм всім добре живеться. Дівчата повіддавалися дальше з дому. А наш одинак—син, як в родинах буває, оділичився від зарічки — наші маєтки; тай привів мені добру невістку. Кажу ‘добру’, бо вона добра людина. Вона виросла в сусідстві, отже знала нас близько бо ще дітьми ходили разом до школи. Але — вона із білих людей! Не нарікаю, бо вона любить моого сина і вони добре собі живуть. Лиш одно мені жаль. Ми з мужем жили, боролися, і працювали для своїх людей, а почерез синову женячку, все наше старання піде назад в руки білих людей!”

Я 'здихнула' разом з нею! Люде, аби якої краски, переживають тії самі мрії, страждання, насолоди та жалі—прикрусти; лиш не в таких самих розмірах. Мама сказали б, "коли одні плачуть, другі скачуть."

Хочу вірити що ввесь мій рід, близький тай дальший, відчує велике задоволення що по наших родинних стараннях залишиться 'рідне слово' — те домашнє, українське слово денної розмови та ради у котрім ми родилися та виростали. До послідньої хвили свого життя мама носили те 'рідне слово' зі собою, де б вони не знаходилися!

Рідко вони їздили в гостину, бо все люде зїздилися до нас; але, коли трафилася така гостина, то зібравшися і наказавше дітей у хатних порядках, завивали **Український Голос** в фартух і виходили з хати. І ніколи вони того приятеля свого, того **Голосу** не залишили нігде. Одно по другому коли діти вже 'підтягалися' на 'Я', мама заставляли

нас читати газету і до наймолодшого, кожде—одно говорило, читало тай вчило української мови. І мама запобігали в нас те відчуття менше—вартости. Коли з міста надіхало авто шукаюче тата, мама 'муштрувала' нас коло себе, тай коли привіти — "Галов, Гуд дей, найс дей" звитали гостя, вони з певністю зверталися до старшого тай питали, "Ну, що ж він хоче в тата?" Далі давали собі раду, — "Но машина, но; но моні, но; но гом Майк". (Тай добре що нема його, а поле далеко то він не дочекається — татови так треба ще якоїсь машини як діри в мості, тої нема чим виплатити! "Ну, що ж я маю казати, діти?" Ми, діти, розказуємо по англійськи, а мама за нами залапують слова. "Но гом, фор дінер, го гом фарм."

Чоловік поїхав а ми в сміхи. "Але ви йому сказали 'Го гом,' мамо. То ви його нагнали до дому." "Іди гет, дитино, я казала що тато 'не гом'. Ну, і що ж він подумає про мене?" Але чуженець не дурний. Тато ще не сіли до

обіду коли те саме авто пригналося на подвір'я.

"Міхал, пам'ятай що ти зазичений в банку — не купий ніяких машинів!" Але самі, приємним обличчям обертаються до гостя тай припрошують, "сит давн, сит давн — дінер?" І майже силоміць притулюють його коло тата при столі. Їм аж легше на душі що гість не відпекується — видно не має злости на маму, котра проганяла його із 'то гом', до дому!

"Ну, Міхал, діти — Іваню, Ганю, припросіть його найналиває борщу." А татови, як і нам, ніби щось позаціплювало! Та ж, знаємо як сказати 'їсти', але не знаємо як назвати 'борщ' по англійськи. Мамі встидно не лиш за своє незнання мови, але і за нас всіх, ніби вже 'битих' в чужому світі. Нарешті, поза плечі, мама підносять горщик борщу тай садовлять його перед гостя. "Іт борщ, гуд борщ, іт, іт" — тай наляли йому в миску червоного, сметанкою заправленого 'молоденького' борщу! Коли

чоловік розкушував наш борщ, він випитував дітей тай потім тата як і що це є і нарешті ми полапали його слово, "суп?" "О, но," обізвалися мама. "Се но зуп — це 'борщ' — борщ, єс борщ."

"А видити, діти, ви і я встидаємося своєї мови перед Англійцем: а він, бідачисько, навіть не може сказати 'борщ' по людськи!"

Я пам'ятаю що коли б я не нагадала маму, я в тих самих задумах нагадувала 'борщ'. Чи в неділю, чи в будні дні, чи для гостей, чи для своїх, чи то по тяжкій праці, чи при святі; мама робили свій 'привіт' борщем! Ох, як я чекала того 'маминого' борщу коли вертала до дому з Бурси! А, як тато прихваливали мамин 'борщ' коли вертали до дому із далекого Піс Ривер — де їх 'Рошен Нейвій' скав—шаланда раз на тиждень вертав із Форт Верміліон, де вони довозили Гомштадникам харчі, худобу та машинерію! Тоді тато виїздили з дому в Саскачевані по сіянню на весні

— вертали аж у жнива. Ціле літо живилися дичною котро стріляли самі, тай бараболею, хлібом, чаєм та кавою! От, в тих бідних 'тридцятках' український **борщ** став спасителем як тіла так і 'душі'; як 'сталою їдою' так і 'угощенням'.

Коли я забігла думкою аж на 'Рошен Нейвій' — все нагадую тих наших Православних священників котрі старалися підтримувати цю горстку людей в тих далеких дебрах — при Господевім Слові — тай написала до первого із таких — вже дуже старенького, отця Майби, в 'на відпочинку' в Манітобі. Так ціню його життєві страждання для українського народу що передам вам це Його Слово про священничі епізоди та пережиття!

І на таку 'прискорену' Службу Божу мама найперше наварили 'горщище' буракового борщу! "Ой, Боже, коли б не борщ, був би вмер з труду тай муки," скаржилися подорожні. "Дякувати Богу за українські господині що навчилися ще при мамі варити український борщ!"

* Лист о. Івана Майби до Анни Підручної. 13—го листопада 1976 року. Веніто, Ман.

Шановна Пані Підручна:

В відповідь на ваше письмо з запитами про мою подорож з Вашим Татом за Гомштатами в Форт Верміліон, Рокій Лейн, Альберта, то Вам до Журнала п. Славутича, Канадська Україна, хиба додам це, що третього дня плавби з Піс Ривер Красінг, я мав Святу Службу на бовті, з трудами, 4—го дня дібралися до порона в Форт Верміліон. Я взяв собі гомштат і жінці і повернув з татом бовтом до Піс Ривер і звідтам треном до Вегревіль, бо на 22—го Мая я мусів мати Храмове Богослужіння в Церкві на Кагвин, Альта.

З татом я познайомився так: 1929 року перед Святом Архангела Михаїла 21—го листопада, Ваш муж приїхав до мене на Січ Коломия і каже: "Я маю мати відчит Господарсько—Рільничий і я Вам пропоную їхати зі мною на Гемарука, Альта., а звідтам вечером поїдемо до вашого тата в Прелейт, Саскачевані, і в його хаті матимемо Святу Службу Богу і через Шінук, 'в Бофало' ми переїхали Бетел Ривер і через Емпрес нічю доїдемо до порона в Прелейт Феррі — а ферімен ще вчора витяг порон з Савт Саскачеван ривер і ми мусіли на голій підлозі спати до раня, а рано він зателіфонував що ми є в нього і ваш тато з Вашим Іваном (братом) виїхав за нами до порона, і ми трималися дротяної линви і з феріменом дійшли по леду на Ваш бік до Вашої хати, де вже парафіяне чекали на нас, а на другий день Ваш Василь і я і тато, вже по леду переїхали Вашою єарою, розпрашалися і через Кіндерслей, Саскачеван, дісталися до Вегревіль.

Веніто Ман. 13го листопада 1976.

Шаковна Отакі Підручна!

Відповідь на Ваше письмо з запитом про туризм
котої пропонувати з Веніто Альта за замовленням а-
при в Fort Leavenworth, Rocky Lake, Alta, то вон-
то Журожана та Річкующим, Катаушка Уфра-
нія, що від рода до роду чи третиного чи половиною з Pa-
lace River та зони, які є на річці. Чому Підручній Тро-
хиї відомі, з історичними та географіческими по-
важності в Бондівській Лозі вони відомі вже з часу віз-
ниці та побудови зі старої доби до Palace River та
зберегли тутешнє назву "Wigwamville" до 20-х років ХІХ
ст. та відтоді відомі як "Wigwam" в Угорії та
Угорській Алті.

З Історії є згадка кількох так. 1929 року через
Сіамські Адріатичні Альпії Михаїса 21-го лютого від
Бондівки приїхав до Альти та Єн-Нордштадт і Красної
та відвідав все біржове місто подільсько. Річкующи і
зі старої доби відомі зі старої та "Невівітка" Alta
та зберегли річкову наїменування Ванскоа Мана
в "Frelate" баскі, в якого кількох магіческо-обе-
нувальнику Бондівки "река зі "Phisochi" в Buffalo"
або непідіймі, Battle River і нічого Express "Чи то
зі старої породи в Frelate Ferry" а фермач
або "Бондівській" породі "Бондівській" Frelate
River, а як буде все на 20-літії згідної станиці до па-
ра, а рахунок зможе відповісти якщо він є відповідно
зі Ванскоа Мана басків за французькою породою
і все збереглося з французької та іспанської та італійської
або зі старої породи на Ванскоа, якщо є Ванскоа Ханчи,
або Ванскоа Фарасік і в ім'я власного коли чи перес-
іменовано Ванскоа Гарата, розпространені в кількох Аль-
веселей дієтических як "Bogoville".

1938 року з підставами. Так, за більш деталізованими
рекомендаціями із пропозицією із пропозицією
Palace River, Старої річки, зробленої у 1938 р. і заміненої на
4 дніві до Fort Leavenworth. Всіх цікаві, як рівність з Пів-
нічної 1963. Реконструкції відбувалася або про-
дукції, якщо Ванскоа Бондівській відновлені або про-
дукції, якщо Бондівській відновлені або про-
дукції, якщо Бондівській відновлені або про-

* Лист о. Івана Майби до Анни Підручної. 13-го
листопада 1976 року. Веніто, Ман.

*Продовження-->

1930 року з початком мая, забрали тато мене з своїми робітниками, трохом і ми з трудом дібралися до Піс Ривер Красінг, зробили 'скав' і заїхали на 4—тий день до Форт Верміліон.

В остання я бачився з Татом 1963 роком в Саскатуні!

Дуже рад Вам в коротці відповісти, а про мою Душпастирську Службу напишу в **Віснику**.

З щирим братньою Любовю і Пошаною,

о. Іван Майба.

Увага: Не мав О. Майба нагоди відвідати ні своїх Гомштатів, ані гомштатників із Службою Божою. Зараз, загоричі, хлопці кинулися рубати дерево на три хати! Петро Хомяк і Михал Процьків жонаті, і жінки з обовязані печи та варити для всіх, отже їм хати 'конечні'! А, священникові 'піднесли' подвійну велечину — бо в ній вони будуть сходитися на Службу Божу! Православна Консисторія не змогла назбирати досить сил щоб на таку далеку 'Північ' вирядити священника. За пару років хлопці поділилися 'льоксами' — коли у третім році Правительство перевідувало чи кождий Гомштадник вже побудував 'житло'.

Коли 1937 року мама залишили Прілейт і осілися на березі Піс Ривер, оден О. Волохатюк признався до цих далеких околиць бодай раз як не два рази на рік! До '62 року він вже доглядав Бервин — де пізніше збудували гарну церкву. Він їздив (вже дорогою, басом, не рікою—водою) до Меннінг, Норт Стар, тай геть на Рокій

Лейн до 'наших! гомштадників!' В Піс Ривер все перебував в Райчибів — від них доїздив і вертав до них. Але в Піс Ривер родичі не могли привабити 'громади'. І по їх відході ніхто не закликає 'свого' священника.

Коли моя 'спроба' в Рокій Лейн в 1962 р. сплести у Святі 25 ліття відвідини о. Волохатюка із зорганізованим в Греко—Православну в Канаді Консисторією не 'принялася', наше ново—зорганізоване Жіноче Товариство піддалося легко—духам котрі 'їхали на возі доки хтось інакший котив його'. На 25 ліття треба було отцю Волохатюкові 'заплатити' дорогу, бо Він раз приїхав вже (де вони перший раз в Рокій Лейн слухали **Великодню** Службу і могли відвідувати з ним всі місцевості що дня того Великоднього тижня). Але, вони 'не мали горшай'! Не було 25 ліття! Жаль!

Я не відхилювалася від свого запрошення до Консисторії щоб післиали нам священника на Рокій Лейн, на 'Михайла'. Під порадою артиста Вадима Доброліжа, того

літа я розмалювала олійними фарбами, шість образів для Іконостасу. Вони складалися в 'стоячі рамці' і на них були зображені: Пречиста Діва із Дитям, Ісус Христос, Св. Петро і Павло, Св. Михаїл, Архангел Божий і Первозваний Апостол Андрей.

Зимний 'Михайл' завіяв нас снігом, правда, але отець Денисюк зі Спірет Ривер відправив нам гарну Службу Богу і посвятив 'мій' Іконостас! Мала горстка нас погостилися в тата в хаті і ми 'попращалися' з околицею на зиму.

Околиця отримує Народний Дім гарно, тай доглядяє цвінтар. З великим жалем ми прощали молодого учителя, моого студента Володимира Коваля що здав дванадцяту клясу зі мною в Вегревіль, а два роки університету докінчив в моого сина, де вечерями він лишався сторожом двоїх діточок коли обидвоє Підручні виходили з дому. Чемна людина, і ми сподівалися що він стане провідньою

силою в Рокій Лейн околиці. Со Святыми у Покой!

Тому що Бог дав мені здоровля і довгого життя я відчуваю обовязок зазначити для світу численні добродійства учинені моїми родичами, моїм мужем та українським суспільством в загалі, а моєї мами особисто.

Кілько я вже пережила, і своїх дітей старанно в світ випустила — і чужих в школах тай в спільноті виучувала — а зараз не скажу 'як' то треба дітей научати щоб запевнити їх 'достойно' для наших надій тай для народних цілий. І навіть коли пишу отції 'Спомини' про мамину науку нашої родини, не можу якраз чітко і авторитетно 'вирахувати' тії потрібні 'приписи' для вирощення добрих, послушних та патріотичних дітей.

В осьмій класі мені 'на тринадцятий' рік вже пішло. Розумна (англійська) учителька розбудувала нам дуже богату програму науки і розвивки — не позволяюче дітям самітнього бродження. В школі ми богато читали, співали

тай 'на пам'ять' богато віршів—поезій вивчували. Раз на тиждень, в кожні філії науки кляси мали 'компетицію—перемоги'. А на дворі старші 'гонили' галки (бейсбол) а менші бігали в грах лисів, та гусят, або 'свинки' — але кожне—одне мало 'десь' належати!

Як на Різдво, так на Великдень, учителька принесла нам кольорового паперу і вчила нас витинати святочні картки, тай записувати в них желання мамі, татові тай будь—кому ми б бажали передати Щасливого Свята! Ці 'наклиєні' картки ми кидали в скринку — а вже в п'ятницю перед перервою у шкільних вакаціях, найменші в школі ставали 'поштарями' і роздавали ці 'листи' школярам! Яка втіха 'найменшим' коли вони перечитали картку правельно і занесли єї до 'належного' школяра.

Цеї п'ятниці учителька чекала із дзвінком на дворі — і не хотіла переривати нам цей послідний 'гейм бейс—болу' — доки ми його закінчимо правельно — щоб

не сперечалися "хто б був виграв коли б ми мали нагоду докінчити 'гейм'." Розумна учителька, ми все казали — але вона веліла задоволених дітей у пропущених пару хвилин шкільної науки — ніж незадоволених суперечок. У звуках дзвінка старші заховували галку, патик тай рукавицю, скоренько щоб залапати 'фостик' колії — де учителька відмірювала від найменшого до найбільшого — щей жартувала що буде бачити хто виросте більше у вакаціях! (А вона нам наказувала як ми мали мамі і татові помагати в праці, добрі річі їсти, скоро спати лягати, а найважніше — щоб все вмиватися тай купатися).

Я втворила книжку до читання. Що це? Така гарна 'картка' дивиться на мене. Купована картка — не роблена! Боже мій, хто мав гроші і знов звідки дістали такої 'чудесної' картки? (Я чудуюся — а тут вже 'очі' заглянули цю блискучу, кольорову тай з чудовими квіточками карту — і от зараз учителька зауважить їх шемрання тай спитає

'що там?'). Не витримаю. Підношу листочок, читаю ім'яно, Леонард. Дивно! Ми не здібалися з ними по товариськи — хіба на шкільних оказіях. А я така занята в школі що не на него, але будь на котрі хлопці більше часу не маю як у грі 'бейс—бол'. Чому він мені таку карту потайки лишив? Я чудуюся. 'Форгет—мі—нотс' (не—забудьки) і друкований вірш! Боже мій, Боже...

У послідній перерві (rīsec) я вже зауважую що Леонард то 'глипає' на мене то відвертає очі коли я подивлюся в його сторону. Перерва коротка, і дзвінок кличе — а хлопець злапав мене за рукав, тай ще в бігу прошептав, "ай лов ю" і тримає мене до відповіді. Збентежена, я шукаю слів бо, по правді сказати, я чуюся якась дуже щаслива що 'муштина' любить мене (чисто як в книжкових байках)! А, тому що в байках така 'любов' подається лиш 'принцезі' або дуже 'вродливій' панночці, я вирішу 'чи він справді бере мене за таку "гарну" дівчину'

— чи може посміється з мене коли б я сказала що я люблю його?

Але дзвінок далі дзвонить. Незадовго діти (тай учителька) узнають що кінець колії не закінчений. А мої сестри вже підсміхаються — вже готові випитувати тай допікати — ніхто чужий не може так 'в шкіру' вістися як 'хатні'. Вони, що не знають то вигадають, а 'старим' понаносять таку купу байок що ніяк від них не обтріпаєшся! Правда чи не правда, закім 'старі' розтолкуються то в дівчини і радість і злість та встид і непевність серце розідрутъ на кріваві шматочки. Ой, Боже!

Але, Леонард очікує відповіді! Скрутилася я і пригорнути не хочу, і відіпхнути не можу! Завтра і по завтрі треба буде до школи приходити і в його присутності 'жити', отже треба такої відповіді щоб не образила і не завстидала його. От і нагадала — "Шевченко казав українським дівчатам — 'Кохайтесь... та не з Москалиями...'.

лихоманко...!"

"Май Крисмес із нот лайк уюра Крисмес" (англійські Свята не такі як наші і навіть не в той сам час святкуються, то ми б не могли женитися). Я додала, "ай'л еск май мадер енд фадер." Він поцілував мене в лиці, і ми побігли в ряди! Захопили державні іспити і обое ми видно забули про 'любов'? По сей час ми не потрапили одно на друге.

Але в дома — діти ледви вичикали вечери. Аж мама зднерувувалися; "чого вертитеся як сновида, ще настолочу котре або попарю юшкою. Сідай за стіл одно з другим!" Такий не витримали. "Ганька дісталася картку від **хлопця**!" Всі затихли — і "сидять як дзигарки" мама б сказали! Я горю зі стыду але і з гордістю приношу тую 'чудесну карту' та подаю мамі. Посипалися 'похвали' зі всіх сторін. Ще мама і тато такої 'файної' картки нігде не здибали. Тай я читаю вірш на голос тай червонію (але приємно) від 'написаної' любови. Я бачу що мама горді що їх доня

'улюблена', а тато і питаютъ — 'ну, і що йому сказала?"

"Я йому сказала що ми не можемо женитися, бо наші Свята не приходять в той сам час як англійські Свята." Тато подивилися на маму а мама сказали: "ти дуже добре йому сказала. Я певна що його родичі зрозуміють що українцям не гаразд женитися з не—українцями! Ти знаєш як Тарас Шевченко писав, 'Кохайтесь, чорнобриві, та не з Москалями; Москалі чужі люде — роблять лихо з вами'. Ти розумно сказала, Ганю!"

Не знаю якраз що в моїм життю спонукало мене так турбуватися переданням рідної, української мови? Може то навіть ця одна так 'болюча', можна сказати, епізода накрислila ціль моєї будуччини? Бо ж я сама вирішила 'відсунути' тії 'дівочо—уявлені' поцілунки горячих, хлопячих губ; я, сама, видумала такі логічні причини котрі мої мама порівняли до Шевченкових наказів! Ой, як серце боліло та жалувало за тими 'любощами'; але як гордо я затаювала та

заховувала те 'роздерте' серце перед 'очима' дітвори та родини! Й заповнювала свій світ наукою та спортом 'бейсболу'. І навіть 'забулася' точно зауважати коли те серце зцілилося та перестало нидіти.

Коли вже діти пішли з дому, та коли, на шістьдесят—і—пятому році життя треба було попращатися із працею в народній школі я не могла скласти руки у подолок — та повісити своє серце на чиюсь працю — я взялась 'описувати' наші українські звичаї—обичаї в рідній мові а потім 'перекладати' тії описи на англійську мову.

Нагадалось мені як колись мама вчилися англійських слів від мене, тай поруч тих слів написували собі українських слів. От, так і я почала просити льокальних газет щоб 'копією' відбивали мені такі писання, поруч себе, до газети. Так вдалося мені надрукувати в газеті "Різдво" тай "Великденъ"! А вже дві українські, старокраєві діточі байки, котрі я в шпальтах приготовила їм — відмовилися

друкувати — хіба за гроші оголошення. "Ой, Боже мій," сказала б мама; але, "коло броду — скачи в воду" сказало серце моє — і я плакала! Конче я забагла назначити двадцять ліття смерти моого мужа у двох мовах у льокальній часописі. Надрукувала в належних шпальтах і заплатила!

Ще захотіла подати лісту моїх читань на касетках, старо—краєвих, історичних оповідань, котрих я начитала для Альбертійської Організації Для Сліпих. Заплатила і відчула що мама були б дуже горді із моєї праці.

Коли ж я виплачувала такі дорогі 'центи' за той друк українських писань попри англійські переклади, мені вродилась та думка! "Та вже не може бути дорожче написати 'книжку'? І те писання у книжці буде богато довше по світі бродити ніж витинки з газети? Ось, моя спроба!"

Мама читали, співали та носили те своє 'рідне' слово всюде де лиш вони знаходилися; аж до самої смерті! Доки Бог дасть мені життя та здоровля, я хочу поступати їх слідами; читати, писати та далі учити українську мову, де я б не знайшлася.

От, може я тому вчу, пишу тай читаю, бо мої мама так мене навчили! Мамина любов та мамин примір простелює стежку дитині і треба дуже прикрих обставин щоб зісунули таку дитину із наміченого шляху. Правда! То мама родить, любить, научає та доглядає, і дозрілої любови від своєї дитини чекає. От, знаю чому я пишу—читаю!

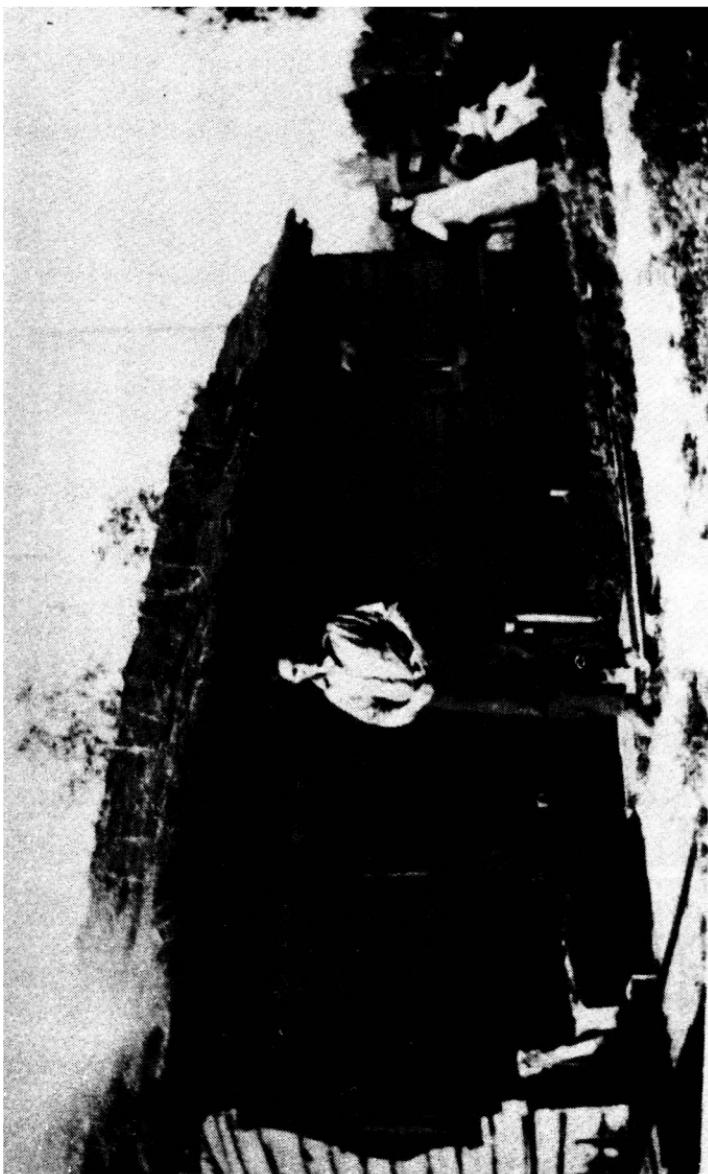
По смерті своєго мужа я вернулася до вчительовання в державній школі. У '60—тих роках я ще доглядала дві донечки в дома — Авріля на університеті а Мирослава в одинадцятій клясі. Аж у шкільних вакаціях я була вільна побути з татом на гомстедах — бо дівчата побирали Курси Українознавства в Інститутах. Ще до домашніх обовязків, цого (1962—1963) року я забрала хлопця із Рокій Лейн, Володимира Коваля, на науку у 12—тій клясі.

Але, чому тато не явилися на Великодні Свята в Форт Верміліон, я не знаю. Правда, відколи мама померли в 1954—ому році, тато 'не трималися' дому; вони мали тих 'домів' аж за богато! Сіяти та жниувати мусіли на гомштадах; зимували в Марії на Ст. Майкл, а по дорозі гостили в Ерини на Піс Ривер. До Едмонтону, Вегревіллю та до Прілейт все 'тягнули' їх давно—пережиті спомини! І часто 'спочивали де їх ніч захопила' як кажуть.

Так я з організувала Громаду в Рокій Лейн (почерез жінок) щоб ми вже пристали до Укр. Греко—Православної Церкви в Канаді; а тим часом ще витали та шанували о. Волохатюка коли йому ще можливо завитувати до нас. Також ми вже 'господарська' околиця із гарним числом фармерів; ну, тай родяться в нас діти — треба хрестити тай вчити.

Доки Райчиби опікувалися 'священником' в Прілейт та Піс Ривер — а Петро Хомяки із поміччю Николи Гайдея та Андрія Сарапука в Рокій Лейн — доти той священник 'якось' обганяв видатки подорожі; але, коли стало перед загалом питання що треба буде 'з обовязатися' на певні угоди — на певні кошти та на певні з обовязання — громада розділилася на троє.

Де в Прілейт мамина світла приявність та наука привязувала по—одиноких членів суспільства під єї провід, і де в Піс Ривер, виростаюче решта своєї численної родини,

* Петро і Настя Хомяк.

вона далі простелювала той золотий килим, тканий українським словом — той килим котрий простягається аж до Божого Престолу і вертається до людського серця почерез уста священника!

А вже в Рокій Лейн, на Форт Верміліон, не було тої нагоди для Насті Хомякової удостоїти свої старо—краєві прикмети церковного—суспільства. Хлопці самітні раз—у—раз розбігалися по роботах. На далеких сторонах вони довго чекали на здібання із українськими дівчатами — тим часом постаріли та зледащіли. Газети та книжки не купили “щоб миші та вивірки не поїли”; а пізніше, з молодою жінкою, трохом до сусідів заїздили поговорити тай радія послухати. Зараз і забогатіли тай не мали часу старати дітям науку ‘Рідної Школи’ ані ‘по четвертій’, ані ‘в суботу’, як колись ми вчили!

Тепер всі мають ‘Ti Bi’ то діти навіть англійського не хочуть вчитися в школі, бо ж вони всю науку перебирають

Петро і Настя Хомяк. Їхня Перша Хата. У третій рік їхнього поселення, інспектор вже застав 'господарство' — кури, корови — телятка, і поверх 10 акрів засіяної землі! Нема догани — попідписували всі папери, землі вже їх власність! і перша дитинка ім вродилася — дівчинка — Славчінка — Славка — і 'Славкою' називали.

почерез телевізію!

Аж всі 'ах—ну—ли' коли побачили українського Майора Едмонтону на тій кольорові телівізії! "Як гарно, Пані Підручна," дзвонять до мене до Вегревіллю. "Майор Дякур показував гостям своє місто, Вегревіль, тай сказав що він в Вегревіль знає Пані Підручну. Вона вчила його в українській школі (в Сатурдей скул). Він тоді волів би був на 'токі' бавитися, але тепер не жалує бо ще богато української мови пам'ятася. Як чужі так і українські люди поважають його бо він не встидається заговорити з ними в рідній мові!"

А моя наймолодша доня, Мирослава Фодчук, вчить 'байлінгвал' (дво—мовно) по англійськи та по українськи в державній школі в Едмонтоні!

І от, в таких випадках, я шлю свої мамі подяки до єї місця на небі. Вона 'встоялася' в церкві, в суспільстві тай в державі як **женщина**, як **подруга**, як **мати** тай як

учителька! А Богові я дякую що Він позволив мені вродитися у мої мамі тай у твердо—українській родині!

ЖІНКА

Жінка — жінка—дитина; жінка—людина;
 жінка—подруга; жінка—мати; жінка—бабуня; жінка несе світ
 на своїх плечах!

Бог дає жінці — почерез чоловіка — обовязок орудувати
 Його Світом! Подивімось на Неї: Признаймо єї старання та
 подякуймо єї.

Додаток 1: Отець Тарас Волохатюк

Вшановуюче мозольне священсьтво **отця Волохатюка**
я тут поміщаю два вірші Його, писані в тих довгих
подорожах до Піс Ривер та Рокій Лейн, з любовю!

Лист о. Волохатюка

Сван Плейн, Саск., 4—го листопада
1962 р.

Дорогий Куме:

Вчера написав я листа до Вас,
бо нині сподівалися ми наших із
Йорктону і добра нагода передати
листа на пошту, а нині дістав я із
вчорашиною поштою листа від пані
Хомяк, отже пишу другого.

Пані Хомяк повідомляє мене, що
26—го вересня зорганізувалася серед
Вас Українська Греко—Православна
Громада, що хоче вписатися до
Західної Єпархії (себто корпорації
Української Греко—Православної
Церкви в Канаді), щоби дістати обслугу

їй священника, о. Денисюка із Спірит Риверу, але бажає і моєї обслуги, доки здоровля мені позволить, а спеціально на 12—го липня 1963 р., щоби я посвятив площу під церкву та щоби Громада вшанувала 25—ліття моєї душпастирської праці серед українських поселенців Форт Верміліон та Піс Ривера, та запрошує й мою дружину на се свято, і врешті, що громада збирає фонд на видання моїх віршів книжкою.

Нині маю час написати тільки до Вас — як свого довголітного (від 30—го року) приятеля. Я, очевидно, рад, що Громада, хоч уже не як Українська Автокефальна Православна, бажає вшанувати мою 25—літню працю та що бажає, щоб я і далі обслугував їй доки зможу. На жаль, в таких обставинах повстає велике питання. Коли Громада хоче пристати до корпорації Укр. Греко—Православної Церкви в Канаді, щоб дістати обслугу їй священника, то дістане аплікацію, що її виповнивши та підписавши вона стане частиною корпорації і тоді й земля під Церквою опиниться в корпорації — і я не сміти буду стати на неї ногою як священник Української Автокефальної Православної Церкви, а в Народнім Домі зможу відправляти Богослуження доти, доки Громада не впише Його до Корпорації.

Пані Хомяк пише, що до Української Греко-Православної Громади вписалося 9 членів, між ними Ваша дочка, пані Підручна, що взяла гомстед коло Вас та перебувала у Вас по пару тижнів перед минулого та минулого літа, та що Ви почесний голова. Ще двох видно немали охоти вписуватися, і я радби, очевидно, знати, котрі. І рад би довідатися від Вас, яким чином нова громада з'організувалася. Отже просив би Вас, щоби по змозі як найскорше відписали мені.

Тимчасом посилаю Вам змої релігійні пісні:

1. Просим Тя, Ісусе, серед бур життя; 2. Хто іти за мною хоче?; 3. Покайтися, люди!

та з мої автобіографічні вірші:

1. Не хлібом тільки людина живе; 2. Інакшим бути я не можу; 3. Ти мій суддя, мій Господи і Боже, що їх збирався я післати Вам, — а з 74-ими роковинами Вашого Уродження зичу Вам Щастя, здоровля, та многих літ, щоби ще й правнуків під вінцем бачили. У Ваші уродини відслужу Молебень, а на Михайла Службу Божу за Ваше здоровля, а пізніше, при найближшій нагоді, Службу та Панахиду за упокій душі Вашої Дружини а нашої куми.

о. Тарас Волохатюк.

St. John's, Nfld., 4.8.1962
Дорогий. дінне!

Вчора написав листа до Вас, бо кий сподівався на ваше відповідь із Ігорівським і зробив якогось висновку щодо листа на паперу, а кий дістав від професійного поштмейстера листа від пані Домінік, сподіваючися другого.

Такі ходи я побудував мене, що 26-го березня звернувся з серед Все Українська Греко-Католицька Згромадження відповідь до Галицької Епархії (себто католицької Укр. Греко-Католицької Церкви в Канаді), щоб дістити обсягу її відповіді, а відповідь зі Спільноти Рівненської, але була відмінна і мої обсяги, доки зупинив мені позитивно, а сповідане на 12-го липня, 1963, щоб відповісти письму між Церквю та шотландською відповіддю 25-ї лютого мої душевно-пиротехнічні суперечки з українськими громадами Укр. Греко-Католицької Церкви, та запрошує відповісти мені згідно на це письмо, і відповісти, що зробляє згідно на видання моє відмінне книжкове.

Мій лист раз написаний тише до Вас - як своє здавання (від 1930-го року) прийнятій. Він, очевидно, праг, що зробляє, ходи чи не як Українська Апостольська Греко-Католицька, бажає видавити щопротягом 25-ї тижнів після цього та щоб бачив, що він є такий обсягував її угоди зупинку. На жаль, у цих видавництвах поки ще не вийшли публікації. Тому зроблено ходи пам'яті до католицької Укр. Греко-Католицької Церкви в Канаді, щоб отримати

(місце)

Лист о. Волохатюка

Лист о. Волохатюка

Сван Плейн, Саск., 26—го квітня 1963.

Христос Воскрес!

Дорогий Куме!

Як Вам вже відомо, Українська Автокефальна Православна Громада, що її я поміг з'організувати майже чверть століття тому, просила мене приїхати сего року на Великдень, якщо можливо, або зараз по святах. Тому що громада звернулася до мене завчасу, скорше аніж дві найближі до мене церкви, то й приїхав я у Велику Пятницю і на Великдень відправив Утренню та Службу Божу, а по Вечірні Панахида за покійну дружину Вашу, а нашу куму, та молебень за Ваше здоровля, а у світливий Понеділок Службу Божу — а так, Паастас за пок. Василя Івачковського, на бажання його брата Стефана з Дедвуду.

Про поступок Андрія, що його не осудив я за те, що покликав уніяцького священника хоронити дружину (розуміюче його обставини та що се мусіла бути остання воля її) а ще й відправив у в тижнів поминальну Службу за неї, Вам, думаю, те ж уже відомо*.

*(Я прибула на похорон Андрієвої Жони, Ганьки, і питала Андрія Сарапука — ми родина по мамі — чому не дав знати о. Волохатюкові, коли вона вмерала на рака? “Ці родичі Католики — що зробиш?” — а, до того, “доки Волохатюк приїхавби із Сван Лейку в Манітобі — не мож чекати.” — Примітка Анни Підручної).

Та найсумніше було мені що Ви, хоч поверх 30 літ стояли зі мною за правду, ні на Великдень ні у Світлий Понеділок не приїхали на моє Богослуження — під натиском, видно, дочки, що в листі з 10—го квітня** писала мені, що тіде до Вас на Свята. Жаль мені, що по 3—ох десятках літ на християнському становищі Ви дали себе заломити, хоч знаєте з Євангелії та моїх проповідей і релігійних пісень, основаних на науці Христа, що “тісні ті двері і вузька та дорога, що веде до життя” (Матвій, 14) та що “тільки хто віддержить до кінця, той спасеться.” (Матвій, 10: 22; 24: 13).

Все ж таки душою, що у серці свому Ви ще не перестали бути приятелем мені, що завдяки Вашій прихильності від 1930 р. помимо поверх 30—літніх злиднів не піддаюся фарисеям “хліба куса” — а стараюся іти слідом Христа вузькою, тернистою дорожиною, совісно подаючи людям Його божественну науку, і тому можу з Апостолом Павлом сказати усім, хто слухав моїх проповідей: “Чого ви і навчились, і прийняли, і чували, і видали в мені, те чиніте, то Бог миру буде з вами.” (Фил. 4: 9).

У прилозі посилаю Вам, перебиті на друкописі, усі три мої релігійні пісні, та вірші: 1. Фарисеї; 2. Не тільки хлібом людина живе; 3. Інакшим бути я не можу; 4. Ти мій судя, мій Господи і Боже — щоби Ви могли вважно прочитати собі їх — а тоді відписати мені на сего листа,

**Ще його застав я вернувшись додому; з дому виїхав я перед цвітною неділею!

що його посилаю до Вас через Валиля Богая, із проханням доручити Вам його особисто.

Може по всьому тому, що сталося у громаді завдяки заходам Вашої дочки, і вона прочитає важко мої пісні та вірші, що посилюю Вам, та теж пізнає Христа, що є Дорогою і Правдою і Життям (Ів. 14: 6) та Єдиний може дати спочинок душі людини (Матвій, 11: 28—30), чого від серця їй бажаю.

Прилога: Нехай же "Мир Божий, що висше всякого розуму, хоронить серця і думки ваші в Христі Ісусі! (Фил. 4: 7).

о. Тарас Д. Волохатюк.

П.С. Чи отримали Ви вже реєстраційні форми з Едмонтону та Ріджайни?

Зі щирою подякою і пошаною у мозольній праці отця Волохатюка у догляді Української Православної Громади в Піс Ривер та Рокій Лейн, я, на сім місці, пускаю у друк дві

його поезії — "Просим Тя, Ісусе!" та, "Ти мій суддя, мій Господи і Боже!" щоб його пам'ять між нами не сатерлася — не забулася!

Він подарував нам свій час у тих далеких подорожах. Бін надуживав своє здоровля у тих трудах, за тих виснажуючих днів та невиспаних ночей. А що вже до 'заплати', дуже часто годився зі словами, "як Бог дастъ, так буде — коби де подибати щось зісти." Такі то часи були!

Тими 25—роками він був нашим 'веснянним' віщуном; нашою надією що ще раз почуємо Боже Слово українською Православною мовою.

Він був нашим 'Святим Отце'!

Я хапаю сю нагоду — друку моїх Споминів про матір — щоб подарувати любого хоронителя душ наших — висвітленням у друк, двох його поезій.

Не забуваємо Вас, Отче Волохатюк, та не забудемо
вашої науки!

"Просим Тя, Ісує!"

На арію: *Просимо Тя, Діво, шлем до Тебе глас*

Просим Тя, Ісує, серед бур життя: (Ів. 16: 33)

Мира Твого, Спасе, дай нам у серця! (Ів. 14: 27)

Бережи нас та кріпи нас, (Ів. 17: 15)

молим щиро ми,

Щоб найшли ми та ввійшли ми

тісними дверми. (Мт. 7: 14)

Сину Божий: Ти Дорога, Правда і Життя! (Ів. 14: 6)

Дай нам сили вузьким шляхом (Мт. 7: 14; 10: 22; 24: 13)

пройти до кінця,

Щоб ввійшли у радощі

нашого Творця! (Мт. 25: 21, 23)

Дай нам пробувати у слові Твому (Ів. 8: 31)

Й учнями Твоїми бути у всьому,

І в любові щиробратній

Правду ізнайти

Та долину злоби й лиха

вольними пройти. (Ів. 8: 32)

Сину Божий: Ти Дорога, Правда і Життя! (Ів. 14: 6)

Дай нам сили вузьким шляхом (Мт. 7: 14; 10: 22; 24: 13)

пройти до кінця,

Щоб ввійшли у радоші

нашого Творця! (Мт. 25: 21, 23)

Ти бо, Спасе, Ласку з неба нам звістив

Та у Ласці Правду Божу обявив (Ів. 1: 17)

Й, щоб життя нам із любови

вічне принести,

Свою кров Ти найціннішу (Ів. 3: 16; Мт. 26: 28)

пролив на хресті.

Сину Божий: Ти Дорога, Правда і Життя! (Ів. 14: 6)

Дай нам сили вузьким шляхом (Мт. 7: 14; 10: 22; 24: 13)

пройти до кінця,

Щоб ввійшли у радоші

нашого Творця! (Мт. 25: 21, 23)

Поможи—ю тіснії двері нам найти

Й ними на вузькую дорогу ввійти, (Мт. 7: 14)

Щоб друзями ми Твоїми

на землі жили (Ів. 15: 14)

Та як Божі діти світлом (Ів. 1: 12)

світові були! (Мт. 5: 14—16)

Сину Божий: Ти Дорога, Правда і Життя! (Ів. 14: 6)

Дай нам сили вузьким шляхом (Мт. 7: 14; 10: 22; 24: 13)

пройти до кінця,

Щоб ввійшли у радоші

нашого Творця! (Мт. 25: 21, 23)

Свон Плейн, Саск., 19.1.1958.

о. Тарас Д. Волохатюк (Тарас Дмитренко).

Пп. 26.4.1963.

"Ти Мій Суддя, Мій Господи і Боже"

(По Псалому 25: 1—7)

Ти мій суддя, мій Господи і Боже,
 Бо за Твоїм я голосом ішов
 Й на Тебе тільки серед лав ворожих
 Впovав я — і зі шляху не зійшов.

Нераз мене Ти виставляв на пробу
 Та душу у борбі сталив мою,
 Щоб силу дать і в найприкрішу добу
 Постояти за Заповідь Твою.

І спілки з лицемірами не мав я,
 На згоду з хитрунами не ставав,
 Із лиходіями не засідав я
 Та до лукавих я не приставав.

Тому із чистим церцем приступаю
 До вівтаря Твоєго, Спасе мій,
 Та совісно братам моїм звіщаю
 Величний Заповіт спасенний Твій.

Учителю і Спасе мій, Ісусе,
 Подателю і Правди і Життя,
 Дай сили за Тобою йти, молюся,
 Аж до кінця дочасного буття.

Горлиць, Саск., 28.8.1943.

Тарас Д. Волохатюк.

Пп. 26.4.1963.

* Родина Василя й Анни Підручних. Травня 1951 року.
Стоять: Авріля, Лелія, Василь Теодор, Зеновія. Сидять:
Тато Василь, Мирослава, Мама Анна.

Додаток 2: "Спомини Про Мужа"

*

У двадцятому року по смерти (23.11.59) агронома Василя Підручного, родом з околиці Україна, коло Етельберт у Манітобі. У Тюлоні, Давфіні та на Вінніпегському Університеті він закінчив перше учительські, а так фармерсько—агрономічні студії. У 1926—му році Альбертійське Правительство найняло його на посаду між українською спільнотою в Вегревільській території.

Хочу пригадати і підчеркнути що завдання намісника Альбертійського Агрономічного Факультету було: пошукати українського вченого котрий ще затримав українську розговірню мову. Отсім чином культурна держава признала що членство народу підноситься почесною рідну мову.

*Передрук із газети "Вегревіль Обзервер", 23.II.59.

І нема де правди подіти що почерез фармерсьтво піднеслося у свідомості ширше суспільство у цих околицях де заходився агроном Василь Підручний.

Пан Фред Нюком подав Підручному ключі до офісу і до особистого авта. Складний фотознім зобовязував його зазначувати просування нових програм. Способом познакомлювання себе із по—одинокими потребами околичних та особистих осіб залежали від него самого.

Найперше агроном вдався до шкільних учителів. В їх класах він виголошував сходини околичних родин. В українській мові люд вишукував нових порад на старі прикости та клопоти. Дітвора липла до нових Відділів науки про догляд худоби, коней, свиней та збіжжа. Жіноцтво випитувало у якості огородини та насіння. Їх заінтересовання принукало агронома Підручного піддати гадку Правительству що добре було—б за—ангажувати жінку (в особі Панни Ганки Романчич) у помічні ширшому

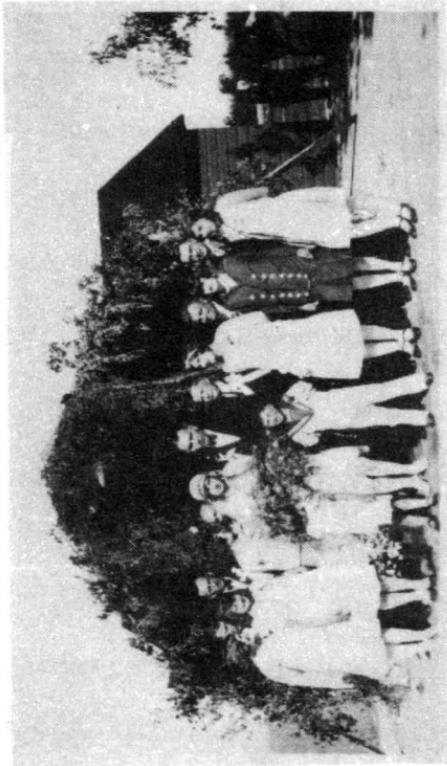
жіночому запотребованню.

Василь Підручний зауважував і використовував народні сходини де вишкував і обзнакомлювався з людською "бідою" та "непорадою".

Де його посада "бочила" від явного проводу в світськім, організаційнім життю: його розсудна порада являлася на дискусійних нарадах почесною вибраних зарядами. Людські жалі він не вважав за дрібні на його увагу.

У бігу його посади родина замешкувала в Вегревіллі, в Вілінгдоні, в Смокі Лейку і '45—го року знова замешкала в свої хаті, в Вегревіллі.

Агроном Підручний відмовився "заслуженого" кватировання у Провінційних будинках в Едмонтоні; міняючи цю честь за повернення до свого перш—наміченого округа, у Вегревіллі, до власної хати, де помер у п'ятьдесят—девятім році життя.

* Wedding of Anna Raychyba and William Pidruchney, 22 July 1928, Prelate, Saskatchewa. A large platform was built beside a granary and Chokecherry and Saskatoon trees from the South Saskatchewan River arched over a make-shift altar which faced east. The July day was sunny, hot and clear. My new husband's new shoes hurt his corns so much that people asked my mother if Anna's man was lame? Many times he recalled how foolish it was of him to buy 'fitting, shoes. Rev. D.M. Stratzchuk and Rev. Hrebenuk assisted Archbishop Ioan Teodorovych in the two-and-a-half hour liturgy and wedding service. The cymbal and violin players escorted the wedding party to the house for dinner and to keep the young people dancing until it was their turn to enjoy the wedding feast!

Утішався чотирма доньками і одним сином. Вивінував троє у супружество.

Часто агрономічно—фармерські сходини та вистави згадують заслуги першого та улюбленого друга українсько—канадської спільноти в Альберті.

Згадую і Я — Жена твоя,

Анна Райчиба—Підручна.

Memories of My Husband

MEMORIES: In twenty years after the death of William Nickolas Pidruchney, Bs.Sc. in Vegreville, Alberta (II.23.79).

There were several reasons why schoolmaster William Pidruchney had enrolled in Agriculture in Manitoba University in Winnipeg.

Of pioneer parents who were seeking a bare living out of the poor soils of "Ukraina" district in Ethelbert, his teacher's salary, garnered at great sacrifice, held no promise of wealth. Yet, his summer vacation sojourns into the rich farming areas of the southern part of the province spoke of an abundant returns for good practises. If he was to be a good return on the family's investment, he must return to them more than the money value of his education.

William Pidruchney was able to do just that when Lady Luck smiled and blessed his effort. As he wrote his final examination, a Government of Alberta Agriculture Department representative was waiting to interview him. Mr. Fred Newcombe had found the Graduate in Agriculture who was fluent in both English and Ukrainian.

In April, 1926, District Agriculturalist William Pidruchney was presented to the predominantly Ukrainian farm folk as their Extension Farm Educator in the new farming policies. In

April 1928, William had resettled his step-father, Fred Podealuk, and family on a half-section just one mile east of Vegreville.

In particular concern for the women in his territory, District Agriculturalist Pidruchney advised the government of the availability of the services of Miss Hanka Romanchych of Winnipeg, as co-worker and spokesman for farm women.

He reached the young through the district schools.

William Pidruchney's work-thoughts spilled over into the holidays; be they church, social, community or organizational. Any place people gathered he would steer thoughts towards betterment of family life. It was his nature to use his time profitably. He counted his life in work accomplished - not in eight-hour days.

He forfeited the well-deserved promotion to an office in the main buildings in Edmonton, for his wish to live among his people, with his office door at street-level. His wife and

family wanted to come back to their own home.

He saw three of his five children married and set up in their particular careers.

The years of strenuous travelling by car in the days of mud and gravelled roads were too severe a strain on an inherited coronary heart. The tension of a Service Board Meeting severed the life-line of a determined will.

Every year the Vegreville Agricultural Exhibition and Fair marches the Parade along main street. Here come the Farm Boys and Girls' Camp! Yes, it was first organized by District Agriculturalist Pidruchney!

Written by his wife,

(Mrs. Wm.) Anna Pidruchney.

(Previously printed in the Vegreville Observer).

Додаток 3: Великдень

Великдень—Ukrainian Easter*

В рамцих одного року Церква розмістить науку про життя Ісуса Христа. Вклучно з весною, свято Воскресіння належить до днів відродження життя світового обрію.

Хоч “Квітня Неділля” звідомить нас що “шутка бє, не я бю, за тиждень Великдень,” то Церква визначає чотири дні науки.

В четвер правляться молитви о прощання гріхів наших, як Ісус відходив на самітню молитву. Церква накрита чорною мантею нагадуюче Піст і Сповідь. Люде припадають до землі поклонами, по дванадцять раз дванадцять,

*Vegreville Observer, 12 April 1979.

признаючи науку Апостолів. Навіть Юда, що продав Ісуса за тридцять гріш — коли подивися на муки Його, кинув геть гроші і поклонами просив прощення в Бога.

В Велику Пятницю нарід збирає Тіло Ісуса з Хреста і несе Його Плащаницею тричі вколо церковної площині. Чорні хоругви та сумний тон співу відправи, приводить людей до сліз. Молодіж безперестанно калатає деревлянними калаталами, доки не примістять Плащаницю перед вівтарем, на Катофальку.

На вколішках нарід приступає до посліднього ціування.

В суботу молитви і сповідь розказують що Ісуса мати приходила з мироносицями змастити святе тіло Ісуса пахучим миром.

В Світлу Неділлю громада збирається з сумним походом тричі навколо церкви, ніби перед похороном. Священник стукає тричі в церковну браму (ніби відкочує

камінь котрим Ісусів сховок був підпертий) і двері втвораються на ясно-прибрану уквітчанну і ясно-освічену середину.

Радісний спів хору розливається на привіт людям: "Христос Воскрес!" по три і по десять раз, доки церква заповниться людьми. Грімкою веселістю бують дзвони; довго—довго дзвонять дзвони тую веселу вістку, "Христос Воскрес із Мертвих" і "Смертею, смерть здолав" і "Тим що у гробах, життя дарував."

І хоч-но-хоч нам легше на душі бо і тим що тепер умерлі і тим що ще умрутъ Христос "життя дарував."

По святочній Літургії люд приступає до призастія.

Між дітворою чути шемрання. "Паску, от будемо святити мою пасочку." Так, в Українців є дуже гарний звичай — посвячення Паски!

Біло-накритий кошик збережує хліб-Паску! Тіло Христової Науки. А Писанка! Те яєчко: ознака Божих

плодів для Світа. Та зеленина: Хрін, цибуля, та часник від Бога обіцянка життя по смерті. Яка підбадьорююча думка: що Бог подав нам ці всі ознаки своєї любові до нас.

Вже золотий Хрест і Хоругви супроводять священників із Свяченою Водою! Дзвони дзвонять і хор з людьми співає весело "Христос Воскрес із Мертвих! Смертію смерть здолав, і тим що у гробах — життя дарував." Тати затикають горіючі свічки в тіло Паски, діти уважно слідять чи упали краплі святої води на кожну річ.

В дома бабуня ще раз роздажуть чому українці "пишуть" писанки.

"Коли Ісус ніс хреста на гору Голгофту, за ним ішло богато людей. Вони пошпортувалися, падали і розсипали свої їдла. Коли збирали яйці, дивувалися що не мож було стерти з них червоної крові Ісуса, та чорної землі і зеленого кольору трави. Коли поскладали їх назад у кошик, бачили що сонце золотило їх а небо відбивало своє

* Єпископ—Митрополит Йоан Теодорович. Вегревіль,
Альберта. 1947.

блакиття на них. От вони заховали тії яєчка як памятку 'Розпяття Ісуса' і навали єї 'Писанкою'."

Дідуньо додасть про бідного що ніс троє яєчок на продаж коли побачив що Ісус упав під хрестом. Він поставив яйця і підбіг до Ісуса помочи Йому піднести Хреста. Коли вернувся, побачив що яйця окрашувалися ясними кольорами і пізнав Христову подяку за поміч, і узnav що Бог бачить наші старання і труднощі.

Люде обмінюються писанками і розпрощуються поцілунками.

Зараз підуть на гроби звитати своїх померших Великодньою Піснею, "Христос Воскрес із Мертвих, Смертю смерть здолав, і тим що у гробах, життя дарував!"

Обід починається розкроєнням яйця!

Христос Воскрес!

Написала: Пані Анна Підручна з Ветревіллю.

БЕЗІМЯННО

Воскресіння Ісуса Христова

В ранніх олівці церкви розмістяться на місці поховання Ісуса Христова. Наукові в заснові, свято Воскресіння маєлежить до днів відродження хніта світсього обрію.

Хоч "Катина Надія" звільняє нас не "пугти се, якщо би : за тіхдеї винагоди" та інші, звичайно, вимірюють відповідь.

В часі підальшості відстоїв від проміні грізливих маніїв, як Ісус відходив на самите молоту. Бернард макрота чорном макети магелану Піот і Сновід. Алеєе пропаламент до землі поклонені, по Аваламандіть раз драматичні, привізені науку Аностії, Канії! Канії, нас відмінно! Ісус же, що зберіг, відійшов від нас, але зберіг нас, зберіг нас, але зберіг нас, не мухи Іого, якому геть проїх і поклонами просіни проміні в Бога.

В Великому Нічному маршу збиралася Іисуса з Хрестом і несе Іого відомий погон. Успіхи, відмінні і сподії розказують про Ісуса матиє приходили в міжнародні змістах саніте Ісуса Ісуса відомий миром.

Салтику Неділю громада збиралася в суміші поклонів таївів, наскрізь, відії перед розкошом.

Успіхи, відмінні і сподії розказують про Ісуса Ісуса відомий миром. Успіхи, відії кімбрий та Ісуса відомий миром.

Радісність сіль хору розказують про Ісуса Ісуса відомий миром. Ісус відомий миром.

Громада розказують про Ісуса Ісуса відомий миром.

Із суміші поклонів таївів, наскрізь, відії перед розкошом.

Успіхи, відмінні і сподії розказують про Ісуса Ісуса відомий миром.

Із суміші поклонів таївів, наскрізь, відії перед розкошом.

UKRAINIANE BLESSINGS
The blessing of the bread

Christianity has taught that a span of seven days encompasses the life-story of Jesus born to Virgin Mary to die and be resurrected to God, His Father, in Heaven. Then Easter must come in Spring when Earth wakes up from its winter sleep. To learn the story of Easter we have to go back four days to the previous "Pussy Willow" Sunday.

Tell us that it is one week till Easter.

Black draping of the Altar in a silent period tells of Jesus praying on the lone mount. He told the twelve apostles the Last Supper that Jesus would offer death and he would be "sold" by one of them. Judas told the King's henchmen where to find Jesus but when he saw his suffering for righteousness.

On Thursday we stand prayers, prostrating ourselves in a humble request for forgiveness of our sins.

On Good Friday we will mourn Jesus' death. Carrying dark banners and rattling the wooden bells (halatals) we will chant the death arie, as we slowly proceed three times around the church. We cross ourselves with bare fingers to the right shoulder first, where sits "The Sun", then the left shoulder, where abides "The Holy Guest". We are carrying Christ's body to lay it in state on a catafalque before the altar. Here we pray, practice and sing his suffering from the earth.

It is on Good Friday that we sell stories of the Ukrainian Easter Egg. A pauper set down his basket of eggs for sale, to help Jesus lift the Cross. When he came back he found beautiful coloured eggs in his basket, and sold them for much more.

Another tale tells of the multitude following Jesus, stumbling and falling, and spilling their baskets of food. As the eggs rolled down the mountain, they were black from the earth, green from the grass, and red from the poppy of Jesus'. The white and blue were the reflection from the sun and the sky.

On Saturday we come to church to listen to the story of the Women who came to rub his body with perfumed oils. What day we may go to confession we pray at the priest. On Sunday we come to Jesus'.

We begin the procession as on Friday; three times around the church. The priest knocks on the closed door of the church, as if rolling away the stone. The door opens to a beautiful golden church. The choir sings out joyously "Christ is Risen". "Christ is Risen". "Christ is Risen". The church bells are ringing tumultuously.

The long Liturgy is answered by the congregation "Ghrygory Voikivs in Mervitch". Everybody steps up to receive communion and partake of the special Ukrainian service of the Blessing of the bread.

The family barks are arranged in a circle inside or outside the church. The golden Cross and the bright banners begin the procession as the priest follows with the blessed water. The stops with the water bottle obtain that the generous sprinkling of water reaches the items surrounding the lighted candle.

The round Pascha symbolizes Christianity - the teachings of Jesus.

The Egg-Pysanka carries the legend of the Resurrection of Jesus.

The Greenery, hyacinths, onion and garlic bring the everlasting Hope of the renewal of life after Death.

Other foods embellish with Spring colours the priest smiles at the family group;

He spreads the Easter greeting -

"Christ is Risen".

The choir is singing - the bells are ring-

"Christos Voikivs in Mervitch;

Smirnyi Smart adolav : i tyne who-

u hrychuk, Mytia daruvav."

Symbolic - Yes ; Beautiful - Very ;

Necessary - the Ukrainians think so ;

written by (Mrs. En.) Anna Fidorenko

Додаток 4: Різдво*

Християнство постить шість неділь перед тим Святым Вечіром, січня 6-го, коли небесна зірка виголосить люду різдво Христове.

Родичі просять Бога щоб позволив поодиноким членам їх родини прибути на тую спільну вроочистість, народини маленького Ісуса.

Домашні члени бігають поза своїми обовязками; а малята хухають у віконню шибу щоб мороз розстав і лишив їм дірочку чистого шкла, через котре вони вздряТЬ на небі тую першу вечірню зірку.

Ось, вже і побачили зірку! Родина впадає на коліна і в "Отче-Наш-у" дякує Господу за світлу вістку!

*Передрук із "Вегревіль Обзервер".

Батько світить воскову свічку в колач-хлібі на столу, і заявляє, "Христос Родився". У щасливій вдячності всі відповідають, "Славіти Його".

Зараз батько вносить Дідуха (сніп збіжжа) і вінчує: "Вінчую Вам із сими Святами, що дав Бог дочекати; Дай Боге оправдити, та до Нового Року дочекати. Від Нового Року до Богоявленніє, Від Богоявленніє до Воскресення, Від Воскресення до сто літ. Доки Вам Панбіг назначив вік. Христос Раждається!"

Він складає сніп у куток на поличку, і просить родину до столу.

Врочисьто всі колядують першу Різдвянну коляду, "Бог Предвічний Народився," признаючи і витаючи Ісуса Христа -- Сина Божого в хаті.

Свічка, як та зірка, блимає одиноким світлом в хаті.

Батько підносить ложку куті, (пшениця з медом і терпим маком) і приказує, що і у неї Бог подає нам вічне

життя, щастя і добробут.

Мати зауважує що борщ, гриби, варенники, рибу, пиріжки, з горохом, фасолькою та солодким компотом, всіх дванадцять страв треба покуштувати, щоб не образити котрого з Апостолів.

Апостол Андрей вперше проповідував Христіянство на Україні.

Втойчасні дики орди розпняли Його на перехрестю.

Одно рамено того перехрестя Православна Церква зложила на хрест Ісуса Христа, як памятку що Він положив своє життя за Віру Свою.

По вечері нагадують багато коляд. Дідуньо і бабуня запам'ятають стародавніх; а молодіж додає нових котрих навчилися в українській школі.

От, вже час збиратися на Різдвянну Службу Божу. В опівночі так гарно в церкві! В темні свічки горять так ясно! Бліск золота ісрібла на ялинках скаче зіркато! А спів

хору завивається в запах ладану і розриває душу чарами
Свята.

І ще раз, і ще раз вдячно народ співає...

Бог Предвічний народився...!

Прийшов днесь із небес,

Щоб спасті люд свій ввесь

І утішився.

В Вифлеємі народився...

Господь наш, Христос наш

І спас наш для всіх нас

Нам народився.

Обвістив се Ангел Божий...

Убогим пастирям

А вчера звіздарям

І земним звірям.

УКРАЇНІАН - ХРИСТИАН
ПІЗДАРОВ ДОМІ

Ukrainian Christians begin

with the birth of the Christ-Child
on the eve of January 6-th.

Six weeks of least prepare its
christians for the Great Event, which
Heaven will announce with a bright
Star.

Every family hopes that all its
members will be home for
Holy Supper; when the youngest
children, Kreschil, sit on the bench by the
window, where that have been waiting
4 days in the front, pass, will bring
announce, "I see the Star, mother,
I see the Star."

Father will come in from his
chairs in everyone's room before the
beginning of the Supper. Child will thank God
for this beautiful moment.

Then mother will ask father to
light the candle on the kolach (a
circle of braided bread) in the table
center; thus bringing the Star into
the house.

Father will announce the greet-
ing, "Christos Areyas" (Christ is
born), and each of the family
will answer, "Glory to Christ
Yeshu."

As another brieks forward the
twelve lantier and places them
on the hay-covered white clothcock,
father brings the Grains inside.
He recites the verse, "I am happy
that the family and healthy
and wealthy we are today,
He places this epithet on the
table in the corner of the room. It
will last there until New Year's Eve,

January 13-th, when they will burn it
in a New Year's fire.

The older children will jump
over its fire, to prove that they are
strong and can fly forth into life
without being scorched.

Now the family sits down to the
table and greets the evening with its
first Christmas Carol, "God Yvidichan"
(God Karmann).

"Kulik," the sheaf with poppyseed
and honey, symbolized a gift to
the harvest, -- of life, health and

happiness. When each of the broach, fish,
fruity, hryb (unbaked), lentils,
sweet buns are eaten,
many carols are sing-

Grandma, the wife whose
grandparents say complete the circle,
as the other Christians. Eve in
the evening, when their Lenten fast
was over, their Lenten father was
dead, their neighbor was a favorite
daughter.

Such a lonely or a childless
friend or neighbour will accept an
invitation to this holy evening.

Church Services begin before
midnight and again at all hours of
Christian morning, and families may
take church services in the church
or at home. They usually attend
the services in the church, especially
the Midnigh one. The services
candle brightness and the green
of the spruce and cedar are indescrib-
able fragrance with the fragrance of the
incense, this holiday leaves an
indelible joy of participation on the
children's minds.

Women make the Kolach, Soltas and
other dishes, while with
them others in however houses they will
visit and how many gifts for the church
they will earn.

In very large parishes carolling
is enjoyed during the three holy days
of Christmas; then resumed during
Epiphany Eve and its holy days, to
ensure a visit to every parish family.

A sweet "Vozne,"
I another "Vozne".

"B Budnessi narodina" --- I ---
Pochos naz, chrestos men,
I Chas naz sam beli naz
kau karparsch.

"Obozrenie Andrei Bohom" --- I ---
Vozne, vosevne,
I another "Vozne".

In the Ukrainian calendar,
St. Nicholas' day, December 19-th,
is when adults and children
love to go to the city given
to them, to give presents
and accepted at Christmas time.

Батько пізночі зустрієсь нові, і
принесе з собою 1 веселі наради, 1
блік любові, як і багато іншого.

Маки сказають що добре, гроби,
наречені, відповідь на пропозицію,

Фасоновані, відповідь на пропозицію,
жінки дівчата, супруги, супружескі

відносини, супутники, супутниці,

батьки, діти, брати, сестри, супутники,

брати, сестри, супутники, супутниці,

батьки, діти, брати, сестри, супутники,

Батько пізночі зустрієсь нові, і
принесе з собою 1 веселі наради, 1
блік любові, як і багато іншого.

Маки сказають що добре, гроби,
наречені, відповідь на пропозицію,

Фасоновані, відповідь на пропозицію,
жінки дівчата, супруги, супружескі

відносини, супутники, супутниці,

батьки, діти, брати, сестри, супутники,

брати, сестри, супутники, супутниці,

батьки, діти, брати, сестри, супутники,

table and greets the evening with its
first Christmas Carol, "God Yvidichan"
(God Karmann).

"Kulik," the sheaf with poppyseed
and honey, symbolized a gift to
the harvest, -- of life, health and

happiness. When each of the broach, fish,
fruity, hryb (unbaked), lentils,
sweet buns are eaten,
many carols are sing-

Grandma, the wife whose
grandparents say complete the circle,
as the other Christians. Eve in
the evening, when their Lenten fast
was over, their Lenten father was
dead, their neighbor was a favorite
daughter.

Such a lonely or a childless
friend or neighbour will accept an
invitation to this holy evening.

Church Services begin before
midnight and again at all hours of
Christian morning, and families may
take church services in the church
or at home. They usually attend
the services in the church, especially
the Midnigh one. The services
candle brightness and the green
of the spruce and cedar are indescrib-
able fragrance with the fragrance of the
incense, this holiday leaves an
indelible joy of participation on the
children's minds.

Women make the Kolach, Soltas and
other dishes, while with
them others in however houses they will
visit and how many gifts for the church
they will earn.

In very large parishes carolling
is enjoyed during the three holy days
of Christmas; then resumed during
Epiphany Eve and its holy days, to
ensure a visit to every parish family.

A sweet "Vozne,"
I another "Vozne".

"B Budnessi narodina" --- I ---
Pochos naz, chrestos men,
I Chas naz sam beli naz
kau karparsch.

"Obozrenie Andrei Bohom" --- I ---
Vozne, vosevne,
I another "Vozne".

In the Ukrainian calendar,
St. Nicholas' day, December 19-th,
is when adults and children
love to go to the city given
to them, to give presents
and accepted at Christmas time.

(Dr. Mr.) Anna Pidruchny,
written by

miss Anna Pidruchny - Bereslans

Слава Богу Заспіваймо...

Честь Сину Божому

Господу нашому

Поклін віддаймо.

Написала Пані Анна Підручна, з

Вєгревіллю.

Додаток 5: Reading For the C.N.I.B.

Для будучих поколінь я начитала касетки стрічок із наших Історичних Оповідань з України. Де що лишила із своїх писань в 'українській мові' та в англійськім 'переводі', а для дітей я видала дві групи книжечок із 'говірною мовою' та малюнками. Хочу вірити що світ потішиться ним.

Ще раз кланяю голову перед світлою згадкою діл своєї мами і дякую єї що навчила мене читати та писати рідною, українською мовою!

"READING" For The C.N.I.B.

Українські історичні
Повіsti начитані на касет
коні **тасьми ... для**
Організації котра за-
опікується добробутом
невидючих, та спілкюсіє
свого членства.

1. СИНИ ЗЕМЛІ ... 3-томи
 - п. Ілля Кіріяк.
 2. В ПОЛЕТИ до ВОЛІ ...
 - п. Наталка Когуська.
 3. СОНЯШНИЙ ПРОМІНЬ...
 - п. Борис Грінченко.
 4. За СЕСТРОЮ ...
 - п. Андрій Чайковський.
 5. КАРПАТСЬКА НІЧ...
 - п. М. Ірчан.
 6. ЗАЛІССЯ ...
 - п. Осип Маковий.
 7. ПОБРАТИМИ...
 - п. Андрій Чайковський.
 8. З ЛАСКИ РОДИНІ...
 - п. Андрій Чайковський.
 9. ВІДРОДЖЕННЯ ... роман
 - п. Граф Лев Н. Толстой,
переклав Василь Сімович.
 10. ЛІС МИКИТА...
 - п. Іван Франко.
 11. ПІД МОЛОТОМ ВІЙНИ...
1-ий том
'Гад Відходить'
 - 2-ий том
'Ще Одна Ніч'
 - 3-ий том
.....нема.....
 - п. Степан Любомирський.
 12. Ольянська...
 - п. Др. Андрій Чайковський.
- Пані Анна Підручна із
Вегревіллі, Альберта,
також начитала на тасьми
ціле ПИСЬМО БІBLІІ
Нового Заповіту.

Організація для Невидючих
значить за ДАРМО касетки
/разом з машинкою до
слухання/ всім членам.
Записується в Членсьтво
до цеї Нашої Канадської
Організації для Сліпих та
користається з помочі.
Пан О. Тимчук, з Вегревіл
опікується працею
цеї Організації, вдайтесь
до него про пораду.

The Vegreville NEWS ADVERTISER. Tues., October 23, 1984.

Until an event jogs one to think back 'when?' a person does, not realize how Time is 'flying by'. And then, only because I have been lucky to have lived long enough after the usual span of 'three score & ten' do I have the chance to watch the 'Renewal' of fundamental works.

I was still teaching in the A.L. Horton Jr. High, when Mr. A.W. Tymchuk made an appointment with me to meet a gentleman from the C.N.I.B.. This would be in 1968, and the organization had a request from its membership, the Blind, to supply them with a reading of the New Testament of the Bible, in Ukrainian. (He was either young enough or brazen enough to ask me to READ a passage out loud to him, presuming to judge my reading ability, when he had no knowledge of Ukrainian and wasn't himself Ukrainian.) Of course, it was that important to me to put Ukrainian on tape for my Ukrainian blind, that I would have read it 'upside down' and from a 'six foot distance' just to have the chance to put a smile on my disadvantaged brethren's blind faces. I remember how the community used to gather at our home every Saturday, in 'the Olden days' and my mother would read The Ukrainian Voice; first, the news, then the Announcements, and THEN, The Novel (continued)! And we weren't blind! but not all were good readers.

Just think, I would have the pleasure of remembering both the stories and the days of my youth, and I would HEAR the comments of the limitless listening audience, as they, too, recalled their past.

"My remuneration? Oh, I would not accept money under any circumstances, but, nothing would make me happier than if you would supply me with tapes so that I could keep on reading to make you a 'Library' of Ukrainian Historical Novels". I said.

I began with the Canadian Pioneer Novel,

"SONS OF THE SOIL" by Ilii Kiriak, in three (3) tomes.

By this time Mr. A.W. Tymchuk's son became President of the C.N.I.B. in Edmonton, and he made an effort to alert the members in their library acquisitions and I heard from some of our local people of their appreciation.

I wish that hospitals, Senior Citizens' Lodges and Schools would copy these tapes for their own libraries.

Maybe now, with talk of longer teaching terms and lengthier teaching days, tapes like these will come into use. -

Just for good measure, I re-read all of the above Novels on my own tapes and shall keep on adding to my own library of Ukrainian Readings. My daughter, Myrosława Fodchuk, teaches in the Bilingual (Ukrainian-English stream in Holyrood School, Edmonton, as a music and choir teacher. She finds oral reading helpful in pronunciation and diction of the singing words.

Beside supporting the Raffle for the C.N.I.B. please let us help the Blind fill their lonely hours with Happy Listening. From (Mrs. Wm.) Anna Pidruchney.

Дві Українські Діточі Байки

Світ дитини : наш Обов'язок і Труд

Наші діти - наша гордість, та ще
Наші діти - наш маєток: чуємо відгомін
людських сердць. І нагадується мені
давня українська байка.

Був собі одинак, тоді так вже його
пестять, так на нього дулють, що аж.
чого захоче, те мусить йому бути, що
забагне, те зробляти.

Вже двадцять літ було синови, а він
ї робить, що волочиться хто знає куди
і хто знає з ким. Де танці-там він,
де плятика-там без нього не обайдесь.

Та якось пішов з дому і не вернувся.
Цо розспітували, ніхто його не бачив.
Минуло п'ятнадцять літ. Збіднів той
батько і повів він послидну корову
продажати. Пізно вночі вертає до
дому через ліс. Нарах з гушавини вис-
каюче хтось і нагло питас, "Ідеш
з ярмарку? Купував чи продавав?"

"Та корову продав," каже; і зараз
подумав що не треба було признаватися,

"Коли ти так то давай гроши, а то лихо
було," крикнув той.

Нема куди проситися. Тремтить за
митті. Витягає гроши. батько!

"Чи ти знаєш одних людей в селі?"

"Та я в той самий. От, урожай був дуже
поганий, исма звідки пристарати гроша
на зиму. Син пропав, нема кому робити."

"От, це ви мої тато!" розбіжашка при-
звався, і приглянувся батькови блище.

"Сину мій, опаміттайся та на добру
дорогу поперни. Віддай гроши тай ходи
до дому, нехай мама натишиться тобою."

"Залізно, тату, тепер мене навчать бо
я вже як той старий дуб, не подаюся.
Було мене нагинають коли я був малий
та гнучкий. А гроши! Коли я беру в тих
що мені нічого не винні, то я повинний
від вас взяти два рази тільки!"

"А щож я тобі виннин?" питас батько?

"Ви найбільше винні, бо ви мали мене
за сина і могли з мене зробити доброго
чоловіка. Куди пустили ви сина, туди і
гроши з ним пускайте!" І пішов!

А батько... Коли-б зсмія була роз-
ступилася, він вскочив-би туди зараз.
Та не розступилася!

"Тай ще треба роздумувати що і як
жінці розказати."

Сю дитину родичі згубили через
безмежну і нерозсудну любов.

На другий тиждень пошукаю байки
про тих родичів що змушились над
власними дітьми. написала...

Пані Анна Підручна з Вгеревізами

the CHILD : our future CITIZEN

As we turn our attention to
the youngsters who will carry on
in our wake, we wonder how best
we may prepare them for the trying
responsibilities.

I am reminded of an old Ukrainian
Folk Tale that surfaces every decade
and finds itself relative to the times.

"Once upon a time" there lived
a farm couple who had an only son.
They worked very hard, denying them-
selves any luxuries, to give their
son every possible advantage and
happiness.

Of course he grew up into a demand-
ing and arrogant young man and soon
left home. The parents waited for word
from their beloved child, but no word
came.

One chilly autumn evening the
farmer was walking home from market
when a figurewaylaid him in the gloom
of the wooded parkland. "Buying or
selling?" the stranger asked,

"Our harvest was so poor, I had
to sell the cow," the farmer knew
immediately that he should not have
said that, but it was too late.

As his trembling hands untied the
money, the stranger asked if he knew
these certain people in the village.

"Why, I am the man you are speaking
of."

"I thought I should recognize my
father," said the stranger.

"What are you doing here, my son?
How, give me back my money and come
home. Mother will be so glad to see
you."

"I might return the money to you
had you done me a good turn in life.
Here I am practising the only career
I know by which I can have the luxuries
to which you raised me--without the
responsibility of work, which you did
not teach me. You could have sent me
as this sapling, but you can no more
bend me now, when I am this grown tree."

The figure disappeared into the
wooded darkness leaving the old man
with a heavy heart. What would he tell
his wife?

This child was smothered with love.
For next week I shall endeavour to
find a story from the other side of
the coin ...the unwanted child ...
the unloved child... the battered one.
(Mrs. M.) Anna Pidruchney, Vegreville

СВІТ ДІТИНИ .. наш ОБОВЯЗОК і ТРУД

Давно-давно в одній країні царював улюблений принц. Чомусь таїм сказалося що вони не мають дітей. Княгиня малою відчувала що втрату дитинчої любові і вирощувала кім'ю що відкає сироту за свою датину.

Не диво натішався князь "прибраним сином". В вінні проти Татарської орди він зістас вбитий!

Королеві дали "сина" до школи, щоб там навчився відповідно управління Богатими здобутками Іх царства.

Молодий корольчик починався. Його приступі, цікаві студенти, розкадали існування літньої теорії. Не малі часу і нікогоди шукати розгорінки зі старими, отже не розуміли світовиду батьків.

По смерті матері молодий князь почав царювати. Оженився з прігравном королівною. Бог обідав Іх двома синами і донечкою. При батькових богоугодах, у дюорах рожоків, добре жилося. Але, коли настало тинчі роки, молодий князь не знаходив вдоволюючої поради в своїх дорадчиках.

Прийшла посуха! Вже третій рік не мала урожаю! На пріказ цари, молоді урядники вже вишкрабляли всі лісові спілки із землі. Що-ж будуть робити коли не стане збіжжа на засів?

Сидівав Кінзь велично руду! Нема іншого виходу лише величі /по: Царським Пірназу/ потонти всіх старих лісід під водою шісдесять років, щоб дармо хліба не відійти!

В однієм селі три брати мали дуже старенівського батька. Коли він вчув за царським пріказом, він сказав синам: "Що-ж діти, я вже і таю однією ногою на другім світі, беріть мене і втопте!"

"Ні, татоңку, ви нас відромили, нас го-дували, ти виросли. Ми вас шануємо і любимо! Соді будемо від уст یзборити, і вас годувати!"

Коли вже надходить весна! Всім голод, а на засів нема анізеренці! Сини муртились і батько кахе, "Ану, скідайте сінки з хат : зі стодолами : та зі стріх усіх будинків : та первомочкуйте. Там що найдеться єсроно!"

Сини чим скоріше поскідили дахи, начолотили і посіяли зерно. Хтось доніс Царю чо в тім і тім солі-на полі зійшло зі збіжжя! ЗВІДЖА!

Принішов намаз щоб три брати

нвишли перед Царем!

Коли брати розказали про пораду свого старенівського батька, Кінзь взяв голову в руки і доляго не відповідав! А відтак підняв голову і зі словами в очах розказав, "Тепер бачу що молоді ліпше працюють руками, а старі розумінці володіють розумом."

Він просив братів щоб позволили йому забрати старенівського батька до королівської кімнати, щоб вік тем став Кінжим дорадчником.

І вік тоді вже діти пам'ятають що молодий розум старим не дорівняє. Вони вчутя дітей шанувати родичів, бо колись і вони самі будуть стари, та зможуть жити в пошані!

написала Нані Анна Підручна
з Інгушії.
written by (Mrs. Wm.) Anna Pidruchney
in Vegreville, Alta.

THE CHILD .. OUR RESPONSIBILITY

An old Ukrainian folk tale tells us that, "Once Upon A Time" a good King and his gracious Queen sorrowed because no children were born to them. To whom would they pass the reins of government of their prosperous Kingdom?

At last they decided to adopt an orphan boy-baby and raise him as The Prince!

For a few years they were very happy with their "son". Then, one day, the Queen received news of her husband's death on the battle-field. Now she would look after the matters of State until The Prince became of age.

The Prince was a brilliant student. He had many young friends. When he missed his father, he turned to these friends for companionship and advice.

When the Queen died, everybody welcomed the young Prince as king. He married a beautiful Princess and they had a lovely family of two sons and a daughter.

All went well until dry season came upon the Kingdom. For three years the crops were dried out. The animals were dying of starvation. The people had very little grain to mill into flour, and were boiling the whole kernel into a thin gruel, to make it last longer.

What could the King do? Soon all the people would die of starvation.

The King's government advised him of a plan! He must proclaim a law that all old people over sixty years of age must be drowned by their sons, so that there might be food enough for the young people.

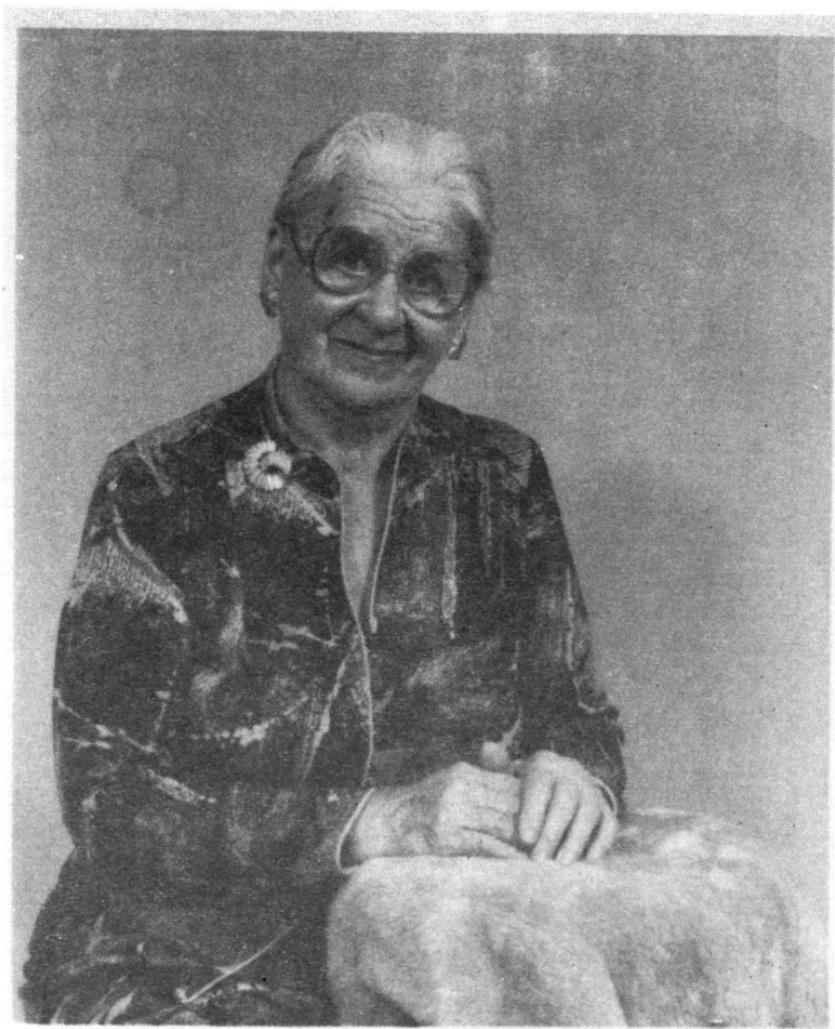
Some sons were afraid of punishment by the King's soldiers, so they obeyed. But one family of three sons loved their old father so much, they would not drown him. They decided to hide him in a secret cave and bring him some of their own food. They told him how the King's soldiers had come to search the granaries to see if anybody was hiding any grain.

Spring was coming and there was not a seed left. What would they plant their fields with this year?

The old father said, "Listen, my sons. Go home and take down all the bundles of straw covering our roofs. Thresh them once more and collect the seed carefully. You may find enough seed for a small field. Then guard that field carefully until harvest. Tell the King that you will share the seed with everyone in the Kingdom when you have a good crop."

When the King heard that a certain family of three brothers had a field green with crop, he drove his chariot with the Queen and his family to the farm, to see for himself if it was truly grain.

When he learned that the old father had given the sons such good advice, he said, "I see now that it is the OLD PEOPLE who have more knowledge than the young. They have lived longer."

* Пані Анна Підручна. Вегревіль, Альберта. 1987.

Післяслово

Пані **Анна Підручна** із родини Михайла і Євки Райчиби — родилася 1909 р. в Гімлі, Манітоба. В 1910 р. родина перебралася до Прілейт, Саскачеван. 1922 року, Ганя Райчибова була вже в девятій класі в Інституті Петра Могили (в бурсі) в Саскатуні, а в 1927 р. вже вчителювала в Марлін, Саск., а по шість місяців перебралася до школи Воля (в Саскачевані) і там вчила до кінця шкільного року.

22—го липня того року (1928), Анна Підручна вийшла заміж за агронома Василя Підручного із Вегревіллю в Альберті, де він вже два роки працював для провінційного уряду в поширюванню між фермерами нових наук в керованню мішаного господарства. До приходу її першої донечки Лелійка, Анна Підручна учителювала в Чіпмані, Альберта.

По смерті свого чоловіка, Пані Підручна виплатила на десять років — стипендії в сумі 50 доларів для найздібніших членів в Організації Фармерської Молоді в кожні окрузі. В той самий час вона виплатила стипендії в сумі 100 доларів для найздібніших студентів із школи Рокій Лейн.

В пам'ять свого 'коріння', в 1960 році Анна 'виписала' собі пів секції 'гомштаду' в Рокій Лейн (тепер Гай Левел) коло свого батька. В 1987—ому році Анна закупила пів секції землі в сестри Марії і на тій землі вона посадила напись—відзнаку в пам'ять своїх родичів Михайла та Єви Райчибів.

Десять квадрів землі позволять внукам господарювати. Тисячу акрів виробленої землі записують Анні Підручні двадцять—пять років мозольної праці.

Вдовиця Анна Підручна сама заряджувала і виплачувала корчуванням та оранням цілини! Вона сама

визбирала та попалила все коріння і не раз ночувала при вогні, під березами, де під час відпочинку писала і малювала.

В 1963 р. Анна Підручна взяла участь у Федеральних виборах — а в 1986 р. у Провінційних виборах — як кандидат 'незалежна'.

Як ціле своє життя Пані Підручна боролася за українське 'Я' і научала рідної мови, так і далі вона 'обзывається' в обороні української мови та Православної Української Віри.

Анна Підручна з надією очікує Тисячу—ліття Охрещення України в Православну Віру — ту віру котру Св. Апостол Андрей проповідував по Україні а князь Володимир Великий приняв для цілої держави.

Цого самого року припадає шістдесят ліття її шлюбу (1928—1988). У подяку Богові що дав її так довго прожити в здоровлі, Анна Підручна лишає своєму народові 'українське слово' у цих Споминах. Нехай воно поможе

українському народові добиватися волю Україні.

По знакомстві,

Любомир Шух

ПОМІЧЕНІ ДРУКАРСЬКІ ПОМИЛЮ

В обставинах перебування автора за тисячі кілометрів від місця друку книжки попри всі старання не вдалося усунути друкарських помилок. Ласкаво просимо читачів виправити помічені помилки перше, ніж читати книгу.

СТОР.	РЯДОК	НАДДРУКОВАНО	ТРЕБА
I	2 зг.	1929	1928
9	I зн.	жити релігії	живти в релігії
18	4 зн.	те читав	не читав
24	I зн.	забрала	забирала
26	2 зг.	перебити	теребити
29	7 зг.	волову	голову
34	4 зн.	Міхальжалув	Міхал жалув
35	7 зн.	кохоў	кохноў
36	6 зг.	Ніколи не забуди	Ми ніколи не забули
37	8 зг.	жувоў	живоў
45	4 зн.	чикали	ченкали
45	5 зг.	висвітлювала	вісвітлювала
33	3 зн.	Католікіш	Католик а
47	9 зг.	мама	мамы
48	5 зг.	попратив	попрітав
50	5 зн.	підвірі	подвірю
55	6 зн.	посієти	посіяти
57	3 зг.	Це лігнє	Ше лігнє
58	I зн.	продалуть	продаже
60	6 зн.	ходиться	сходиться
61	I зг.	Хоч гості	"Хоч гості
62	3 зн.	звідси	звідти
65	6 зг.	любов	любово
10	10 зг.	"Та	Та
66	8 зг.	тим ще	тим що
67	2 зг.	зховала	заховала
68	2 зн.	Нова	То нова
69	6 зн.	цимбала	цимбали
72	5 зн.	оподаткувати	оподаткуватися
72	8 зг.	А по	Я по
73	II зг.	віддавалася	віддавалася
74	I зг.	27-го	28-го
75	7 зн.	Гомбю	гомбю
75	9 зг.	сдохлим	здохлим
76	6 зг.	молодат?	молодят?
77	7 зн.	снову	знову
82	4 зг.	тешо	тощо
86	6 зн.	Криминни	Кримінни
87	3 зг.	тай	най
91	6 зг.	бо вони богаті	"бо вони богаті"
100	4 зг.	Шастя	Шастя
109	6 зн.	яйся	яйця
120	9 зг.	Гелен,	Гелен
126	8 зг.	вилічув	виличив
129	2 зн.	маркетно	маркотно
I32	6 зн.	попуднували	попуднували
I43	3 зн.	ми с татом	ми з татом
I32	8 зн.	Савелі, Івася	Савелі, Маріянни, Івася
I43	6 зн.	було	були

СТОР.	РЯДОК	НАДРУКОВАНО	ТРЕБА
I5I	3 зн.	кіньми	кіньми підроблялися
		автом	автом Гэдилл
I66	I зг.	ліппе	ліпше
I68	4 зг.	груде	груди
I7I	8 зн.	'блізни'	'блізни' перепрала і
I72	6 зг.	чиму	зиму
I78	6 зг.	ніби а	ніби
I8I	9 зг.	підбальзорував	підбальорував
I84	6 зн.	таждень	тиждень
I93	5 зг.	оділичився від	оділичив намі
I99	I5 зг.	Ваш муж	Ваш муж
	3 зн.	сарою	карю
20I	2 зн.	З шире-братньою	З шире-братньою
202	3 зг.	хаті!	хаті!
204	8 зг.	Богу	Божу
205	8 зн.	цілій	цілій
2II	I зг.	і що Йому	і що ти Йому
224	I4 зг.	змої	три мої
228	I зг.	Василі	Василь
	5 зг.	посилаю	посилаю
229	2 зг.	сатерлася	затерлася
	4 зн.	Отце	Отцем
235	I зг.	церцем	серцем
242	6 зг.	return	return
243	I0 зг.	of	ог
245	4 зг.	Включно	Включно
246	4 зг.	з Хреста	із Хреста
247	6 зн.	причастіл	причастіл
248	8 зн.	роздають	розважають
250	2 зг.	навали	назвали
267	8 зг.	обзываються	обзывається

11324
1595
\$20.00

